

XXII FÒRUM
Cristianisme i
Món d'Avui

LAÏCITAT I
CRISTIANISME

LAÏCITAT I CRISTIANISME

**XXII FÒRUM
“CRISTIANISME
I MÓN D’AVUI”**

VALÈNCIA, 2010

Edita:
Fòrum “Cristianisme i Món d’Avui”
Carrer Puríssima, 14. Tel. 963 918 597
46001 València

Edició coordinada per Esteve Mercé
Traduccions d’Esteve Mercé
Correcció d’Inmaculada Roselló Gimeno

ISSN: 1695-7164
Dipòsit Legal: SE-355-2003

Avis legal: La Coordinadora del Fòrum permet la reproducció total o parcial d’aquesta publicació sempre que se n’indique la procedència.

Dediquem aquesta edició de les actes del Fòrum a la memòria de Francesc Fayos, que ens ha deixat el passat estiu. En homenatge a ell, adjuntem, amb la seua imatge, un fragment de l'homilia de la celebració en memòria seua realitzada a l'església del Temple de València el dia 26 d'octubre de 2010.

“ Nosotros hemos tenido la suerte de encontrarnos con un verdadero testigo de la fe: un verdadero creyente. Paco nos ha enseñado mucho, no sólo con su palabra sino, sobre todo, con su vida. Él nos ha dejado un testimonio impresionante y extraordinario que ha conmovido nuestro ser. Prolonguemos lo que para él era sagrado y, como él, seamos también testigos del Dios vivo que quiere la vida de todas sus criaturas y que quiere que todas sus hijas e hijos vivan reconciliados y en auténtica hermandad universal. ”

SUMARI

1. Presentació	09
2. Paraules del sr. arquebisbe de València	
D. Carlos Osoro	13
3. Ponències	
3.1. Joaquín García Roca: <i>Arrels cristians de la laïcitat</i>	19
3.2. Addelaide Baracco: <i>Com buscar Déu en aquesta societat. Camins de trobada</i>	45
3.3. José M. Castillo: <i>Ser cristiano en nuestra sociedad plural y laica</i>	55
4. Grups de treball	
4.1. <i>Religiositat popular i fe cristiana en la societat laica. Problemes i reptes.</i> Coordinat per Emília Bea	75
4.2. <i>Experiències solidàries enfront de la crisi.</i> Coordinat per Amparo Moreno	81
4.3. <i>Com participar en la transformació evangèlica de l'Església.</i> Coordinat per M. Pau Trayner	87
4.4. <i>Construcció d'una societat civil: aliances, acció conjunta, xarxes locals i internacionals.</i> Coordinat per Ximo García Roca	93
4.5. <i>Com ens situem davant de la corrupció en la vida política i en la vida quotidiana.</i> Coordinat per Olímpia Aznar	101
4.6. <i>Laicidad, inmigración y respuesta cristiana.</i> Coordinat per Paco Solans Puyuelo	107

5. Pregàries i celebracions

5.1 Dissabte matí	117
5.2 Dissabte vespre	123
5.3 Diumenge matí	131
5.4 Celebració eucarística	137

6. Annex

6.1 Festa al Fòrum	159
--------------------------	-----

PRESENTACIÓ

Bon dia a tots i a totes, que heu deixat les vostres ocupacions per a acostar-vos aquest matí fins ací. Volem agrair la vostra presència, i ens alegra poder-vos oferir any rere any aquest àmbit de reflexió que desitgem que siga un bon lloc per a qüestionar-nos les nostres formes de creure.

També volem donar la benvinguda molt afectuosament a totes aquelles persones que per primera vegada han decidit formar part d'aquesta nova edició del Fòrum. Especialment, donem les gràcies al nostre Arquebisbe, D. Carlos que ha volgut acostar-se per acompanyar-nos en aquest inici del Fòrum.

Mirant el nostre món descobrim sense esforç que s'hi manifesta en una pluralitat de persones i situacions molt diferents. Aquesta gran diversitat demana per part nostra respostes ràpides a problemes que, de vegades, són molt complexos. A la societat concreta del nostre País Valencià també es mostra eixa diversitat multireligiosa, multiètnica i multicultural on convivim persones creients i no creients. Per aquesta raó la nostra tasca evangèlica és la d'explorar pistes enmig de llums i ombres que ens ajuden a trobar signes de Déu.

Entenem que, en el viure de cada dia, es reflecteix eixa gran riquesa, i descobrim que en ella es manifesta la saviesa de Déu. També exigeix el nostre esforç per comprendre-la, assumir-la, valorar-la, i col·laborar en la seua constant transformació. Aquesta tasca podem dur-la a terme de diverses formes, però volem fer-ho tal i com ens va ensenyar Jesús. Ell ens va demanar que ho férem junts, reunits com a Església. Per això aquest matí es reunim de manera assembleària en aquest Fòrum. Estem convençuts que la pregària serena, la reflexió teològica, la celebració comunitària i el compromís seriós són les formes de caminar que ens ajuden a seguir aprofundint en eixe Esperit alliberador.

La proposta d'enguany és també un repte. El seu títol es: "Laïcitat i cristianisme". Us proposem reflexionar, debatre i aprendre al voltant d'aquest tema d'actualitat. Busquem com a Església orientar les nostres actuacions per a assolir un món més humà on les persones desfavorides en siguen el centre.

Per tot açò, aquest matí us donem la nostra més calorosa benvinguda al nostre vint-i-dosé Fòrum “Cristianisme i Món d’avui”. Finalment, com sempre la Coordinadora vol agrair a tots i totes aquells que han col·laborat en l’organització d’aquest esdeveniment, especialment a la Congregació de Jesús-Maria per deixar-nos aquest espai un any més.

Bon dia i bon cap de setmana a tothom.

**PARAULES DEL SR.
ARQUEBISBE DE VALÈNCIA
D. CARLOS OSORO**

Estimats germans i amics:

M'ompli d'alegria poder compartir amb vosaltres aquest matí de dissabte en aquest ambient de fraternitat cristiana i d'encontre amb ocasió d'aquest nou fòrum, el vint-i-dosé, de *Cristianisme i món d'avui* amb el títol de *Laïcitat i cristianisme* on tindrè oportunitat d'escoltar suggestives ponències que, segur, ens faran meditar i reflexionar.

L'església sempre ha intentat fer-se present en la societat de cada època, amb major o menor encert però una de les missions que ha tingut ha sigut mostrar de forma íntegra i real l'anunci de l'evangeli tot adaptant-lo a cada època i moment històric sense desvirtuar-lo ni modificar-lo.

Per això, en el marc d'aquest fòrum que ja només el nom manifesta la preocupació d'unir el cristianisme amb el món actual, voldria jo, com a pare i pastor d'esta arxidiòcesi de València, donar-vos algunes orientacions cap a on ha d'anar la nostra mirada com a cristians que busquen una vertadera conversió i una autèntica renovació de la nostra fe.

En aquest sentit, el Sant Pare insistia en un discurs d'octubre passat, amb motiu de l'elecció de la comissió de les comunitats europees, que quan l'església recorda les arrels cristianes d'Europa no vol fomentar un status privilegiat per a ella. Vol fer ús de la memòria històrica recordant l'aspiració cristiana dels pares fundadors de la Unió Europea.

Manifesta que el substrat dels valors prové principalment del patrimoni cristià. I adverteix el Papa del risc que aquests valors foren manipulats per individus i grups de pressió desitjosos de fer valer els interessos particulars en detriment d'un ambiciós projecte col·lectiu.

A la llum d'aquestes paraules, on es reflecteix la preocupació del Papa per la crisi del cristianisme a Europa, jo voldria preguntar-me i preguntar-vos: què estem fent per a poder viure amb in-

tensitat la nostra fe? Qui o què falla en l'estructura de l'església que no podem transmetre la bellesa de l'Evangelí?

I quan parle d'església em referisc a tots els que la formem: des del Papa i els bisbes fins a l'últim cristià de base. Com s'hauria de presentar aquesta bona notícia? Què falta o sobra en aquest anunci? Com ha de presentar-se l'església en el món actual?

Certament, aquestes preguntes són d'una gran actualitat i encara que es presten a múltiples respostes, només hi ha una única resposta: sense el Senyor, no podem fer res.

Res de res. A voltes estem preocupats pel nostre discurs, per les nostres paraules, per les noves tecnologies... Les formes més pedagògiques, buscar un llenguatge actual, aplegar als joves i xiquets, als mitjans de comunicació...

Tot importa, sens dubte, però centrem massa la mirada en el contingent i no mirem el contingut: Crist és la paraula que hem d'anunciar, Crist és el missatge, Crist és la nova notícia. Sense ell, les nostres paraules perden la seua autenticitat.

Per això, amb ocasió d'aquest fòrum, en el marc entranyable del camí quaresmal cap a la Pasqua, jo voldria convidar-vos a unencontre profund i íntim amb el Senyor, a deixar-vos mirar per Ell, a obviar ambigüitats que desvirtuen la nostra fe i a centrar-nos en la persona de Jesús, a preocupar-nos per una formació des d'una teologia cristocèntrica i una eclesiologia que busque sempre la comunió.

D'esta manera revifarem la nostra fe i ajudarem a construir societats democràtiques que busquen sempre el bé de la persona i la concòrdia entre els pobles. Així s'entén que l'església té una part molt important enmig de la societat i té l'obligació d'anunciar en veu alta, sense imposicions ni rivalitats, la vida nova que porta el Senyor.

Res més. Perdoneu el meu valencià, que és gallec, passat per Cantàbria, per Astúries i pel poc que puc aprendre per ací. Mol-tíssimes gràcies de nou per la vostra atenció.

PONÈNCIES I DEBATS

1ª Ponència

ARRELS CRISTIANS DE LA LAÏCITAT

Joaquín García Roca

Ara fa 20 anys, en la meua primera conferència en este fòrum vos vaig saludar amb unes paraules que representaven bé el sentiment col·lectiu d'aquell moment; eren les paraules que el nostre paísà Raimon li cantava a sa mare que l'esperava en el carrer Blanc, de Xàtiva:

He vingut ací
 perquè crec que puc dir-vos,
 en la meua maltractada llengua,
 paraules i fets
 que encara ens agermanen
 Paraules i fets
 que encara ens agermanen
 en la lluita contra la por,
 en la lluita contra la sang,
 en la lluita contra el dolor,
 en la lluita contra la fam.
 En la sempre necessària lluita
 contra el que ens separa
 i ens fa sentir-nos
 a tots nosaltres estranys.

Hui, en la tardor de la vida d'un jubilat, amb una forta fatiga per la marxa de les coses i una gran perplexitat davant del curs de la nostra església, només puc saludar-vos amb les paraules que Antonio Machado li cantà a l'om vell en el tossal del Duero:

Antes que te descuaje un torbellino
 y tronche el soplo de las sierras blancas;

antes que el río hasta la mar te empuje
por valles y barrancas,
olmo, quiero anotar en mi cartera
la gracia de tu rama reverdecida.
Mi corazón espera
también, hacia la luz y hacia la vida
otro milagro de la primavera

Podrà ser el projecte laic de convivència una branca reverdida?
O estarem condemnats a reproduir hostilitats, conflictes i guerres
en nom de Déu?

Des del País Valencià tenim raons històriques, culturals i polítiques suficients per a abordar esta qüestió. La diversitat ha sigut part constitutiva del ser històric valencià; en nosaltres van deixar empremta els grecs, els fenicis i els cartaginesos; som el resultat de diferents credos, distintes civilitzacions i diverses fes. Va haver-hi presència bizantina i goda, la va haver després, i més intensa, musulmana i es va omplir més tard de cristians vinguts: catalans, aragonesos i francs. En els nostres dies, gràcies a les migracions, la geografia valenciana és un mapa multicolor on conviuen catòlics i ortodoxos, protestants i ateus, creients i descreguts.

A vegades van conviure en pau les tres religions monoteistes, a vegades no ho van fer i es va saldar amb doloroses i violentes expulsions de jueus i moriscos. No van ser els únics que van haver d'eixir per culpa de la intolerància o de la pobresa. Durant segles vam emigrar a altres terres encara que altres vegades vam rebre emigrants castellans, aragonesos i andalusos. No sempre els vam donar l'hospitalitat deguda. La nostra història és de clarobscur, amb massa intolerància en ocasions.

Però el que podem afirmar amb tota certesa, és que els millors temps han coincidit amb èpoques de diversitat, de pluralisme i d'integració.

Què significa la laïcitat? És al mateix temps un procés socio-cultural i una proposta política. Com a **procés sociocultural** in-

tenta ampliar la llibertat cultural i gestionar la diversitat, que permeti a la gent viure d'acord amb les seues preferències, triar entre opcions disponibles i ampliar les alternatives per a ser i fer allò que valoren en la vida. Impedeix l'exclusió basada en el mode de vida, en elements ètnics, racials, sexuals o religiosos.

Com a **realitat política**, el principi de laïcitat s'oposa a la imposició d'una religió, ideologia o pensament. El principi de laïcitat és una manera de ser Estat davant de la configuració plural de la societat civil, una manera de protegir la llibertat religiosa, la llibertat de creure o no creure, d'expressar o practicar una fe de forma lliure i pacífica.

Per a alguns aquest doble procés cultural i polític significa el major enemic de la fe i un factor de destrucció del cristianisme, que assetja i acorralla l'Església. En justa correspondència, hi ha els que converteixen aquest doble procés en ideologia militant contra tota expressió religiosa, que és considerada superstició i comportament infantil.

Des de fa uns anys s'ha introduït una nova perspectiva en el món catòlic. Va ser Joan Pau II l'any 2005, amb ocasió de l'aniversari de la llei de 1905 que establia la separació de l'església i de l'Estat promulgada en eixe any, qui obrí una altra perspectiva en una carta als bisbes francesos "*El principi de laïcitat*, ben entès, pertany a la doctrina social de l'Església. La laïcitat no és un lloc de confrontació i desencontre sinó un àmbit per a un diàleg constructiu, en l'esperit dels valors de llibertat, d'igualtat i de fraternitat." La qual cosa desautoritza els espanyols que converteixen el carrer en crits quan s'avança en un projecte laic de convivència.

Finalment, els bisbes europeus amb l'avinentsa de la Constitució de la Unió Europea van afirmar que "la laïcitat és una de les **aportacions** que els mateixos cristians han de fer a la construcció de la convivència". La qual cosa desautoritza els qui es neguen a construir una cultura laica en la manera de relacionar-se l'Estat amb les confessions polítiques i les diàspores culturals. La laïcitat

i la religió cristiana no sols són compatibles sinó que es poden dinamitzar i enriquir mútuament.

Vull pensar que, en adjectivar la laïcitat de “sana”, “correcta”, no ens quedem sense ella.

D’açò vull parlar en el pòrtic d’aquest Fòrum; es tracta d’analitzar com la laïcitat pot enriquir la fe, i al revés, com la fe pot ajudar a un projecte laic de convivència, a alliberar-se de les seues adherències liberals, burgeses i postmodernes. Intentarem sobretot analitzar l’aportació que la laïcitat fa a la fe per a recrear l’esperit evangèlic per al nostre temps, i l’aportació que la fe fa a la laïcitat perquè siga un procés alliberador.

II.- LA LAÏCITAT EN AJUDA DE LA FE

El cristianisme necessita encarnar-se i arrelar-se en la societat actual i si ho vam poder fer amb l’aristotelisme, amb el platonisme, amb l’idealisme, amb la mentalitat medieval, amb cultures aborígens i religions ancestrals, podem fer-ho amb els materials i els vímets d’una cultura laica. Esta operació es coneix en teologia com a *in-culturació*, que està tan lluny de l’acomodació o del concordisme, com de la confrontació o la por.

La laïcitat crea condicions socials i culturals per a l’experiència de Déu, per al seguiment de Jesús i per a la presència pública de l’Església. Especialment a través de les tres creacions més importants de la laïcitat: l’exercici de la diferenciació, la irrupció de la dignitat personal i la creació de l’espai públic. Vegem en quina mesura un projecte laic de civilització crea condicions socials i culturals favorables a la fe.

L’exercici de la diferenciació

a) La cultura laica està unida al naixement de les llibertats modernes per mitjà de l’art de la diferenciació. Quan es va diferenciar la imposició i la convicció, amanegué la llibertat de consciència;

quan Copèrnic va diferenciar el que significa saber com es va al cel, objecte de la teologia, i com funciona el cel, objecte de l'astrologia, amanegué la llibertat d'investigació; quan es va diferenciar la veritat i l'opinió, amanegué la llibertat de la ciència; quan es va diferenciar el poder i l'autoritat, amanegué la llibertat d'ensenyança; quan es va diferenciar entre el públic i el privat, amanegué el dret a la intimitat; quan es va diferenciar l'Església i l'Estat, va nàixer la llibertat religiosa que marca els límits de la societat política i la religió.

De l'exercici cultural de la diferenciació s'esperava que acabara amb totes les intromissions i interferències encara que evidentment no ho ha aconseguit i això significa que la laïcitat és un procés incomplet i inacabat.

L'últim episodi d'esta falta de laïcitat ha sigut denunciat per l'Agència de Nacions Unides contra la SIDA, en considerar una greu interferència per part de l'Església al rebutjar els preservatius per a evitar la sida, El director d'ONUSIDA donava una lliçó de laïcitat als bisbes en els següents termes: "S'ha demostrat l'eficàcia del preservatiu, encara que és evident que no és segur al 100%. Tampoc la fidelitat i l'abstinència són segurs al 100%, postil-la el comissari. Per a nosaltres (Nacions Unides) és essencial promoure el preservatiu per a salvar vides. Però resulta sorprenent que el Vaticà tinga opinió sobre la qualitat del material, de la mateixa manera que ONUSIDA no té competències teològiques. Una cosa és a dir que per a reduir el risc es pot recórrer a l'abstinència i la fidelitat, la qual cosa nosaltres respectem, i altres distintes és dir que el preservatiu no protegeix. Certament no se sosté".

En l'anomenada cultura laica, ningú no pot excedir els seus límits: ni l'economia, ni la ciència, ni la política, ni la religió. La primera recepció evangèlica de la laïcitat es va expressar en "doneu a Déu el que és de Déu i al Cèsar el que és del Cèsar". Des dels seus orígens l'evangeli ens defén de les teocràcies que volien donar a Déu el que correspon al Cèsar i dels fonamentalismes que volen donar al Cèsar el que és de Déu.

b) De la laïcitat s'espera que actue com un dissolvent d'allò que històricament ha pretès ser únic: la força física, el carisma religiós, el poder militar, el capital, la tècnica, el poder polític.

Un projecte laic de civilització significa el final del monopoli de la *força física* per a resoldre conflictes, el qüestionament d'aquella cultura que va elevar la venjança privada, la guerra de religions, la coacció i la violència a heroisme. L'actual repugnància que produeix en nosaltres la guerra, el masclisme o la violència de gènere és un bon termòmetre de salut laica.

Eixe mateix projecte laic qüestiona el monopoli de qualsevol tipus de saber, inclús de *saber científic*, que menysprea altres coneixements i ignora que tot saber, inclús el racional i científic, ha de completar-se amb altres sabers com ara la intuïció, la poesia, la història, les cultures populars. Ha sigut el gran aprenentatge de la recent crisi global haver mostrat la debilitat del coneixement econòmic i financer per a preveure catàstrofes.

Qüestiona així mateix el monopoli de la *religió* per a ordenar la convivència i promoure conviccions, símbols i bones pràctiques. Ja no és possible afirmar que només l'Església pot determinar el que és bo i el que és dolent, el que és lícit i el que és il·lícit. L'èxit de la pel·lícula *ÀGORA* d'Alejandro Almenábar és una bona prova que no s'ha aconseguit. Presentar la fi d'un món basat en la violència de les religions i el principi d'un altre basat en la racionalitat, la tolerància i el respecte. D'una banda està la raó que defensa la biblioteca, la recerca de la veritat i el dubte compartit, i d'altra banda està l'obscurantisme de la fe que destrueix biblioteques, i que mata la dona que pensa.

c) Reconèixer el límit significa que els humans no podem fugir de la interpretació, ni tan sols els membres del Tribunal Constitucional. Tan decisiu és l'adveniment de l'era de la interpretació que el propi papa Benet XVI es va proposar com a objectiu del seu pontificat combatre el relativisme de les interpretacions, a la qual cosa va anomenar la dictadura del relativisme. Va afirmar que

el seu pontificat tindria un caràcter hermenèutic, més aviat de lluita hermenèutica. En la mateixa línia, el Cardenal de Madrid ha atribuït la crisi de vocacions "als problemes doctrinals i existencials derivats d'interpretacions del Concili, que se situaven en clara ruptura amb la tradició de l'Església". Va afirmar que el problema de l'Església era el conflicte d'interpretacions sobre el Concili.

La cultura laica és inseparable de la interpretació. Inclús es pensa a si mateixa com la recerca de la veritat a través de les inevitables interpretacions. Aquesta paradoxa ha estat expressada esplèndidament pel novel·lista valencià Rafael CHIRBES en el seu llibre *El novel·lista perplejo*. En ell reconeix que sempre mirem a través d'un pany. Unes vegades veiem una habitació amb sabates i peces de vestir abandonades, però si el pany està en una altra posició, es pot assistir a una apassionada escena d'amor en què els seus protagonistes, portats per la passió, s'han després precipitadament de les peces de vestir. La perplexitat de l'escriptor consisteix a saber que sempre mirem a través d'un pany i a pesar d'això mantindre la voluntat de saber-se en la veritat del que passa en l'habitació. (pp. 88-89)

No hi ha dubte que els creients vivim inevitablement en l'era de la interpretació. Hi ha qui considera aquest fet com una deriva imparable cap al relativisme de la fe i altres al contrari el vivim com a ocasió per a descobrir la fe com a esdeveniment de la paraula, com a decisió personal, com a risc. Des dels seus orígens la fe naix fecundada per les distintes mirades de les comunitats primitives i per les distintes sensibilitats de cada u dels apòstols, per les distintes mentalitats i pels diversos contextos culturals.

El pitjor que ens està passant és que mentre combatem el relativisme que produeix l'ull del pany, els amants fa dies que han abandonat l'habitació i nosaltres seguim amb l'ull apegat a eixe pany però ara només mostra la desolació d'una habitació abandonada.

El relativisme que produeix l’era de la interpretació no se supera ni amb l’exaltació del pluralisme formal per a qui tan legítim és la mirada del bisbe cismàtic Lefebre com la mirada conciliar, ni per mitjà del dogmatisme que se situa més enllà de la interpretació, sinó per mitjà d’un replantejament de l’índole del pany. Per on volem mirar? A què prestem atenció? Trobar el lloc apropiat de la mirada és la màxima preocupació en temps de relativisme. La màxima pretensió de la fe és que alguna vegada el món ha sigut contemplat des d’un lloc nou, des dels perdedors de la història, des de la sensibilitat pel patiment dels dèbils, des dels derrotats per la injustícia, perquè Déu és així. El que importa a la fe viscuda és que la cultura religiosa o laica incorpore un lloc nou per a la mirada, com escrivia Max AUB en el *Laberint màgic* “espentem cap a una cosa nova”. A la manera, deia PROUST, com ho fan els oculistes, que en concloure la intervenció, li diuen al pacient: “Ara mire” i el pacient hi veu repentinament amb claredat. La fe aporta a la cultura mirar d’una altra manera i des d’un altre lloc. En paraula de Walter BENJAMIN des de la centralitat de la justícia i la lluita per la vida per a tots. La fe portarà a la cultura el pany dels que lluiten i moren, la *memoria passionis*, la història del patiment, els rumors de les víctimes del progrés que estan emmudits pels sorolls dels motors.

La irrupció de la dignitat personal

a) La laïcitat hui és el resultat de la cultura de la individuació, que situa la persona per damunt de les estructures i la consciència personal per damunt de les institucions. En la societat laica, l’individu elegeix la seua pertinença religiosa i ja no s’és cristià per naixement ni per família i rebutja qualsevol imposició d’acord amb la pròpia consciència. Per aquesta cultura, es rebutgen matrimonis imposats pels pares, es rebutgen reformes universitàries imposades pel mercat de treball, es rebutgen propostes morals proclamades des de les troncs i excomunioncs dictades des de la pantalla de la televisió.

b) Però, l’individu ja no torna com se’n va anar –com a ésser racional, propietari i en soledat– sinó que torna com a intel·ligència emocional, com a persona sexuada vinculada a una història, a

una llengua, a una cultura. Torna, com va intuir Miguel Hernández amb tres ferides: la de l'amor, la de la mort, la de la vida.

El subjecte torna amb fam de sensualitat, eixa ferida que va expressar magistralment el nostre poeta Joan MARAGALL en el seu *Cant espiritual* quan es dirigeix a Déu i li diu que és impossible desitjar una altra vida si no es pot gaudir de

“aquest cel blau damunt de les muntanyes,
i el mar immens, i el sol que pertot brilla?
Deu-me en aquests sentits l'eterna pau
i no voldré més cel que aquest cel blau ”.

I abans d'aquests versos:

“Si el món ja és tan formós, Senyor, ...
què més ens podeu dar en un altra vida?”

La cultura laica ofereix a la fe una manera de superar l'escissió entre l'esperit i la corporalitat, entre el sentiment i la raó, entre el dogma i la vida. Aquella unitat que exigia l'evangeli entre el que es diu i el que es fa. La laïcitat cau de la part de l'evangeli que identificava la fe amb l'amor.

Torna l'individu vinculat a un territori i a una història, que estima la seua terra, el seu idioma, les seues maneres d'estimar i de sertir. Vicent Andrés Estellés ja ho deia en els seus delicats versos:

Ací em pariren i ací estic.
Ací treballe i done besos.
Ací agonitze i ací em ric.
Ací defense unes collites,
deu veritats i quatre mites.
Ací em pariren i ací estic.
Pobre de béns i ric de dies.

Torna amb la ferida de l'afectivitat i fam de tendresa. Què bé va representar aquest requeriment la pel·lícula *Mar adentro* en què Ramón Sampedro, desautoritza a qui se li acosta des del retret,

des de la distància, des del manual de moral, des de l'abstracció ***Per què no vols viure?*** Enfront d'ell, Ramón reivindica la seua història personal: “Jo no parle dels tetraplègics, sinó de mi mateix” Oposa la seua història personal enfront del discurs institucional. Quan se li pregunta des de l'empatia, des de l'afecte i des del patiment compartit “Per què no vols viure? Ramón contesta: “Perquè no et puc abraçar. La distància entre la vida i la mort és l'abraçada”.

La cultura laica de la individuació ens ha permés comprendre que no hi ha dos divorcis iguals, que no hi ha dos eutanàsies iguals, que no hi ha dos avortaments iguals ni dos increences iguals. No hi ha compromís humà ni espiritualitat possible en temps de laïcitat que no estiga marcada per la centralitat del subjecte. El que resulta valuós es relaciona sempre d'una manera o d'una altra, amb l'ampliació de la subjectivitat i amb la seua emancipació. Inclús la recerca de Déu, com reconeixia León FELIPE: “Déu té un camí verge per a cada home”.

Al servei de l'onada històrica de la dignitat

La dignitat és avui el nou esbarzer ardent que produeix un estremiment sagrat. Déu, en fer-nos a imatge i semblança, va compartir amb nosaltres la santedat que només a ell corresponia. La santedat de la persona, eixe caràcter de ser sagrat, inviolable, contagiada per Déu no es concedeix des d'una determinada comunitat política, sinó que es reconeix a qualsevol ésser humà amb anterioritat al pacte social. Les comunitats cristianes han trobat la forma més simple i alhora suggeridora d'expressar la seua fe i esperança en anomenar Déu amic de la vida.

Esta adquisició cultural converteix la defensa i promoció de la persona en responsabilitat col·lectiva. Cap comunitat política, ni organització cultural ni confessió religiosa pot violar-la. Cristians i laics podem orientar els nostres passos en la direcció de la dignificació. Quan les demandes d'ajuda s'han triplicat amb motiu de la crisi, i quan hi ha un 20 per cent de desocupació, o quan la con-

dició d'immigrant impedeix tindre drets o quan la mort prematura i injusta colpeja a causa de la pobresa o la violació dels drets humans, tenim raons suficients per a posar-nos al servei de l'onada històrica de la dignitat.

L'estela de la santedat del ser humà recorre des d'aleshores la història humana. I com deia Pasolini, en ser preguntat per què s'interessava en la vida dels marginats, com el protagonista de *Mamma Roma*, va respondre que ho feia "perquè en ells la vida es conserva sagrada en la seua misèria".

Aquesta conquesta cultural de la dignitat ha suposat una font de vitalitat per a les comunitats cristianes fins a l'extrem de conduir moltes persones (catequistes, llauradors, religiosos, pobladors, sacerdots i bisbes) a entregar la seua vida per defendre els que sempre la tenen amenaçada. Això significa en primera instància que els cristians som amics de la vida.

En temps de laïcitat no convencen els crits en el carrer, ni les excomunionis sinó aquells testimonis que es posen al servei d'eixa onada històrica de dignificació de les persones; que dignifica aquell que es troba en l'estacada, que dignifica la dona violentada, que dignifica aquell que ha trencat el seu matrimoni o ha decidit deixar de viure, que dignifica qui viu amb la persona que estima, siga quin siga el seu sexe.

En temps de laïcitat porten notícies de Déu aquells hòmens i dones que mimen la vida quan està fràgil, la defensen quan està amenaçada, l'acompanyen quan està humiliada per no tindre drets, simplement per haver nascut en altres terres.

L'emergència de l'espai públic

No és possible pensar i construir un projecte laic de civilització, sense la institució més important de la modernitat, és a dir la creació de l'espai públic, representat pel carrer i la plaça, enfront de la casa com a espai d'intimitat. Reconèixer la laïcitat és apostar

per la construcció d'un *espai públic*, fet de relacions i interaccions, de poders i influències, de sentiments col·lectius i contagis emocionals, de rituals i creences compartits, de dissidències i consensos. L'espai públic és l'espai obert a la mirada dels altres. Estem obligats a crear les condicions laïques de la civilitat sobre les següents bases, que obliguen laïcistes i religiosos, uns i altres.

a) Davant l'existència d'aquest espai públic, la laïcitat el que fa és establir un marc de regulació i de contenció per tal de preservar la convivència entre persones amb cosmovisions diferents, el pluralisme, el bé comú i el que el concili Vaticà II va anomenar “la justa autonomia de la realitat terrena. Que siga un espai de llibertat en què càpien creients i no creients: ateus i agnòstics, cristians i budistes. El món religiós haurà d'estimar la llibertat com el més sagrat de la persona, allò que amplia les oportunitats de vida individual i les potencialitats de la vida col·lectiva. Sense llibertat no hi ha santedat com diu la litúrgia dels sants “Va poder pecar i no ho va fer, per això és sant”. Ens sobren raons per a mostrar-nos com a religió de la llibertat, i renunciar a tots els mitjans de poder en l'anunci, propagació i celebració de les nostres conviccions. Hi ha en l'interior del cristianisme un esperit de llibertat no sols per a un mateix sinó per als altres.

La tradició cristiana va necessitar tot un Concili (Vaticà II) per a donar a llum la llibertat religiosa per la qual l'Església reconeix el dret de la consciència, encara que estiga errada, i el deure de l'Estat de respectar aquest dret i desactivar la tesi que només la veritat té drets. Després de molts segles de parlar dels drets de la veritat, va nàixer la convicció que només la persona és portadora de drets. Unes declaracions d'una mare fa uns dies indiquen fins a quin punt estem lluny de conquistar aquesta convicció: deia que preferia el seu fill mort que en el món de les drogues. És el mateix que subjau en les declaracions tan desafortunades del bisbe de Sant Sebastià en dir que la nostra pobra situació espiritual és un mal major que la tragèdia d'Haití. Com si Jesús de Natzaret estiguera més preocupat per la fe que per la vida. I ja se sap, quan les idees estan per damunt de les persones, es genera el terror i la inquisició.

És l'hora de tancar el divorci del cristianisme espanyol amb la llibertat religiosa, que va començar quan els bisbes espanyols es van sentir desautoritzats pel Concili en la seua defensa de la unitat nacional catòlica. Tristament hi ha senyals en la direcció contrària: en compte d'estimar tot allò que possibilita la llibertat religiosa i les condicions jurídiques que l'afavorisquen, se'n presenta com a enemiga. Ens sentim millor en context de llibertat política que en contextos dictatorials.

Postular la Llibertat Religiosa no és dirimir la veritat o la falsestat, sinó simplement reconèixer la dignitat de la persona, estiga en la veritat o en l'error. I això és el que sovint obliden alguns laïcistes que confonen ampliar l'esfera de les llibertats amb l'ús correcte o virtuós d'eixa esfera de llibertat ampliada: ser més lliure, viure sense coaccions, és sens dubte bo, però no assegura que ho siga també la forma en què exercim eixa major llibertat. A vegades hom pensa que perquè som més lliures –el que és pressupòsit de la virtut– ja se'ns ha concedit també la virtut mateixa; això és fals perquè l'alliberament del jo no en garanteix l'emancipació. La llibertat no emancipada ha generat una gran dosi de vulgaritat, de comportaments incívics, d'atropellaments...

b) La segona característica de l'espai públic és que siga el lloc d'interessos generals, de valors compartits i obligacions col·lectives. La qual cosa és impossible sense l'adopció de valors morals sobretot els valors de justícia enfront de l'explotació, la igualtat enfront de les desigualtats i la participació enfront de l'arbitrarietat imposada. El civisme aposta per la creació de relacions de confiança i intercanvis respectuosos i col·laboracions solidàries enfront d'agressivitats, violències i discriminacions.

Des d'aquesta concepció de l'espai públic no puc compartir l'opinió dels que afirmen que la religió és un assumpte privat i la fe un esdeveniment de la intimitat. L'espai públic no està sobrat d'instàncies capaces de moralitzar la vida pública, de motivacions per a l'acció política, d'inspiracions per a la convivència pacífica i humanització de conflictes. Benvinguts siguen tots els actors que

contribuïssin a crear una mística i una espiritualitat per a l'espai públic; tot allò altre és pragmatisme. Benvinguts siguin els que siguin capaços de denunciar la corrupció política de la Comunitat. Així ho ha reconegut recentment un lúcid analista del socialisme, Roger DEBRAY: "l'esquerra va perdre fa temps el tanc de la gasolina, el motor i les llums. L'estrany és que el dit vehicle seguisca en peu... hi ha una malaltia més greu: el profund buit d'una societat privada d'un sentit moral com a conseqüència d'una obsessió per aconseguir l'èxit material. Però les ànimes, igual que la naturalesa avorreixen el buit". (1990, 13-14)

El problema de l'Església avui no és la seua presència pública, sinó la manca de presència en assumptes de vital importància que vagin més enllà d'interessos políticament partidaris i d'una manera fonamentalista. ¿Algú pot comprendre el silenci davant de la profunda corrupció que viu el nostre país, o davant de la insuficiència de les mesures locals, autonòmiques, nacionals i internacionals davant de l'eixida de la crisi financera? El problema no és que parlem de l'avortament sinó que no parlem de la corrupció. El problema és precisament que ens retirem a la sagristia. No podem renunciar a la visibilitat, a la presència pública, a proposar una manera de viure, d'esperar i de somiar el món segons Jesús de Natzaret.

Més encara, estic convençut que ningú no sobra a l'hora d'afrontar els problemes que tenim plantejats hui en la societat capitalista. La laïcitat no és un exercici de tancar el cercle d'allò públic sinó d'ampliar-lo. Es necessita la col·laboració entre els subjectes polítics, els econòmics, els religiosos i els socials.

Hi ha un laïcisme que ha cregut que amb decrets i pressuposts, basta. Oblidant d'esta manera que hi ha coses que no s'administren ni es legislen com la confiança, la lleialtat, l'esperança, el reconeixement. Estem davant d'un gran dèficit de laïcitat política, una laïcitat que produeix lleis i decrets però sense hàbits i costums, procediments sense sentiments. Cap problema pot solucionar-se només per la via política; tots els intents de solucionar els problemes només per la via del pressupost públic o pel decret adminis-

tratiu o per la llei porten al fracàs. Ni les morts per trànsit, ni la violència domèstica, ni la superació de la desocupació poden fer-se només per decret, es necessita la transformació de la consciència, la pedagogia dels sentiments, la interiorització de valors solidaris, el canvi de la subjectivitat i de les aspiracions vitals.

c) L'espai públic està renyit amb el domini d'alguns individus o grups siguen religiosos o mediàtics, i amb els privilegis, siguen religiosos, econòmics o polítics.

La cultura de la laïcitat ajuda la fe a recrear el tipus de presència en la societat actual. En temps de laïcitat, hem de crear nous consensos ciutadans per mitjà d'arguments i propostes de vida bones i felices. Perd *influència* tota presència unida a mitjans forts i potents, a l'exercici de poder i de la intolerància. La presència apropiada en temps de laïcitat, al contrari, vindrà per recuperar els mitjans dèbils, la lògica de la proposta i no de la imposició ni de l'amenaça, la col·laboració amb altres actors socials i no l'exclusió. Les conviccions i exigències evangèliques tenen una lògica pròpia d'invitació, suggerència i consell per a una vida bona i feliç i mai pot pretendre una confessió religiosa convertir-les en efectives a través de vies impositives amb protecció estatal.

La laïcitat exigeix a la fe que se situe més enllà de l'arrogància, dels dogmatismes i dels absolutismes. La cultura de la laïcitat agermana la fe amb el respecte i la invita a alliberar-se de posicions intolerants. Quina tristesa causa el bisbe que apareix a la pantalla de televisió per proclamar l'excomunió d'uns diputats en l'ús legítim de la seua llibertat de consciència! Resulta patètic per a qualsevol persona del segle XXI.

III.-LA FE EN AJUDA DE LA LAÏCITAT

El cristianisme pot també col·laborar críticament en la construcció d'un projecte laic de societat d'acord amb el consell paulí de "construir i no derrocar" (2Cor13,10). I sobretot pot ajudar la

laïcitat a alliberar-se d'adherències liberals, burgeses i postmodernes a la manera com ja ho va fer al llarg del segle XIX i del XX, en desposseir-se del seu violent anticlericalisme i de la seua militància antireligiosa.

El nostre futur no està en la confrontació entre el món religiós i el món laic. Hem patit massa hostilitats, conflictes civils i guerres religioses per a obrir aquest camí. Tot i que encara ens esperen molts sobresalts i episodis d'intensa agressivitat entre els fonamentalismes d'ambdues parts, entre grups que es mouen per l'esquema antievangèlic d'ells o nosaltres. És hora de tancar aquest capítol i convertir la projectada Església dels Màrtirs a València en un temple al Déu de la pau i de la reconciliació. Cada sant de la guerra civil hauria d'anar acompanyada d'una proclamació pública del perdó.

M'ocuparé d'aquells espais de trobada que constitueixen avui els grans debats.

La construcció del civisme

El projecte laic de societat necessita dotar-se de virtuts cíviques sense les quals no hi ha societat humana. Els cristians podem i hem de col·laborar, sense arrogància ni exclusivitats, amb la promoció de virtuts públiques. Com suggeria en les comunitats primitives la *Carta* a Diognet, que és la carta fundacional de la presència pública del cristià, resumia en tres característiques.

Podem i hem de col·laborar en la promoció d'una informació verídica i sensata, però no ho aconseguirem si ens identifiquem amb una emissora de l'Església que promou l'agressivitat, l'insult i la desqualificació sistemàtica amb la fallida de la sensatesa.

Podem i hem de col·laborar en la promoció de la pau social per mitjà de la invitació quotidiana a fer les paus, com un moment essencial de l'eucaristia. Però no ho aconseguirem si seguim presidint manifestacions pels carrers en què es denigra cruelment el

president del govern, legítimament elegit, on es lligen pancartes d'aquest to: "*Zapatero mentiroso*" "*Zapatero mamarracho*"

Podem i hem de promoure pràctiques democràtiques per mitjà de la participació activa en les Esglésies. Però no ho aconseguirem mentres no sapiem incorporar el potencial de la dona i dels laics en igualtat de condicions.

Podem i hem de col·laborar en la lluita contra el cinisme ambiental però no ho aconseguirem comparant la vida humana amb la vida del linx.

Si col·laborem en la construcció de les virtuts públiques, els cristians ajudem a alliberar-nos de les adherències neoliberals. Hi ha discursos i propostes laiques que no són més que l'exaltació del subjecte burgès com a individu possessiu, que no se sent deutor de ningú ni de res que no siga ell mateix.

El *Manifest de Barcelona per la Laïcitat* (juliol 2002) proposa "evitar el sotmetiment de les consciències individuals als prejudicis comunitaristes i a les pressions dogmàtiques de qualsevol signe". Segons aquesta proposta, ser laic consisteix a alliberar-se dels "prejudicis comunitaristes".

No hi ha dubte que hi ha prejudicis comunitaristes que no deixen caminar els pobles. Però no crec que l'individualisme possessiu siga el camí per a construir una societat emancipada, ja que intenta destruir les estructures col·lectives que ens precedeixen i els projectes comunitaris d'existència.

Es debilita alguna cosa essencial que caracteritza la persona com ha reconegut poèticament Antonio Skármeta, en *El cartero de Neruda*, el poeta des de París, malalt i ennyorat, li demana a Mario, que per tal de seguir vivint necessita recuperar els sons i els paisatges que ja formen part de la seua identitat: "*Vull que vages amb la gravadora passejant per Isla Negra, i em graves tots els sons i sorolls que vages trobant (...) Enviàm els sons de ma casa. Entra al jardí i*

fes sonar la campana (...) I camina fins a les roques i grava 'm l'estrèpit de les ones. I si escoltes gavines, grava-les. I si escoltes el silenci de les estrelles siderals, grava'l”.

La persona no existeix fora de la comunitat, de l'experiència col·lectiva, de la saviesa comuna. El subjecte està constituït per una tradició, que són maneres de sentir, d'amar, d'esperar. Les vinculacions són tan essencials com les decisions. Mai estem per damunt del llenguatge ni de les savieses; la llibertat no és funció de la propietat sinó de la comunió amb els altres, amb la terra, amb la memòria històrica, amb la *memoria passionis*. Per molts que s'encaboten que elegim entre el valencià i l'anglès. Al valencià es pertany i l'anglès s'elegeix. Convertir la pertinença, en aquest cas el valencià, en una funció de propietat és un error d'embalum. I és un dany major que aquesta complicitat es produïska en col·legis i ideologies que es proclamen catòlics. Com tampoc resulta raonable elegir la litúrgia en valencià amb la litúrgia en llatí o en castellà. Hi ha coses que no s'elegeixen.

El vel, que cobreix el cap de la doneta musulmana, no és un simple “prejudici comunitarista” ni es pot comparar a la minifalda que s'elegeix com un producte de consum. El crucifix tampoc és un producte del mercat que es pren o es deixa sinó que pertany a una comunitat de sentir. És una malesa decretar des de les instàncies polítiques que es retire dels espais públics. No obstant això, és un encert que la comunitat mateixa decidisca retirar-lo per a ser fidel a la seua pròpia història que mai va voler convertir el crucifix en un símbol de divisió i d'opressió a cap consciència. Aquest fet va portar al fundador de l'Escola de Barbiana a col·locar en l'escola el crucifix quan feia catecisme, i el llevava en la resta de les classes.

Cristians i laics podem construir junts una laïcitat postliberal que siga capaç de protegir drets individuals i enfortir l'autonomia de la consciència, però recreant l'existència comunitària com a oportunitat per als humans.

A més de les virtuts públiques, la cultura laica necessita dotar-se de conviccions i símbols mobilitzadors que en la societat tra-

dicional proporcionava la religió. Són funcions de tipus social i existencial que contribueixen a tranquil·litzar l'ansietat, a defensar-nos del buit, a cohesionar la societat i a enfortir les institucions, celebren la identitat col·lectiva i allò que no volem perdre. No canvien les necessitats sinó els satisfactors, els codis i els símbols, els ritus i els relats a través dels quals se satisfan.

En els últims anys hem vist aparèixer símbols laics per a donar sentit a les grans transicions de la vida. Símbols que celebren l'entrada del nou-nat en la ciutadania, o la presentació en societat d'un adolescent, o la celebració laica de la mort a través de la poesia i la música mentre es produeix la incineració; o el reconeixement d'una mort heroica mentre es concedeix una medalla o es canta que la mort no és el final. Veiem prometre el càrrec davant de la Constitució en comptes de jurar-lo davant de la Bíblia. D'aquesta manera, es construeix una religió civil que compleix amb les funcions tradicionals de la religió.

El cristianisme no perd res de la seua identitat ni debilita les seues expressions pròpies, les seues litúrgies i els seus ritus quan participa honestament en la construcció de la religió civil. Col·labora perquè els nous símbols no promoguen l'odi, la intolerància i la violència com està succeint actualment, la qual cosa planteja el problema dels valors comuns.

Els valors i ètica comuna

aquesta col·laboració és especialment apropiada per a la construcció de valors comuns i compartits, que conformen conviccions sobre el que no ha de tornar a produir-se en cap cas (per exemple, cap cultura reclama legítimament el dret a practicar l'esclavitud, o la necessitat d'una guerra de religions) o sobre el que ha de preservar-se (la pau, la confiança, el respecte)

Naixen d'aquesta manera valors bàsics que comparteixen totes les cultures i els credos: el valor de la vida, la protecció contra l'arbitrarietat, el valor de la participació, la protecció del patrimoni cultural, la llibertat per a l'activitat creativa, la protecció de les mi-

nories ètniques, religioses, lingüístiques, el dret a l’educació, a la llibertat de pensament, consciència i religió, a la llibertat d’opinió i d’expressió, el principi de no-discriminació.

Quan es van voler protegir aquestes capacitats van nàixer els drets humans reconeguts en les declaracions universals.

Aquest esforç per col·laborar en el descobriment del que és comú als sers humans en totes les cultures i en totes les èpoques ha sigut un fet constant en tota la història del cristianisme.

Els Pares de l’Església parlaven d’una cosa que ve de dins de l’home i no des de fora, que jau en la consciència de cada u i en la consciència del grup, una cosa que ens permet reconèixer-nos recíprocament com a éssers humans, una cosa que hom sempre espera que li siga respectada fins i tot davant la llei de l’Estat i davant del codi de dret canònic. En aquest sentit és anterior a la fe mateixa i per això és el territori de trobada i de reconeixement amb els no creients i amb altres religions, ja que deriven de l’humanisme compartit. Siga religiosa o no, hi ha una gramàtica d’allò humà que entre tots hem de descobrir, i que permet obrar el bé i rebutjar el mal. Aquesta capacitat està en el cor de l’home inclús d’aquells que no admeten cap transcendència, i veuen en l’home la font única de l’actuació humana.

Els cristians tenim raons suficients per a estimar el que és de tots; quan es perd açò, ens perdem a nosaltres mateixos. És el veritable sentit de la invocació a la llei natural, que s’expressa avui en els drets humans, que són la capacitat moral de la humanitat per a descobrir i protegir les condicions necessàries per a la dignitat humana. Això significa que totes les tradicions religioses han de col·laborar en la seua determinació. En acceptar el premi Nobel de la Pau, Martin Luther King, va proclamar una “fe audaç” que “pertot arreu la gent puga tindre tres menjades al dia per al seu cos, educació i cultura per a la seua ment i dignitat, igualtat i llibertat per al seu esperit”. Tant si som religiosos com si no, tant si som hindús com budistes, cristians, jueus o musulmans, hem d’adoptar eixa fe audaç en els drets humans.

El que resulta decisiu per als creients és que hi ha una cosa que ens uneix a tots els éssers humans: la nostra condició de criatura i de fills. La qual cosa és quelcom contracultural en temps d'exaltació de la diversitat. Podem i hem de col·laborar en la construcció d'una ètica comuna. Perquè portem en nosaltres el que la teologia ha anomenat "*Ecclesia ab Abel*". No tinc cap dubte que a eixa ètica comuna pertany l'ètica humanitària de les distintes tradicions religioses de la humanitat.

Creure en la llei natural significa reconèixer que en la història de l'altre hi ha també veritat, bondat i intel·ligència. L'extraordinari i difícil en la societat laica és reconèixer la igualtat, reconèixer que fora de la pròpia tribu hi ha éssers iguals a nosaltres, amb igual dignitat i dret, reconèixer que segons Sant Pau "Déu és tot en tots" () Ni Déu ni els drets humans són propietat privada de l'Església ni de ningú.

No obstant això, la llei natural que va nàixer per a crear el que uneix els humans segons la millor tradició catòlica s'ha convertit en la qüestió que més separa els cristians dels altres laics. Això ha succeït perquè ens hem considerat propietaris i únics intèrprets de la llei natural, incapaços de comprendre que necessita descobrir-se a través de l'ús compartit de la raó, del diàleg cívic, de l'argumentació seriosa. La llei natural, com els drets humans, no és un dipòsit revelat, sinó un descobriment que ens permet, en cada moment històric i en l'interior de cada cultura, saber allò que mai vam voler perdre, allò que resulta indispensable per a portar una vida justa i pacífica, allò que resulta inviolable i innegociable com a imatge de Déu. Hem sigut incapaços de renunciar a una concepció fixa i estàtica de la naturalesa (sempre ha sigut així) que nega la universalitat dels camins de la llei natural que es manifesta en totes les cultures i hòmens i dones de bona voluntat. Espanten eixes cares que apareixen en la televisió convertint en llei natural el que constitueix només una opció legítima de la pluralitat.

Per la mateixa raó, s'equivoquen aquells laïcistes que afirmen que n'hi ha prou amb la llei positiva emanada d'un parlament democràtic, volent dir que els drets humans són relatius. És cert que

es descobreixen a mesura que evolucionen les cultures, però si els drets humans no són universals manquen de tot valor. En compte de denunciar el relativisme cultural hem de promoure els diàlegs transculturals.

Hi ha una deriva multicultural i postmoderna de la laïcitat, que es representa a la societat com un supermercat en què s'ofereixen tots els productes religiosos i culturals.

Hi ha una laïcitat que es conforma amb ampliar el mercat d'allò religiós, com les parades d'una fira de poble o els departaments d'un supermercat, amb competències i rivalitats entre ells. L'Estat, per la seua banda, ofereix a tots la plataforma segons el grau d'implantació i els paga la instal·lació segons el nombre de fidels, mentre cada confessió religiosa es conforma amb ser una proposta més en el mercat d'allò religiós. Aquesta laïcitat gaudeix d'un ampli prestigi entre l'esquerra espanyola actual i no sembla disgustar la jerarquia.

Els cristians no ens conformem que la societat siga un mercat religiós, que és el pas previ a l'asèpsia ideològica i a la indiferència. Amb molta freqüència, la laïcitat postmoderna es confon amb la commutació dels valors, la indiferència i el tot s'hi val. És el que demanen els laïcistes en el seu *Manifest de Barcelona per la Laïcitat*, "el respecte per a totes i cada una de les expressions filosòfiques i espirituals, sense impositcions, favoritismes o exclusions per part de cap escola de pensament o grup particular".

Quan tots els valors es commuten, totes les cultures valen el mateix i totes les opinions són igualment vàlides, caiem en el domini dels tertulians i dels *Gran Hermano*, com a creadors d'opinió; no importa el valor del que s'ha dit sinó el fet de dir-ho: ja no cal argumentar sinó juxtaposar una opinió després d'una altra. S'esdevé llavors que si totes les opinions valen el mateix, cap no val. Quan es debilita la frontera entre allò just i allò injust, només queda l'ús del poder. Quan no sabem si la guerra és justa o injusta, només queda l'imperi.

La laïcitat no és indiferència ni tampoc neutralitat. No s'han de suportar passivament les morts que causa la immigració: ni els 20 milions de refugiats que va deixant la intolerància. Aquests fets no exigeixen de nosaltres la neutral laïcitat, sinó l'exercici del coratge i del compromís. "Els problemes que afecten la dignitat humana admeten molt poca tolerància".

L'autèntic exercici de laïcitat coincideix amb l'ús públic de la raó. Ho proposava fa ja quaranta anys, amb ocasió del procés contra el criminal Eichmann, a qui segons Hannah ARENDT li afligia la falta de reflexió per a distingir el bé i el mal. Per això ens va previndre contra eixe fenomen contemporani que és "la tendència al rebuig de jutjar en general. Es tracta de la desgana o incapacitat de relacionar-se amb els altres per mitjà del judici...En això consisteix l'horror i, al mateix temps, la banalitat del mal". L'ús públic de la raó és una cosa per la qual encara val la pena sofrir i morir, una comunió entre éssers humans, encara que siga un pacte entre derrotats".

El cardenal Ratzinger en el seu diàleg amb Habermas es pregunta qui podrà alimentar els valors de la societat pansida. Confia l'alimentació dels valors de la societat laica a les anomenades minories creatives, on "laics i clergues, els que creuen i els que no creuen, com les branques de l'arbre amb molts ocells, han de caminar la una a la trobada dels altres amb una nova capacitat d'obertura. Els creients no renunciïn mai a buscar, i qui busca, d'altra banda, està tocat per la veritat i com a tal no pot ser classificat com un home sense fe o sense principis morals inspirats de la fe cristiana."

El potencial profètic i el misteri de Déu

Hem de treballar amb humilitat en companyia dels hòmens i dones a fi de construir normes més humanes de convivència, de respecte, de conservació del planeta. Però hem de saber que l'evangeli no dirimeix la contesa dels hòmens com assenyala Lc 12, 13 ss. "Llavors un d'entre la gent digué a Jesús: Mestre, ordena al meu germà que és partisca amb mi l'herència. Ell li respongué: 'Home, qui m'ha manat que fóra jutge o mediador entre vosaltres?'

Alhora que els cristians col·laboren en la construcció d'una intel·ligència col·lectiva, d'uns símbols i valors alliberadors, és necessari anar més enllà. Amb aquesta operació compleixen el principi de l'encarnació pel qual Déu s'arrela en la història dels humans, però han d'activar el principi profètic pel qual espenten la societat a donar més de si, i el principi misericòrdia pel qual el món ha sigut mirat d'una altra manera.

No podem renunciar ni al principi d'inculturació que ens fa catòlics, ni al principi profètic i compassiu que ens fa cristians. Necessitem recuperar l'alè profètic i compassiu en l'interior de la societat laica.

El projecte de Pau és mostrar que la universalitat de la salvació no pot acomodar-se a cap llei, i només el que és absolutament gratuït arriba a tots. És el sentit de la suspensió de la llei en la *Carta als Romans*. Només la gràcia pot ser universal. Déu desemmascara la saviesa d'aquest món i per a això elegeix el dèbil, el menyspreat, l'exclòs... Pau proclama un nou universalisme que trenca amb el consens de la llei i l'ordre simbòlic en la qual jueus, grecs i romans coincideixen. El crucificat es resisteix a ser codificat segons l'ordre simbòlic dominant.

La perillositat i el risc de la fe cristiana com a potencial profètic i misericordiós va ser advertit magistralment per MUSSOLINI, el fundador del feixisme italià, en una confidència íntima que li va fer al seu Ministre d'Afers Exteriors: "Jo sóc catòlic i anticristià." Per al seu projecte polític necessitava del catolicisme com a part del paisatge social, com a religió civil, com un factor de cohesió social i de bons costums; però rebutjava el cristianisme com a alè profètic capaç de denunciar els comportaments antihumans del feixisme i el potencial misericordiós capaç d'estimar el que el feixisme desestimava.

El risc més gran per a l'Església és la identificació amb la religió civil i l'ètica comuna. El que està en joc és el major problema teològic: usar el nom de Déu en va.

Vostés coneixen moltes persones que no creuen ni en Crist ni en

el seu evangeli, però que reclamen valors culturals i simbòlics suposadament "catòlics". És el que explica que uns polítics presidisquen les processons dels pobles, es constituïsquen comissions per a les vingudes del Papa...

El cristianisme no es conforma amb la religió civil i l'ètica comuna ni es resisteix a ser part d'un nou paisatge social, sinó que proposa en paraules de la primera carta de Pere ser "estranger i pelegrí" (1Pe 2,11), "ser en el món sense ser del món" donat que és profundament injust. El que la *Carta a Diognet* va convertir en indicatiu per a les primeres comunitats "*en tota pàtria serà estranger i tota terra estrangera serà la seua pàtria*"

Estrangers respecte a les funcions de la religió civil que està més interessada a conservar l'ordre encara que siga profundament injust, que en transformar-lo. Per això, els cristians vam viure exiliats en l'autoproclamada "*Roma aeterna*" d'ahir, i quan deixem de ser-ho ens convertim en religió d'estat.

És necessari conèixer avui els nostres exilis, els nostres ídols, les nostres bèsties de l'Apocalipsi per tal d'anar més enllà. Mes enllà de l'actual sistema econòmic, que destrueix la naturalesa i cobreix la terra de desocupació, vides desnonades, fams, desesperació i morts. Més enllà del sistema social que destrueix altres formes de vida, menysprea altres formes de família i ignora altres maneres de treball que siguen oposades a les seues. Més enllà del sistema cultural que ens ha fet addictes al consum i productors d'infelicitat "que porta a la humanitat fins a la vora de la total i repentina destrucció" Més enllà de la Unió Europa d'avui, la que exclou els immigrants i incompleix els seus compromisos amb els empobrits de la terra.

Més enllà del sistema eclesiàstic que fa que un nombre creixent de catòlics i catòliques visquem avui la nostra pertinença eclesial com una experiència d'exili a causa de la discriminació de la dona, de l'escissió entre esglésies riques i pobres, de la "circumcisió occidental" de la fe, del sotmetiment de les Esglésies locals a la central romana, de la situació de molts divorciats i sacerdots secularitzats en l'interior de la comunitat eclesial, de la falta de reconeixement dels drets més elementals, del procediment de designació i nome-

nament de bisbes, de la marginació canònica del laïcat de l'àmbit de les decisions, etc. són alguns dels alifacs eclesials, que ens fan viure estranyats en la nostra pròpia casa.

Tinc per a mi que el principal potencial profètic que té avui el cristianisme en la cultura laica és el principi de la misericòrdia i de la compassió. Significa una aguda sensibilitat cap al patiment alié, el reconeixement de l'autoritat dels que sofreixen injustament i immerescudament. Perquè Déu va sempre acompanyat del clamor dels oprimits i del patiment de les víctimes.

Després de col·laborar amb la creació d'una cultura cívica favorable a la família en les seues múltiples expressions, l'originalitat del cristianisme consisteix a acollir i comprendre aquells que l'han perduda, a aquells que en són víctimes. És profundament antievangèlic pretendre culpar els divorciats, les dones que interrompen un embaràs, els que usen indegudament la droga, els que es deixen morir en nom d'una mort digna.

Quan se separa l'ètica de la misericòrdia, l'evangeli es converteix en moral i perd la seua vinculació amb la persona de Jesucrist. Estem més preocupats per condemnar l'avortament que per practicar la misericòrdia de Déu, més interessats a negar la comunió al divorciat que a anunciar la capacitat de nou començament que ofereix sempre Déu. Aquest missatge no es transmet en les manifestacions sinó en hòmens i dones que són narracions i relats del Déu viu.

Si seguim confonent cristianisme i lleis d'estat caminem cap a un món d'exclusions, de condemncions, de manifestacions agressives, plenes de rancor i de ràbia. Però sobretot atemptem contra Déu, que no deixa d'estimar ni tan sols el malvat, que fa ploure sobre uns i sobre altres, que s'asseu a menjar amb els pecadors. Deixem que Déu siga Déu. Deixem com volia Sant Pere (2Pe 3, 9-15) que siga magnànim i no vulga que ningú perisca. El cristianisme no necessita de lleis estatals sinó de testimonis, no necessita imposicions sinó propostes de vida bona i feliç, els necessita a vostès.

Ponència 2

COM BUSCAR DÉU EN AQUESTA SOCIETAT. CAMINS DE TROBADA

Adelaidde Baracco

Mestra i llicenciada en teologia. Barcelona

Introducció

Bon dia a tothom. En primer lloc, vull agrair al Comitè del Fòrum la invitació a participar en aquesta trobada que vol reflexionar sobre una qüestió tan urgent com complexa: laïcitat i cristianisme.

La seva urgència i complexitat són clares: vivim en una societat laica i aquesta realitat provoca en l'Església actituds diferents, fins i tot contraposades. A més, en l'àmbit espanyol això és més vivaç i tens que en altres països.

Però: ¿què hi ha al darrera d'una actitud determinada –progressista, o bé conservadora– respecte d'aquesta qüestió? Hi ha una determinada convicció *a priori*: la vivència de la fe cristiana com una *opció lliure* que mira a les altres opcions amb respecte, potser fins i tot amb empatia, buscant el punt d'encontre; o bé, la vivència de la fe cristiana com una *opció inqüestionable*, gairebé *evident*, que mira a les altres opcions des de la distància, la desconfiança, el rebuig, o fins i tot la voluntat d'imposar-se en nom de la Veritat.

La diferència entre elles és abismal, perquè deriva de *dues visions teològiques i antropològiques* que estan a les antípodes: per una banda, la visió que la Veritat "està ahí" com a quelcom hieràtic, com a Principi Immòbil i Omnipoderós que s'imposa per la seva evidència; així, doncs, qui no la veu és perquè no vol. Per l'altra,

la visió que la Veritat és Misteri que es va revelant, és Realitat Viva, amb una Força que es desplega des de dins de la realitat, i no des de fora, des de l'evidència i la imposició.

Afirmar que la Veritat és Misteri, no vol dir afirmar que no la podem conèixer i que, per tant, tot val, ans vol dir tenir la humilitat d'acceptar que no la podem abastar mai del tot i que la vida és un camí cap a ella, a les fosques, però fonamentat en l'esperança. Afirmar que la Veritat és Misteri, vol dir creure que té una seva dinàmica de revelació, que aquesta dinàmica és intrahistòrica, és a dir, que es desenvolupa en la Història, la col·lectiva i la personal, i que a nosaltres ens pertoca tenir una mirada prou atenta per copsar-la. Per a nosaltres cristians i cristianes, la Veritat-Misteri es fa carn en Jesús, que pren dimensió humana sense deixar de ser Misteri.

Les conseqüències d'aquestes dues visions teològiques-antropològiques –Veritat Principi Immòbil//Veritat Misteri–, sovint no del tot conscients, són enormes a nivell pràctic: en la nostra vida personal, en la relació amb els altres, en les nostres opcions i, sobretot, en la nostra espiritualitat. Reflexionem, doncs, sobre el primer punt.

1. Espiritualisme(s) *vs* Espiritualitat.

Necessitat d'un canvi de paradigma teològic-espiritual.

El que hem dit de la Veritat –Veritat-Misteri que es revela en la Història–, ho diem de Déu: Déu és Misteri, és Realitat Dinàmica, Infinit-que-embolcalla-el-finit, Comunió-que-acull, Vida-que-dóna-vida, és a dir, Amor-en-acció. Això és el que va experimentar Israel i el que va intentar expressar simbòlicament en la Bíblia. Tot i que aquesta vivència profundament alliberadora –original i peculiar d'Israel– sempre s'hagi trobat amenaçada per la por d'un Déu castigador, un Déu-Baal que demanava expiació; potser, perquè, tal i com va observar agudament Rudolf Otto, davant el Diví l'ànima humana es mou entre la por i la fascinació. Nosaltres, però, ara ens volem fixar en la vivència alliberadora, perquè el Déu bíblic és Amor-que-actua, com ens diu Jesús amb la seva vida.

Una de les primeres "accions" d'aquest Déu-Amor que trobem a la Bíblia, és una *benedicció* i una *aliança*:

Gn 9,1.8-17

¹*Déu va beneir Noè i els seus fills. [...]*
⁸*Després Déu va dir a Noè i als seus fills:*
⁹*—Mireu, jo faig la meva aliança amb vosaltres, amb els vostres descendents ¹⁰i amb tots els éssers vius que us envolten: els ocells, els animals feréstecs i domèstics que han sortit de l'arca, en una paraula, amb tots els éssers vius de la terra.*

Aquesta *aliança originària* és una paraula-acció d'un significat teològic immens: perquè amb aquesta paraula Déu es lliga per sempre més a la humanitat. El Déu Infinit i Transcendent es vincula per sempre més a la finitud, a la immanència, a l'humà. ¿Què hi ha de hieràtic, d'impositiu, d'evident en això? I, en canvi, ¿no hi veiem una Força Amorosa i Vital que traspasa els límits de la creació d'una manera dinàmica, viva, alliberadora, i per sobre de tot *no evident*?

L'aliança dels orígens ens parla d'una *realitat còsmica* —"tots els éssers vius de la terra"—; ens parla de *bellesa* —"posaré un arc en els núvols"—, ens parla de *divinització* —"recordaré l'aliança que hi ha entre Déu i tots els vivents"—, ens parla de *profecia* —"les aigües del diluvi no tornaran a destruir ningú"—, ens parla de *llenguatge simbòlic* —"aquest és el signe de l'aliança que he fet amb tots els qui viuen a la terra"— ens parla de *realitat embolcallada per Déu* —"quan jo cobreixi de núvols la terra", ens parla de *salvació com a benedicció* —"Déu va beneir Noè i els seus fills"—.

Però, què ha passat en el cristianisme?

Degut a la forta influència que ha exercit la teologia de St. Agustí (354-430 dC), el cristianisme occidental ha experimentat una deriva cap a una visió centrada en la caiguda i la redempció.

Aquí, el que marca la creació no són la benedicció i l’aliança, sinó el *peccat original*, alhora que el sofriment i la mort són el preu a pagar per la culpa originària; la lluita bé/mal s’expressa en el dualisme ànima//cos – esperit//matèria; Déu ha estat ofès per la humanitat culpable i demana expiació; la mort de Jesús és el sacrifici necessari per apaivagar la ira de Déu; el dualisme cel/món es tradueix en el dualisme vida espiritual//vida material; l’espiritualitat cau en l’espiritualisme: la recerca d’un ideal de perfecció ego-cèntric, la visió del sofriment com a purificació de la culpa, la renúncia i l’ascesi com a peatge per salvar-se; la salvació com afer individual; la interioritat oposada a la exterioritat; el progrés espiritual com el progressiu allunyament de la materialitat de la vida. Es tracta d’un *model introspectiu-egocèntric*.

En el seu conjunt, podríem definir-la una “espiritualitat de netejar-se les mans”, que mira cap al cel i defuig la realitat terrenal, per passional i pecadora. A nivell pràctic, és una espiritualitat pesimista, elitista, que desconfia de la societat, que exigeix a la persona auto-control, que posa èmfasi en la creu i no en la resurrecció, que confia molt en la raó i poc en el sentiment... que entén l’Església com “el” camí per arribar a Déu, que veu l’Església com a incompresa i perseguida, que insisteix en els discursos apocalíptics...

Queda clar que és urgent un canvi de paradigma teològic-espiritual, un canvi que significaria un retorn a la teologia i l’espiritualitat bíblica. A què apunta aquesta teologia-espiritualitat originària? Passem així al segon apartat del primer punt.

Quina espiritualitat, avui?

L’aliança dels orígens és el paradigma d’una espiritualitat d’integració, no dualista. No hi ha món *i* Déu, sinó que Déu es fa “un tot” amb el món. Tanmateix, aquesta comunió entre el diví i l’humà s’expressa amb un *arc* en el cel: això vol dir que cal fixar la mirada, buscar a l’horitzó, saber vèncer la desesperança i aixecar el cap; cal saber amb el cor que l’arc que veiem no és *només* un arc. L’aliança dels orígens ens crida a saber veure el fons de la rea-

litat, el que hi batega: saber *contemplant la realitat com a sagrament de Déu*, com a lloc de la seva presència amagada, però real.

Així, doncs, l'aliança dels orígens ens crida a viure una *mística de la realitat*: és a dir, aprendre a traspassar l'exterioritat per anar al centre. Aleshores, interioritat i exterioritat ja no se'ns presenten com oposades, ja no ens obliguen a escollir o l'una o l'altra, sinó que ens apareixen com a inseparables i sagrades. Aquesta mística de la realitat no ens allunya del món, sinó ens empeny cap a ell per buscar-hi Déu. Sense autoenganys, sense fugides cap al cel, sinó amb un "realisme místic" —com diu Egied Van Broeckhoven— que opta per *embrutar-se les mans*, per construir el Regne des d'aquí, des de la realitat que tenim i que és l'únic lloc on podem trobar Déu. Aquesta mística de la realitat es tradueix, a la pràctica, en una *mística de la vida quotidiana*, on el nostre treball, el nostre entorn, les nostres relacions, els nostres èxits i fracassos, el nostre dolor i la nostra joia, els esdeveniments de la nostra vida, són l'únic lloc on Déu se'ns revela, on el podem trobar. I on podem fer que els altres l'experimentin.

2. El "programa" de Jesús: Lc 4, 16-21.

Jesús a la sinagoga de Natzaret

¹⁶ *I se n'anà a Natzaret, on s'havia criat. El dissabte, com tenia per costum, va entrar a la sinagoga i s'aixecà a llegir.* ¹⁷ *Li donaren el volum del profeta Isaïes, el desplejà i va trobar el passatge on hi ha escrit:*

¹⁸ *L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit.*

M'ha enviat

*a portar la bona nova als pobres,
a proclamar als captius la llibertat
i als cecs el retorn de la llum,
a posar en llibertat els oprimits,*

¹⁹ *a proclamar*

l'any de gràcia del Senyor.

²⁰ *Després plegà el volum, el retornà a l'ajudant de la sinagoga i es va asseure. Tots els qui eren a la sinagoga tenien els ulls posats en ell.*

²¹ *Aleshores començà dient-los:*

—*Avui es compleix aquesta escriptura que acabeu d’escoltar.*

Jesús és l’Enviat que encarna l’espiritualitat bíblica dels orígens: una espiritualitat que es fonamenta en una profunda mística de la realitat.

La paraula que Jesús proclama a la Sinagoga, i que ve a ser com el seu “Manifest” programàtic, té dos trets molt importants de cara a la nostra reflexió: a) *realisme* –s’afirma que hi ha pobres, oprimits, cecs–, i alhora b) *esperança* –s’afirma la llibertat, la llum, la misericòrdia de Yahvè. Jesús anuncia la seva missió com a missió *alliberadora i dignificadora*, no moralitzadora, no en contraposició a, no en defensa de. I el context on té lloc aquest anunci programàtic evidencia encara més el fons del missatge: la crida a passar del culte a la praxi, del compliment a l’opció responsable.

Dóna a pensar que la primera vegada que els seus el rebutgen (Lc 4,28-29) i de manera inequívoca, això passi en un espai sagrat, per part dels guardians i practicants de la fe jueva. Què els fa por? Diria que la *lucidesa apassionada* de Jesús.

La seva és una denúncia del que avui en diríem el pecat estructural, i és una denúncia en què Jesús es compromet existencialment a actuar: “Avui es compleix”. El profeta fa por perquè les seves paraules incideixen en la realitat, no es limiten només a constatar-la; el profeta és una persona de l’Esperit, lúcida davant la realitat que l’envolta, però alhora apassionadament encarnat en l’acció que els temps demanen. *Ment i cor*. En Jesús, ment i cor són un tot, no hi ha dicotomies, no hi ha acció i contemplació, sinó que la contemplació de l’Esperit de Déu, de la Força de Déu en Ell, l’empeny a l’acció en favor dels oprimits de la terra.

Amb les seves paraules, Jesús reafirma el Déu bíblic de l’Aliança: un Déu alliberador, misericordiós, compassiu, maternal... *I es compromet a fer-lo visible enmig del món que l’envolta*: “Avui es compleix aquesta Escripura”. Estem acostumats a llegir aquesta frase com si es tractés d’una mera constatació que fa referència a una profecia llunyana, que tampoc no ens toca massa de prop, perquè nosaltres no som, ni ens sentim, pobres, cecs, presos, oprimits.

mits.... Però aquesta lectura tranquil·litzadora no respon al que Jesús ens vol dir. Les paraules de Jesús no són mai una constatació, sinó que són *dabar*, paraula-que-actua, que *incideix en la realitat*. "Avui es compleix" significa per a Jesús que a partir d'avui la seva existència encarnarà les paraules que pronuncia. Jesús se sent compromès en primera persona, tal com Yahvé amb l'Aliança dels orígens.

I així, el que era "Escriptura" esdevé *missió*, missió que té com a objectiu el restabliment de la dignitat humana perduda i la restitució de l'esperança. Ni la Veritat abstracta, ni la moral, ni la desconfiança envers la societat en què viu..., res de tot això forma part del "Manifest programàtic" de Jesús. La seva és una crítica molt més radical: denuncia allò que des-humanitza la persona i es deixa tocar tan profundament per això que el fa seu: "Avui es compleix".

Amb aquestes paraules a la Sinagoga, Jesús ens mostra el camí per seguir-lo: un camí fet de molts elements: capacitat d'anàlisi, valentia, lluita, confiança en Déu, sana autoestima ("m'ha ungit"), interioritat, compromís... Un camí que hauria de tenir aquests grans eixos vertebradors: creativitat (eclesial/social/política...) *vs* atrofia institucional, iniciativa *vs* infantilisme, interioritat *vs* dispersió, responsabilitat *vs* renúncia. Construir el Regne demana tot això. Però com trobar la força?

La realitat, escàndol o sacrament? Ser místics, avui.

No se'ns demana de ser uns il·lusos, ni uns fanàtics. La realitat sovint és dura, la societat en què vivim és dura, la nostra vida de cada dia es mou dins una rutina que ens sembla insignificant, la realitat eclesial ens resulta sovint decebedora. ¿Com ens situem davant de tot això? Com podem fer nostres les paraules de Jesús?

Tornem al que hem dit al començament: cal un gir, un canvi de perspectiva en la nostra espiritualitat, en la nostra teologia, en la nostra vivència de fe. Cal que aprenem (de nou?) a *contemplar el món com a l'únic espai de revelació de Déu*, espai sagrat, realitat sagrada on hi ha Déu, sovint amagat, sofrent, crucificat. Cal que

aprenem a traspassar la duresa, el sense sentit, la insignificància, la decepció, fins i tot la perversió que sovint toquem, per trobar-hi les petjades del Déu de l'Aliança i la benedicció, del Jesús resuscitat, de l'Esperit... La mística no és una fuga de la realitat, ni un autoengany, ni una patologia psicoespiritual. Al contrari, la *mística és acció*, en el sentit més pregó del terme, que vol dir *capacitat d'incidència en la realitat* en virtut de l'esperança, absolutament cristiana, de veure la realitat no com escàndol, sinó com a sacrament. Els camins pels quals corre aquesta mística poden ser ben diferents, però el que compta qualitativament és com ens situem davant de la realitat: des de l'empatia, gens ingènua, que es recolza en l'esperança que aquesta realitat està, tota ella, abraçada per Déu. Sobretot la realitat més fosca: pobresa, sofriment, marginació, violència (envers les dones, els infants, les persones grans...), explotació (sexual/laboral)...

• Possibles camins pràctics

- dimensió de la *interioritat personal*: es tracta d'ajudar-nos a créixer espiritualment, és a dir, humanament: lectures, tècniques d'autoconeixement, yoga, meditació, silenci, pregària... cultivar la “comunió dels sants” (fer memòria dels testimonis: sants, santes, persones que han donat la vida per la justícia, mortes o vivents...)
- dimensió de la *interioritat compartida*: es tracta d'ajudar-nos a aprendre que no ens salvem sols, sinó que som una humanitat salvada: amistat, relació de parella, relacions familiars, relacions amb els companys/es de feina, pregària comunitària, grups de revisió de vida, associacions, esglésies domèstiques, formació teològica, acompanyament...
- dimensió de l'*exterioritat*: acció social, voluntariat, compromís polític, solidaritat, lluita per la justícia, reflexió teològica, exercici de la professió, reivindicació de drets no reconeguts, denúncia social, recerca d'una ètica global, investigació científica, iniciatives socials...

En conclusió: *comunió amb el món, no separació*; que es tradueix en una comunió amb tothom que treballa per una humanitat més autèntica.

Davant aquest repte, surt natural la pregunta: és possible viure aquesta mística de la realitat? La resposta no pot ser teòrica, i ens la donen els testimonis, homes i dones que han tingut la valentia d'optar des de la seva llibertat i responsabilitat per viure "mística-ment". Us en proposo dos, una dona i un home, viscuts en circumstàncies molt diferents, a les quals han respost amb la lucidesa apassionada que ens ensenya Jesús.

3. Testimonis de llum

Etty Hillesum (1914 -1943)

El testimoni de Etty Hillesum, holandesa, de família jueva tot i que ella no fos creient, ens revela un itinerari espiritual d'extraordinària profunditat, al llarg del qual ella descobreix Déu i decideix compartir el destí final del seu poble. Etty ens parla d'una mística de la realitat absolutament existencial i capaç de traspasar la perversió de l'extermini amb una fortalesa i una esperança arrelades en l'experiència de Déu que ella fa enmig de l'horror nazi.

Egied van Broeckhoven (1933 - 1967)

El testimoni d'Egied van Broeckhoven ens duu, en canvi, a una ciutat industrial de l'Europa de la postguerra, la Brussel·les dels anys '60. La seva opció de capellà-obrer per respondre d'una manera més radical a la missió apostòlica de la Companyia de Jesús, es conclou tràgicament amb la seva mort (als 33 anys) per accident laboral, en una fàbrica, al costat dels més humils i explotats de la societat. La seva mística té dos eixos: Brussel·les és per a ell la "bardissa ardent" de la presència de Déu; la relació interpersonal és el "lloc" on ell fa experiència de Déu. Egied ens testimonia una fe que viu el repte de trobar Déu en una realitat quotidiana de primer món (individualisme, desigualtat, alienació, immigració...), perquè és capaç de copsar la realitat com a sagra-

ment de Déu, des d'una profunda llibertat interior i compassió pels altres.

Els textos que us presento són una petita mostra d'aquests autèntics místics del segle XX.

4. Conclusió

Hem reflexionat sobre el necessari canvi teològic-espiritual que el nostre temps demana. Venim d'un temps en què la societat era uniforme, catòlica i no democràtica. Ara ens trobem en una societat pluriforme (que no vol dir plural), laica i democràtica. El missatge de Jesús té la pretensió de ser vàlid també avui. Però això significa el repte de viure la nostra fe com a opció, no com a compliment; de passar del culte a la praxi, de l'espiritualisme/s a l'espiritualitat: és a dir, el repte de *ser místics en aquest nostre món*, l'únic on podem trobar Déu.

Ponència 3

SER CRISTIANO EN NUESTRA SOCIEDAD PLURAL Y LAICA

José M. Castillo

Doctor en teologia i professor convidat en la UCA de San Salvador

I. Introducción: la raíz del problema

Para empezar, vamos a ir derechamente al fondo del problema. A mi manera de ver, el problema, que aquí tenemos que afrontar, se puede (y creo que se debe) plantear en estos términos: *la condición necesaria e indispensable, para poder entender y vivir el cristianismo, está en que éste se pueda vivir y practicar, no en lo religioso y desde lo religioso, no en lo sagrado y desde lo sagrado, sino en lo profano y desde lo profano, en lo laico y desde lo laico.* Ahora bien, hoy nos damos cuenta de que, en este momento, estamos en condiciones de afirmar que Jesús fue un hombre profundamente religioso (por su constante relación con el Padre del cielo y por su intensa vida de oración), pero al mismo tiempo fue un laico, que vivió su religiosidad y presentó su religiosidad de forma que entró en conflicto con la religión (con la Ley, el Templo y los Sacerdotes). Y sabemos que aquel conflicto terminó siendo mortal, en el sentido más literal de la palabra. Jesús, en efecto, fue perseguido, juzgado, condenado y asesinado por la Religión.

Ahora bien, desde el momento en que las cosas sucedieron así en los orígenes del cristianismo, se nos plantean *dos problemas* de gran calado en los que (según creo) muchos cristianos no piensan: 1) *La gran dificultad que tenemos para entender a Cristo.* 2) *La gravedad del problema religioso y cristiano que estamos viviendo.*

1. *Nuestra comprensión de Cristo.* Si Jesús vivió como sabemos y murió por lo que sabemos, tenemos el derecho y el deber de preguntarnos *cómo es posible, desde la Religión, entender a un hombre (Jesús) que fue rechazado y asesinado por la Religión.* Y por tanto, *cómo podemos, desde nuestra identificación con la Religión, vivir y practicar un proyecto y un mensaje que fue rechazado tan brutalmente por la Religión.*

Al hablar de este asunto, es importante tener en cuenta que, cuando hablamos de nuestra identificación con la Religión, nos referimos ante todo a un hecho cultural y sociológico: hemos nacido y hemos sido educados en una cultura religiosa y en una sociedad marcada por la Religión. De forma que, seamos o no seamos conscientes de ello, estemos o no estemos de acuerdo con ello, el hecho religioso es un elemento constitutivo de nuestra propia identidad. Incluso en el caso de aquellas personas que se consideran agnósticas o ateas. Porque también esas personas han construido su propia identidad en una cultura religiosa y en una sociedad configurada (en buena medida) por la Religión.

2. *El problema religioso-cristiano que estamos viviendo.* La Religión está representada y es gestionada, en nuestra sociedad, por una institución, que es la Iglesia. En el caso concreto de España, por la Iglesia católica, que es, no sólo una institución religiosa, sino que además es un Estado. Lo cual quiere decir que las relaciones de la sociedad con la Religión son, no sólo relaciones religiosas, sino además (e inevitablemente) también relaciones políticas. Como es bien sabido, estas relaciones han sido con frecuencia problemáticas y a veces conflictivas. Pero, mientras duró el Antiguo Régimen, los conflictos entre religión y sociedad fueron siempre *conflictos de poder, siempre dentro del hecho religioso*, que era aceptado por todos, lo mismo por el poder político que (como es lógico) por el poder religioso.

Los conflictos cambiaron radicalmente de sentido a partir de la Ilustración y con el nacimiento de la Modernidad. Porque ya no eran conflictos de poder en una sociedad religiosa, sino con-

frontaciones *entre la religión y la sociedad, entre la Iglesia de siempre y la nueva cultura*. Y ahora, con la Posmodernidad, los problemas se han agudizado y han llevado la tensión al límite. Porque, en este momento, ya no se trata del conflicto entre la sociedad y la Iglesia. Se trata de una situación mucho más radical. *En este momento, el problema está en que el cristianismo se está saliendo de la Iglesia*. El cristianismo se vive en la sociedad laica, tolerante, plural, defensora de los derechos y de la dignidad de las personas. La religión sigue en la Iglesia, en su sacralidad, en su dignidad, en sus poderes y privilegios. Pero ahora comprendemos, mejor que nunca, que *desde la religión, desde el poder de la religión, desde la dignidad de lo sagrado, no es posible ni comprender, ni vivir el cristianismo, el mensaje de un hombre (Jesús) que, insisto, fue perseguido por la religión, condenado por la religión, asesinado por la religión, en el despojo de todo poder y de todo privilegio, en el abandono y la exclusión de un subversivo que se vio rechazado por el Templo, por la Ley y por los Sacerdotes*.

II. El cristianismo "oficial" en la sociedad actual

El mensaje y la vida de Jesús ha sido históricamente gestionado y controlado por la Iglesia. Es decir, la "memoria subversiva" (J. B. Metz) de Jesús ha sido conservada por una institución (la Iglesia) que, con el paso de los años y por virtud de un lento proceso, que ahora no es el momento de recordar, de hecho, terminó por constituirse en: 1) *Una Religión*. 2) *Que es, de hecho, la Religión de Occidente*. No podemos, en los reducidos límites de esta exposición, analizar en toda su complejidad y en sus múltiples detalles este *fenómeno de transformación*. Lo que sí puedo (y debo) decir es que, a estas alturas de la historia, somos muchos los que vemos esta transformación como un *proceso de adulteración* e incluso de *descomposición* del proyecto original, tal como nos lo describen los documentos fundacionales del Nuevo Testamento y lo que sabemos con seguridad que ocurrió en los siglos siguientes. Para lo que aquí nos interesa, sólo quiero fijarme en las dos cuestiones que acabo de apuntar.

1. *El cristianismo como Religión.* Por lo que nos relatan los evangelios, podemos afirmar con seguridad que Jesús no pensó fundar una Iglesia. Ni pensó fundar una nueva Religión. Jesús fue in judío que se dio cuenta de que la Religión, a partir de lo que él vio y vivió en el judaísmo del siglo primero, no es *ni lo que Dios quiere, ni lo que el mundo necesita*. Advierto que, cuando hablo de “Religión”, no me refiero solamente a la Religión de Israel. Me refiero a la Religión tal como Jesús la pudo ver y vivir en su pueblo y en su tiempo. Es decir, me refiero a una Religión: 1) monoteísta y, por tanto, *excluyente*; 3) *nacionalista*; 4) centrada en *tres pilares* fundamentales: la *ley*, el *templo*, los *sacerdotes*. Por supuesto, Jesús se relacionó con el Padre del cielo y habló del Padre del cielo. Pero jamás habló de un Padre “excluyente” de gentes que tuvieran otras creencias o que procedieran de otras culturas. Ni tampoco habló Jesús de un Padre “nacionalista”, es decir, un Padre pensado para un pueblo y en el que ese pueblo (y nada más que ese pueblo) encuentra a “su Dios”. Y tampoco, por supuesto, Jesús habló de un Padre ligado a las observancias de la Ley, al que se le encuentra en el Templo, y cuyos mediadores son los funcionarios de “lo sagrado”, los Sacerdotes, mediante sus ceremoniales, sacrificios, ritos y observancias. *Nada de esto aparece, por ninguna parte, en el Nuevo Testamento.* Y es bien curioso que cosas tan fundamentales, para la mentalidad eclesial actual, no se digan en ningún momento en todos los escritos o documentos fundacionales del cristianismo. Más bien, se afirma insistentemente todo lo contrario:

1) El Padre de Jesús *no excluye* a los pecadores, a los publicanos, a los samaritanos, al centurión romano, a la mujer siro-fenicia, a los extranjeros, a los presos, a los endemoniados, a los paganos, más aún, se trata de un Padre que trata a todos por igual, como hacen el sol o la lluvia, lo mismo a malos que buenos, lo mismo a justos que a pecadores. Evidentemente, este Dios no encaja en el esquema de ninguno de los “dioses monoteístas” que, desde los lejanos tiempos en que aún estaba vigente el henoteísmo, han justificado y fomentado, no ya sólo la exclusión, sino sobre todo la violencia contra los dioses falsos y sus fieles observantes.

2) El Padre de Jesús *no tolera a los nacionalistas* fanáticos, como quedó patente en el episodio de la visita de Jesús a Nazaret (Lc 4, 14-30). Allí, al leer el pasaje de Is 61, 1-2, Jesús habló del Dios que libera a los cautivos y oprimidos, pero suprimió la alusión al "día del desquite del Señor nuestro Dios", referida a la victoria de Israel sobre los paganos (Is 61, 3). Y para que la cosa quedara enteramente al descubierto, cuando Jesús notó que todos se le ponían en contra (Lc 4, 22), insistió en su postura recordando los casos de Elías y Eliseo, cuando ambos antepusieron a personas extranjeras a los necesitados israelitas. Y sabemos que la reacción de los nacionalistas fue tan fuerte, que quisieron matar a Jesús allí mismo.

3) La *religión de Jesús* no se asienta ni tiene su consistencia en los tres pilares fundamentales de no pocas religiones, concretamente la religión que vivió Jesús en su tiempo:

a) La *ley*: Jesús dijo que no vino a abolirla, sino a llevarla a su "plenitud" (Mt 5, 17). Jesús planteó esta "plenitud" en dos direcciones contrapuestas, que podemos calificar como, la primera, línea de *exigencia mayor* y la segunda, línea de *liberación mayor*: Jesús impuso una mayor exigencia de la ley en cuanto se refiere a las *relaciones humanas*: no matar, sino ni insultar (Mt 5, 21-22); no adúlterar, sino ni desear lo ajeno (Mt 5, 27-28; nada de desigualdad de derechos entre el hombre y la mujer (Mt 5, 31-32; 19, 1-12 par); no jurar, sino que sea suficiente la palabra humana (Mt 5, 33-37); no sólo se rechaza la ley del talió, sino generosidad sin límites (Mt 5, 38-42); nada de odio al enemigo, sino amor a todos sin distinción (Mt 5, 43-48); en definitiva, para Jesús, la plenitud de la ley es el amor (Mt 7, 12; cf. Rom 13, 10). Por el contrario, en la línea de mayor liberación, Jesús quebrantó insistentemente las normas religiosas relativas a la observancia del sábado (Mc 2, 23-27; 3, 1-6 par), al ayuno (Mc 2, 18-22 par), a las purificaciones rituales (Mc 7, 1-7), a las prohibiciones de alimentos (Mc 7, 14-19). b) El *templo*: Por lo que cuentan los evangelios, Jesús jamás acudió al templo para participar en las ceremonias sagradas o en los sacrificios y el culto ritual establecido; cuando se habla de Jesús en el templo, es para hablar a la gente, ya que

era el lugar de mayores concentraciones humanas en Israel; por otra parte, sabemos que Jesús le dijo a la mujer samaritana que ha llegado la hora en que los verdaderos adoradores no adorarán a Dios en templo alguno, sino “en espíritu y en verdad” (Jn 4, 21-24); pero, sobre todo, lo más fuerte, en la vida de Jesús, fue su acción violenta contra el templo, al que calificó como una “cueva de bandidos” (Mt 21, 13 par), un hecho escandaloso y que fue determinante, para la condena a muerte, en el juicio religioso (Mt 26, 61 par) y que fue lo que le echaron en cara a Jesús en las burlas ante la cruz (Mt 27, 40 par); por lo demás, Jesús había anunciado la total y definitiva destrucción y ruina del templo (Mt 24, 1-2 par); decididamente, el Dios de Jesús no está en el templo, sino en las relaciones humanas y, sobre todo, en el comportamiento de cada cual con los que sufren (Mt 25, 31-46). c) Los *sacerdotes*: la relación de Jesús con ellos, por los datos que nos dan los evangelios, fue, más que distante, de claro y durísimo enfrentamiento; con los “simples sacerdotes”, como sabemos por la parábola del buen samaritano (Lc 10, 31), y sobre todo con los “sumos sacerdotes”, que, cuando aparecen en los evangelios y en el libro de los Hechos, es para presentarlos, jamás como representantes de Dios, sino siempre como agentes de sufrimiento y muerte (Mc 8, 31 par; 10, 33 par) especialmente en la condena a muerte (Jn 11, 47-53) y en el relato de la pasión.

Conclusión: decididamente, la religiosidad de Jesús no se limita, ni se identifica con “lo sagrado”. Por el contrario, *donde tiene su presencia y donde se realiza es en “lo laico”*, lo que es común a todos los seres humanos, de forma que la religiosidad que nos enseñó Jesús es la religiosidad que no excluye a nadie, ni se enfrenta con nadie, sino que se vive, como la vivió Jesús, en la relación con el Padre, en la oración que se hace en la soledad de lo escondido, y poniendo la insistencia mayor en las mejores relaciones humanas que podemos tener con los demás. Después explicaré la *razón última y determinante* de la *laicidad del cristianismo*.

2. El Cristianismo como Religión de Occidente. Por razones históricas, que todos conocemos, el cristianismo no se expandió hacia

Asia, sino que se insertó en las culturas mediterráneas, poniendo su centro en el centro del Imperio, en Roma. Así las cosas, pasó lo que tenía que pasar: paulatinamente, las comunidades cristianas se fueron configurando como grupos humanos, que vivían simultáneamente *de la tradición del Evangelio* y al mismo tiempo *de la cultura de Occidente*. La consecuencia, inevitable y lógica, que esto ha tenido es que el Cristianismo que ha llegado hasta nosotros no es sólo el "recuerdo" de Jesús y la "forma de vida que nos trazó Jesús", sino que, además de eso, es también la herencia de una cultura: la cultura greco-romana que configuró el Imperio. Como es sabido, el 28 de febrero de 380, los emperadores Graciano, Valentiniano II y Teodosio I formularon su proyecto: "Deseamos que todos los pueblos a los que gobierna la moderación de nuestra clemencia se mantengan *en la religión que ha transmitido a los romanos el santo apóstol Pedro*" (Cth XVI, 1, 2). A partir de entonces, la "religiosidad de Jesús" y el "mensaje de Jesús" quedaron oficialmente deformados. El Evangelio comenzó a ser así la fusión del mensaje de Jesús con los *dos grandes legados* que nos dejó la cultura greco-romana: la *filosofía helenista* y el *derecho romano*. De forma que la Iglesia que ha llegado hasta nosotros es fruto, por supuesto, del *Evangelio*. Pero también es el resultado de *una teología* profundamente marcada por el *pensamiento helenista*; y un *código legal* marcado por el *derecho romano*.

Las consecuencias, que de todo esto se han seguido, no son fáciles de analizar. Y menos aún se pueden describir en el reducido espacio de este trabajo. En todo caso, debo llamar la atención sobre dos hechos que me parecen de especial relevancia para la Iglesia y para la vida cristiana: 1) Un *pensamiento* determinado más por la metafísica que por la historia, es decir, más preocupado por el "ser" que por el "acontecer" (B. Welte). Por eso a la Iglesia y a su teología le interesa más, por ejemplo, saber *quién es* Dios o Jesús, que tener presente *lo que sucede* cuando Dios está presente o cuando Jesús es el que conduce nuestra vida. Esto ha tenido una influencia de enormes consecuencias, por ejemplo, en el dogma cristológico. Y, antes que eso, en el mismo "Credo" de la Iglesia. 2) Un *derecho eclesiástico* en el que el *derecho romano* ha dejado su

marca en asuntos de enorme importancia, por ejemplo, la idea y la praxis del poder y la autoridad. Un idea que, tal como se entiende y se pone en práctica en la Iglesia, no se fundamenta en el Evangelio, sino en el derecho romano.

La conclusión de todo lo dicho es clara: el cristianismo “oficial” y la Iglesia institucional representan un *hecho global inadaptado* en la sociedad y en la cultura actual. Aquí vendrá bien recordar que la religión que ha tenido una duración más larga, en la historia de la civilización, es la primera de las religiones que conocemos, la religión de Mesopotamia. Pues bien, Jean Bottéro ha dicho, refiriéndose a esta antiquísima religión, que la edificaron sus devotos “a través de numerosas etapas, poco a poco, en perfecta coherencia con su propia manera de ser, de vivir, de ver y de pensar”. Ahora bien, esto precisamente es lo que no tiene nuestro cristianismo “oficial”, ni nuestra Iglesia. El cristianismo que ve la gente y la Iglesia que ve la gente no están edificadas en perfecta coherencia ni con la manera de pensar, ni con la forma de vivir de la gran mayoría de las gentes de nuestro tiempo. Por eso, desde no pocos puntos de vista, La Iglesia y su mensaje no interesa. Y, lo que es peor, con frecuencia provoca rechazo.

III. Cristianismo, laicidad y pluralismo

Como ya he dicho en el apartado anterior, el Evangelio es *el gran relato de un conflicto*. Por supuesto, el Evangelio nos habla de Dios, nos habla de Cristo, nos habla de la Religión y de las exigencias éticas que todo eso comporta. Pero nos habla esas cosas de forma que aquello desencadenó pronto un enfrentamiento, que se fue agravando hasta acabar en un *conflicto mortal*. Y - dando un paso más - este conflicto fue concretamente el *conflicto entre Jesús y la Religión*. Esto es lo que más destacan los cuatro evangelios. Sabemos, sin duda, que la muerte violenta de Jesús estuvo condicionada por motivos políticos, como consta por el título que pusieron sobre la cruz; y por el hecho de que sólo el procurador romano era el que podía dictar pena de muerte en cruz. Pero, en

todo caso, está fuera de duda que la decisión de matar a Jesús y la presión que se hizo para que muriera crucificado, todo eso, provino de los dirigentes religiosos, que llegaron a la convicción de que *lo que Jesús transmitía y lo que ellos representaban eran dos cosas incompatibles*. El relato de Jn 11, 47-53 tiene, en este sentido, un valor histórico decisivo. Porque describe el momento en que se vio con toda claridad que era necesario y urgente tomar una decisión: o *por el proyecto de Jesús* o *por el proyecto de los sacerdotes*. Es decir, lo que allí se planteó con toda crudeza fue este dilema: o el *Evangelio* o la *Religión*.

Pero, antes de seguir adelante, conviene hacer *dos advertencias*: 1) No se le debe dar a este enfrentamiento una *interpretación moralizante*, en el sentido de explicarlo todo por la maldad de los dirigentes religiosos que se enfrentó a la bondad de Jesús. Analizando las causas del conflicto, se advierte que muchos de los dirigentes religiosos tenían que ser, sin duda, hombres de buena voluntad. Pero lo que Jesús rechazó no fue la mala voluntad, sino hechos que dan pie a que uno proceda mal y encima tenga argumentos para justificar su mal proceder. Algo que suele ocurrir con frecuencia en no pocos ambientes religiosos. 2) No se le debe dar a este enfrentamiento una *interpretación antijudaizante*, en cuanto que puede haber motivos para pensar que el Evangelio es el enfrentamiento de Jesús con el judaísmo. La Iglesia, su teología y su liturgia le han dado esta "interpretación antisemita" al conflicto y a la muerte de Jesús. Pero digamos abiertamente que esta interpretación nació de una conveniencia: a la Iglesia le convenía (y le conviene) cargar la responsabilidad sobre los judíos porque la Iglesia no estaba (ni está) dispuesta a aceptar que ella es la que ha *convertido el Evangelio en Religión*. A la Iglesia le va mejor con la Religión que con el Evangelio. Porque el Evangelio es una "memoria peligrosa", mientras que la Religión es una "práctica privilegiada". Dicho más claramente: el Evangelio lleva a la Iglesia a situaciones conflictivas, como le pasó a Jesús, mientras que la Religión sitúa a sus dirigentes en posiciones de privilegio, de poder, de dignidad y de seguridad.

Para comprender el significado y el alcance de este enfrentamiento y de esta incompatibilidad entre el Evangelio y la Religión, es enteramente necesario analizar, al menos sumariamente, dos cosas: 1) Lo que representa la Religión como conjunto de *mediaciones* a través de las cuales el ser humano pretende relacionarse con Dios. 2) Cómo el cristianismo entiende y se representa a *Dios*.

1. Las *mediaciones de la Religión*. Aquí hablamos concretamente de tres cosas que son fundamentales en la comprensión y en la práctica de la Religión:

1) La *Ley*: para el “hombre religioso”, la Ley divina es la voluntad de Dios, más aún, es la revelación enseñada por Dios a sus fieles. En Israel, es fundamentalmente la Torá, que consiste básicamente en el Pentateuco. En otras tradiciones religiosas, como es el caso del islam, la Ley se contiene en el Corán, un texto intocable, que no admite interpretación alguna. A partir de estos supuestos, la Ley se absolutiza. Es decir, se constituye en un absoluto, que se antepone a cualquier otra cosa: de la misma manera que Dios está siempre y necesariamente por encima del hombre, lo divino por encima de lo humano, así también las obligaciones que impone la Torá están siempre por encima de las necesidades que brotan de la condición humana. La consecuencia inevitable de este planteamiento es que *lo humano* queda así supeditado siempre a *lo divino*. Hasta el extremo de que, si es preciso, por asegurar la supremacía de lo divino sobre lo humano, se puede llegar a causar sufrimiento, marginación, exclusión y hasta muerte, con tal de garantizar la superioridad de lo divino sobre lo humano. Así las cosas, el conflicto de Dios con el hombre está asegurado. Y también, como es lógico, la violencia de la Religión, que se convierte así en motivo determinante de conflictos, divisiones, enfrentamientos, guerras y muerte.

2) El *Templo*: ya se entienda como *hieros* (“sagrado”) o como *naos* (“santuario” = el lugar donde habita la divinidad), supone siempre el *espacio sagrado*, que se contrapone al *espacio profano*. Así, la realidad queda dividida, partida y separada. De una parte,

el lugar o sitio "donde está Dios" y, por tanto, "donde se encuentra a Dios". Es, pues, el lugar del respeto, la reverencia, la dignidad, el privilegio. Y de otra parte, el espacio profano, laico, no-religioso, donde la gente vive y convive, trabaja, disfruta y sufre, se cansa y descansa, se quiere y se odia, produce, etc. Si el Templo es el *lugar de Dios*, la calle, la casa, el campo, la ciudad, son el *lugar de la vida*. La consecuencia, que se sigue de lo dicho, es doble: a) ante todo, el Templo, al ser un lugar privilegiado, santo, donde Dios mismo está presente, por eso mismo puede convertirse en lo que, de hecho, se puede convertir (como ocurrió con el Templo de Jerusalén) en "una cueva de bandidos"; b) por otra parte, al ser el espacio propio del Altísimo, necesita una estructura y hasta una arquitectura que diferencia al Templo (donde habita Dios) de la casa (donde habita el hombre). De ahí la grandiosidad, la solemnidad, el boato y el lujo que suelen distinguir a tantos templos (catedrales...) De las humildes viviendas de la mayor parte de los simples ciudadanos. Lo cual entraña dos consecuencias: 1ª) los templos son lugar de encuentro con Dios, de práctica religiosa, de respeto y observancia, en tanto que el espacio profano es lugar de encuentro con los demás seres humanos, de donde resulta que el encuentro con Dios y el encuentro con los seres humanos quedan separados, situados en ámbitos distintos y, con frecuencia, no tienen que ver el uno con el otro. 2ª) los templos ofrecen una representación de Dios de grandeza, de majestad, de poder, de solemnidad..., que poco tienen que ver con lo que son y viven la inmensa mayoría de los mortales. Los templos han alejado a Dios de los seres humanos. Y han representado a Dios de forma poco menos que inasequible para los simples ciudadanos.

3) Los *Sacerdotes*: de la misma manera que el Templo es el "espacio sagrado", los sacerdotes son los "hombres consagrados". Por tanto, hombres "puestos aparte", es decir, "separados". Y, por tanto, *hombres privilegiados*. Hombres, por tanto, dotados de un *poder* y de una *dignidad* que no está al alcance de los demás. Así, los fieles cristianos quedan - al igual que ocurre con el espacio - divididos en dos bloques: los "ordenados", de una parte, la "plebe", de otra. Y por tanto, los *clérigos* y los *laicos*. Por eso, y como es ló-

gico, la Religión, al dividir a los ciudadanos en dos clases o grupos, diferenciados de forma “esencial” y no meramente “gradual” (“*essentia et non gradu*”) (Conc. Vat. II. LG 10, 2), por eso mismo la presencia de la Religión en la sociedad se ve erizada de dificultades. Porque, a partir de estas divisiones, diferencias y privilegios de orden religioso, se suele hacer presente la tentación y la pretensión de exigir para los clérigos poderes y privilegios que no están al alcance de los laicos. Y bien sabemos que, en cuanto en una sociedad se introduce esta división de ciudadanos, las conflictividad está servida.

2. El *Dios* del Evangelio. El cristianismo, desde el primer momento (antes de que a los seguidores de Jesús se les llamara “cristianos”: Hech 11, 26), tuvo el atrevimiento de proclamar su fe en un “*Dios crucificado*”. Como es lógico, en una cultura en que la muerte en cruz era el “*servile supplicium*”, del que habla Tácito (*Hit.* 4, 11), el tormento que arrancaba el *honor* y la *dignidad* del “ciudadano romano”, como explica Cicerón en su diatriba contra Verres (*In Verrem*, II, 5, 64), porque era la más degradante de acabar con esclavos, extranjeros y subversivos contra el Imperio, evidentemente unir la palabra “Dios” con la muerte, y con la muerte en “cruz”, representaba una locura y una burla. Por eso nada tiene de extraño que la primera imagen de un crucifijo, de la que se ha podido tener noticia, es de hacia el año 200 (d. C.). Y es una imagen blasfema. Porque se trata de un dibujo con *graffiti*, que se encontró (en 1856) en una de las dependencias de la servidumbre imperial en el Palatino de Roma. El tosco esbozo allí pintado representa a un hombre crucificado y con cabeza de burro. Debajo escribieron: *Alesamenos sébete theom*: “Alejandro adora a Dios”. Y es que, en tiempos del Imperio, un “Dios crucificado” era una burla tan impresentable, que sólo se podía representar como la adoración de un asno. Esto era tanto como afirmar la *inversión total de la Religión*.

Pues bien, estando así las cosas y en una cultura que podía unir de esa forma a Dios con la cruz, se comprende que san Pablo, en la primera carta a los corintios, explique a Jesucristo crucificado

hablando de la "locura (*morós*) de Dios" y de la "debilidad (*asthenés*) de Dios" (1 Cor 1, 25), evidentemente no es el Dios "todopoderoso" (*pantokrátor*) al que confesamos en el Credo, según la conocida fórmula del concilio de Nicea (DH 125). Un Dios "débil" y "loco" no tiene sitio en nuestro sistema cultural, ni en nuestra escala de valores, ni en lo más elemental de nuestras convicciones religiosas. Por la sencilla razón de que hablar de esa manera de Dios, desde los criterios que conforman a una Religión, sea la que sea, es no sólo la mayor falta de respeto en que podemos incurrir, sino algo mucho más radical: eso equivale a negar a Dios y a burlarse de la Religión.

Por eso, seguramente, la mayor dificultad que tenemos los cristianos, para entender el cristianismo, es precisamente la Religión. Lo he dicho antes. Y tengo que insistir ahora en ello. Nosotros estamos familiarizados con la imagen de Cristo crucificado. Es más, no sólo estamos familiarizados con esa imagen. El problema está en que, además de familiaridad, ante Jesús crucificado, se movilizan en nosotros los sentimientos más nobles y más profundos: respeto, admiración, devoción, piedad, generosidad, esperanza. Y todo eso, por supuesto, es perfectamente comprensible. Pero es comprensible porque siempre nos han dicho que un crucifijo es una "imagen religiosa", cuando, en realidad, Jesús colgado en una cruz, fuera de las puertas de la "ciudad santa", fue históricamente algo que no tuvo que ver absolutamente nada con la Religión. Peor aún, si los sumos sacerdotes tuvieron tanto empeño en que no bastaba matarlo, sino que era necesario crucificarlo (Jn 19, 6. 15-16; Mt 27, 22-26 par), eso sucedió así porque los sacerdotes vieron que el rechazo más radical, que la Religión podía hacer del Evangelio, se realizaba precisamente colgando a Jesús de un cruz. No hemos entendido la cruz porque no hemos entendido el Evangelio. Lo que, en último término significa que, en realidad, lo que no hemos entendido es el Dios del Evangelio, el Padre de Jesús.

Pero aún queda lo más importante por decir. En el conocido himno de la carta a los filipenses, san Pablo dice que Jesús, "a pesar de su condición divina, no se aferró a su categoría de Dios; al con-

trario, se vació de su rango y tomó la condición de esclavo, haciéndose uno de tantos” (Fil 2, 6-7). Pablo utiliza aquí la palabra griega *kenos*, que significa “vacío”, ya que el verbo *kenoô* significa “vaciar”. Pablo afirma, por tanto, que el Dios de los cristianos es un “Dios *kenótico*”, un Dios “vaciado de Sí mismo”. Tengamos en cuenta que, en Jesús, quien se despoja de su rango y se vacía de sí mismo, es Dios. Esto no quiere decir, no puede decir, que Dios, durante la vida terrena de Jesús, dejó de ser Dios. Lo que Pablo quiere decir es que la *morphé Theou* se cambió en *morphé douloú* (Fil 2, 6-7). La palabra griega *morphé* significa “forma” o “manifestación visible” (W. Pölmann). Por tanto, Pablo nos viene a decir que el Dios, que se nos da a conocer en Jesús, *sólo se hace presente en “forma de esclavo”*. Lo cual nos lleva derechamente e inevitablemente a la conclusión siguiente: *Dios ha renunciado a toda grandeza, a toda majestad, a toda expresión de poder*. Porque un esclavo es la negación total de todo lo que sea grandeza, majestad o poder. Y advierto que aquí es decisivo comprender que la exaltación de la que habla Pablo, al final del himno (Fil 2, 9-11), no es la anulación de la *kenosis*, para que todo quede como estaba antes de la existencia terrena de Jesús. Es la afirmación de que la presencia de Dios, “en forma de esclavo”, ésa es la forma definitiva que Dios ha asumido, sin vuelta atrás. Porque *la forma humillada del que no puede pretender imponerse a nadie, ésa es la forma de presencia divina que Dios ha exaltado para siempre*. El Dios *kenótico* que se nos ha dado a conocer en el Cristo *kenótico* nos viene a decir que a Dios sólo lo encontramos en lo *kenótico*: en la forma de vida del que se vacía de toda pretensión de grandeza, de majestad o de poder y dominación.

Conclusión: todo esto no es masoquismo, es humanidad. Lo *kenótico* es lo *sencillamente humano*. Aquello en lo que todos los seres humanos coincidimos, en lo que todos los humanos nos igualamos, lo que es *común a todos*, es decir, *lo laico*. De donde resulta que la conclusión a la que llegamos es que al Dios de Jesús, al Dios del cristianismo, *lo encontramos, ante todo y sobre todo, en la laicidad: en la sociedad laica, en el Estado laico, en las instituciones laicas*. Porque ese modelo de sociedad, ese modelo de Estado, ese

modelo de instituciones, no nos separan, ni nos dividen, ni nos enfrentan, sino que nos hacen coincidir a todos en la misma dignidad, en los mismos derechos, en la misma categoría. La categoría que salió de las manos de Dios, la *categoría humana*. Y no las "otras categorías", que no vienen ya de Dios, sino que las hemos inventado los hombres: las categorías culturales, las categorías religiosas, las categorías sociales, las categorías políticas y todas las malditas categorías que nos hemos sacado de la manga, para imponernos unos a otros o, lo que es más grave, para enfrentarnos a los unos con los otros.

Al llegar a este punto, resulta inevitable hacer una referencia a la forma, visible y a la imagen externa, desde la que la Iglesia y sus dirigentes pretenden "representar" al Dios de Jesús. Es evidente que, si tomamos en serio la teología de los evangelios y de Pablo, el *Dios kenótico* no puede ser presentado y representado desde el boato, el lujo, la grandiosidad y el poder desde los que el clero pretende "representar" y "hacer presente" al Dios de Jesús en el mundo. No estamos hablando de una cuestión marginal. Al decir estas cosas, estamos tocando el fondo.

IV. Cómo vivir este cristianismo

Aquí me limito a hacer algunas propuestas conclusivas. Entre otras, me parece que se pueden presentar las siguientes:

1. Promover y fomentar, como las actitudes más básicas y más fundamentales en la vida, el *respeto* y la *tolerancia*. Respeto y tolerancia con todos, sean del origen que sean, de color que sea, y tengan la mentalidad, la nacionalidad, las creencias, las costumbres o la forma de vida que tengan. *Respeto* es dejar vivir. Dejar que cada uno sea el que es, y que sea como es. Sin echar nunca nada en cara. Sin pasar facturas por los servicios prestados. Teniendo sólo el orgullo de que los demás sean como son. Y luchando, en todo caso *contra el fanatismo*, cuya esencia consiste, como se ha dicho muy bien, "en el deseo de obligar a los demás a cambiar" (Samuel Oz). No olvidemos que "fanatismo" y "fanático" son tér-

minos que proceden del latín *fanum*, que, en la religión romana antigua, era el “lugar sagrado”. Por eso se comprende que “pro-fano” es lo que está fuera del *fanum*, es decir, al margen de “lo sagrado”. Así, la etimología nos enseña que la intolerancia y el fanatismo tienen su explicación última en la Religión. Una persona religiosa o que “sacraliza” sus ideas, sus convicciones, sus intereses, he ahí una persona intolerante, fanática, que irá por la vida faltando al respeto a todo el que no se somete a sus ideas y sus intereses. Esto nos pone en la pista para descubrir la urgente necesidad que tenemos de trabajar por una sociedad laica y una convivencia laica. Pero, sobre todo, esto nos hace caer en la cuenta de que, afectivamente, *sola-mente en lo laico, y desde lo laico, es posible vivir el cristianismo*. Tenía razón Dietrich Bonhoeffer, cuando en los años de la segunda guerra mundial, se preguntaba: “¿Cómo es posible que Cristo pueda hacerse Señor de los irreligiosos? ¿Hay realmente cristianos sin religión? ¿Qué es un cristianismo irreligioso?” Y el mismo Bonhoeffer se respondía con esta afirmación tan profunda como desconcertante: “El pecado del hombre no está en su caída en lo real, ino en su huida a lo ideal”.

2. La espiritualidad de los *derechos humanos*. Al decir esto, no niego la vigencia y la importancia de las espiritualidades tradicionales. Lo que digo es que no pocas de las corrientes de espiritualidad tradicional ya no son suficientes para responder a las demandas de los tiempos en que vivimos. Estamos de acuerdo en que estamos atravesando, en no pocos ambientes, un largo desierto de espiritualidad. Necesitamos, por supuesto, revitalizar las espiritualidades clásicas. Con tal que las purifiquemos del lastre de ideales helenistas, puritanos o tremendistas que no pocas prácticas espirituales arrastran. Pero, sobre todo, necesitamos caer en la cuenta e integrar en nuestras vidas este proyecto fundamental: *la Declaración de los Derechos Humanos, de 10. XII, 1948, es el proyecto de espiritualidad más urgente y más exigente que podemos asumir en este momento*. Esto quiere decir que la espiritualidad cristiana se basa en el proyecto fundamental que consiste en fomentar y exigir, antes que los *deberes*, los *derechos* de las personas. Las religiones han inculcado siempre los deberes y obligaciones que hay que observar. Y no han insistido apenas en los derechos cívicos y de convivencia. Ahora bien como acertadamente hizo notar J. Feinberg, un sistema moral o espiritual

basado más en la imposición de deberes que en la defensa de derechos desemboca en un sistema "moralmente empobrecido", ya que en él las personas no pueden sostener las demandas que un sistema de derechos hace posibles. En un sistema de deberes, las personas desarrollan un carácter más servil, un espíritu de sumisión, de aguante y mutismo, que es capaz de tolerar, con buena conciencia, las mayores atrocidades y agresiones. Por el contrario, las personas que gozan de derechos y son conscientes de ellos, están menos inclinadas a desarrollar caracteres de servilismo, los caracteres de las pobres gentes que se ven forzadas a asegurar sus necesidades implorando o suplicando "favores" del amo, del patrono, del superior o del jerarca que los gobierna. De todo lo cual se sigue una consecuencia enteramente básica: el *respeto a la persona* es equivalente al *respeto a sus derechos* (J. Feinberg; J. Raz). Las religiones hablan con frecuencia e insistencia en el ideal del amor y la caridad. Pero, ¿cómo se puede hablar seriamente de amor donde no se respetan los derechos fundamentales de las personas a las que decimos que amamos? Sólo cuando aceptemos y pongas en práctica el respeto a la igualdad y dignidad de todos los seres humanos por igual, sólo entonces podremos empezar a hablar de amor. Todo lo que no sea eso, es palabrería vacía y mentira pura y dura.

3. Mostrar y explicar nuestro desacuerdo con *los privilegios de los que goza la Iglesia católica en España*. Más aún, no se trata sólo de un desacuerdo, sino sobre todo de una protesta. Porque pensamos que los Acuerdos Iglesia - Estado de 1979 no se pueden adecuar con los postulados básicos de la vigente Constitución Española. El hecho sociológico de la mayoría de ciudadanos, que por motivos históricos se reconocen católicos, no justifica la mención que se hace de la Iglesia católica en el artículo 16, 3 de la Constitución. La experiencia de los últimos cuarenta años nos enseña que esa mención se ha utilizado para justificar los privilegios legales, económicos, docentes... de que goza la Iglesia en nuestro Estado aconfesional. Y la misma experiencia nos dice que tales privilegios son motivo de constantes problemas y conflictos, que dificultan la convivencia ciudadana y, de hecho, dividen y hasta, en algunos casos, enfrentan a los españoles. Pero, más allá de estos aspectos legales (que son enteramente básicos), resulta evidente que no podemos estar de acuerdo con la doctrina de la "*sana laicidad*", que el papa Benedicto

XVI defendió, desde el comienzo de su pontificado, y que formuló con toda claridad en su primer discurso ante el presidente de la República Italiana, el 24 de junio de 2005. El pensamiento del Pontífice se basa en el criterio según el cual los principios éticos “encuentran su último fundamento en la religión”. Porque “la autonomía de la esfera temporal no excluye una íntima armonía con las exigencias superiores y complejas que se derivan de una visión integral del hombre y de su destino eterno” (*L’Osservatore Romano*, 25.VI.05, pg. 5). Como es lógico - y dado que “los principios éticos” abarcan la vida entera -, el papa viene a afirmar que toda la vida (pública y privada) tiene, más allá de los deberes cívicos, un deber de referencia (¿sumisión?) a la religión. Lo que, en última instancia, equivale a defender que el ciudadano tiene que someterse, más allá del Estado, a la Iglesia. Lo que equivale a reconocer que, por encima de los poderes del Estado, están los poderes de la Iglesia.

Bibliografía

MARCEL GAUCHET, *La religión de la democracia*, Madrid-Barcelona, El Cobre, 2003.

JUAN ANTONIO ESTRADA, *El cristianismo en una sociedad laica*, Bilbao, Desclée, 2006.

SALVADOR GINER, *Carisma y Razón: la estructura moral de la sociedad moderna*, Madrid, Alianza, 2003.

JOSÉ M. CASTILLO, *La humanización de Dios*, Madrid, Trotta, 2009.

HANS KÜNG, *El cristianismo. Esencia e Historia*, Madrid, Trotta, 1997.

J. D. CROSSAN, J. L. REED, *En busca de Pablo. El Imperio de Roma y el Reino de Dios frente a frente en una nueva visión de las palabras y el mundo del apóstol de Jesús*, Estella, Verbo Divino, 2006.

GERD THEISSEN, *El Movimiento de Jesús. Historia social de una revolución de valores*, Salamanca, Sígueme, 2005.

RAFAEL AGUIRRE, *Del Movimiento de Jesús a la Iglesia cristiana. Ensayo de exégesis sociológica del cristianismo primitivo*, Estella, Verbo Divino, 2009.

FRÉDÉRIC LENOIR, *El Cristo filósofo*, Madrid, Ariel, 2009.

GRUPS DE TREBALL

Grup de treball:**RELIGIOSITAT POPULAR I FE CRISTIANA
EN LA SOCIETAT LAICA.
PROBLEMES I REPTES****Emília Bea****-Laïcisme:**

El laïcisme és una mentalitat que pretén preservar la societat de la influència eclesial o religiosa, o fer que aquesta influència siga insignificant. És hostil a la religió i en propugna l'abolició o la privatització forçada (opi del poble)

Això ho fa per mitjà de l'expressió sarcàstica o ridiculitzadora, corejat sovint pels mitjans de comunicació tot aprofitant l'immens poder mediàtic de la societat consumista. I es dona la paradoxa que aquest laïcisme liberal, burgès, mercantilista, en el nostre país prové quasi tot de sectors "progres", pretesament d'esquerres.

La gran coartada del neoliberalisme és la separació cristianisme i esquerra, que haurien d'estar del mateix costat, del costat dels febles i de la utopia.

Al neoliberalisme li interessen éssers desarrelats, sense referents; en un món convertit en mercat, on tot es ven i es compra, es van deixant de costat realitats gratuïtes com l'art, la música, el treball que humanitza, la bellesa, l'amor, la gràcia... que sostenen la vida.

El pitjor és una societat que anestesia la fam d'espiritualitat, que crea un desert espiritual autocomplaent en el qual semblen satisfets amb béns relatius: la societat essencialment consumista en què ens trobem.

L'altra cara d'aquest laïcisme és la reacció desqualificadora i superficial de molts sectors de l'església i de mitjans de comunicació

en la seua ona: alguns pronunciaments de les autoritats eclesiàstiques sobten d'entrada pel to en què són expressats. A vegades sembla que la jerarquia no tem ferir la sensibilitat d'algunes persones. Sembla que pateix d'una eclesiologia que es conforma a ser un nombre xicotet o accentua massa les diferències amb la societat impeding el diàleg i la comunicació.

És un fenomen global, àdhuc en la societat americana on tradicionalment el laïcisme ha sigut més equilibrat; es veu el predomini d'un cristianisme conservador que pretén canviar o evadir la vida pública; per tant, no només es veu forçat des de fora a l'àmbit privat sinó temptat per un procés d'autoprivatització.

Enfront d'aquesta doble tendència a la privatització, tant de fora com des de dins de l'Església, per exemple el socialista Ramon Jáuregui deia que "el que pertany a la intimitat és la fe, la creença, però la religió és un fet públic; les religions estan en el nostre paisatge urbà, en el calendari, en l'art i això reclama sensibilitat". També el socialista europeïsta Jacques Delors afirmava sense vacil·lacions que "no es pot confinar la religió a la vida privada ja que les esglésies han de continuar exercint una força de proposició".

-Laïcitat:

Crec que aquesta és la clau d'una adequada laïcitat:proposar solucions i no imposar-les. És a dir, proposar idees en el debat públic. El mateix Habermas o John Rawls reclamen això davant d'un món buit, pobre d'idees, mancat de projectes utòpics i en perill que eixe desert espiritual siga aprofitat per expressions religioses irracionals.

En una ocasió em van fer una entrevista a "Saó" i em van preguntar si jo creia que un cristià pot mantenir una actitud laica davant dels esdeveniments quotidians. Jo responia que no només pot sinó que deu defensar la laïcitat, ja que aquesta implica, abans de res, la lleialtat a la consciència i la llibertat religiosa. I això en un doble sentit: positiu com a protecció per a la pràctica religiosa, i negatiu com a protecció front a la religió que es vol imposar com

a visió absoluta de tota la realitat. La laïcitat implica sempre autonomia de l'esfera civil i política.

Alguns autors fan una distinció interessant entre laïcitat multicultural i laïcitat intercultural. La primera equivaldria, més o menys, a la neutralitat: mons incomunicats que es toleren, mentre que la segona, la intercultural suposaria unir compromisos amb respecte i convicció amb tolerància.

La laïcitat, més que neutralitat és pluralisme, espai de diàleg entre diferents visions del món.

La laïcitat no és contrària a la religió, sinó a qualsevol actitud intolerant, siga religiosa o no: s'oposa al dogmatisme, a la intolerància, al sentiment de superioritat i menyspreu al diferent.

Bernstein diu que la batalla actual no és entre creients religiosos amb fermes compromisos morals versus relativistes seculars sense conviccions; és una batalla que travessa la divisió entre religions i secular; una batalla entre els que se senten atrets per absoluts morals rígids, que veuen les subtileses i matisos com a falta de decisió, i els que enfoquen la vida amb una mentalitat més oberta, sense certeses absolutes; no xoc de civilitzacions sinó xoc de mentalitats amb importants conseqüències pràctiques en la forma de viure la moral, la política i la religió.

Però és important subratllar que oberts i flexibles no suposa tindreuna actitud "light" respecte a la fe; els cristians no volem imposar res a ningú parò tampoc podem silenciar l'evangeli; crec que és molt important que els laics assumim el nostre deure i el nostre dret a l'apostolat i això requereix un laicat cristià amb veu pròpia.

I no podem silenciar l'evangeli perquè pensem que és un missatge alliberador, potser més necessari que mai; algun autor ha dit que l'alliberament dels pobles en un món globalitzat, neoliberal, serà religiós o no serà, tal volta parafrasejant la frase semblant de Karl Rahner: "El cristianisme... serà místic o no serà".

Posar en el centre del món la paraula de Déu com a do i gratuïtat és necessari per tal que tornen al cor del món realitats gratuïtes enfront del mercantilisme que hem denunciat.

La religió ofereix als pobres de la terra sentit, visió, autoestima, fortalesa d'ànim, misericòrdia, esperança; la centralitat del patiment és el que pot superar la visió burgesa, liberal i multicultural de la laïcitat.

I, en parlar dels pobres de la terra, de la gent senzilla, és on podem enllaçar amb la religiositat popular

En els pobles de tradicions cristianes, la seua gent ha assimilat que Déu està de part dels humans, i també Maria i tots els sants; tot és una família; però saben també que Déu és Déu, que en l'església hi ha mediacions, rituals per a arribar a Déu i almenys s'intenta empatitzar amb els sentiments més profunds que viuen entre ells.

Joan Pau II afirma que la religiositat popular no és contrària al caràcter central de la litúrgia sinó que fomentant la fe del poble, que la considera una expressió connatural, prepara adequadament per a la celebració dels misteris.

Dit això, convé destacar la necessitat que la religiositat popular siga purificada amb prudència i paciència. En el món, desenes de milions de creients formen part de confraries i germandats de tota mena (sacramentals, marianes, penitencials...) el gran repte del segle XXI era omplir aquest important sector de valors morals i espirituals és, sens dubte, la formació.

Les imatges són la gran font de la devoció de les confraries i la religiositat popular en general; són el gran espill on els creients expressen la seua fe i des del qual s'adrecen a Déu; aquestes mostres d'afecte són positives si s'utilitzen només com a instrument per a arribar a allò sobrenatural. Per això les processons, en molts casos plenes de mostres de sacrifici i expressions d'adoració a una escultura o una icona, requereixen una autèntica motivació de relació amb Déu.

Cal una autèntica catequesi de la religiositat popular i també de les devocions en general; Maria o els sants; sense Crist no tenen sentit, han de ser un mitjà i no un obstacle.

Els ortodoxos tenen una religiositat popular que saben adequar molt bé a la litúrgia, que constitueix sempre la gran ferramenta que evita els excessos.

Eixe esperit de solidaritat, festa i germanor permet eixir del cau individualista.

Tradicions arrelades en el cor del poble i que són expressió d'una fe viva i senzilla.

Es tractaria de discernir, orientar i recolzar aquestes manifestacions de pietat popular recuperant-ne el vertader sentit.

Dos exemples entre nosaltres, a més d'altres més coneguts per tots, com el Misteri d'Elx:

Peregrinació ecumènica de St. Vicent Màrtir.

Representació poètica i musical de la passió el dijous sant al Cabanyal a partir dels nostres clàssics: Ausiàs March, Bernat Fenollar, Roís de Corella...

Lectura ininterrompuda del Vita Christi de Sor Isabel de Villena.

La gràcia necessita visibilitat i corporalitat i està cridada a ser viscuda en el teixit de la història, en espais que facen possible la seua manifestació sense tenir por que eixos àmbits no siguin trobats purs.

L'evangeli és inseparable de l'herència espiritual de l'església, que ens l'ha transmés en la multitud de testimonis històrics i testimonis actuals vivents; encara que el Regnat de Déu és sempre major que l'acció i mediació identificades com a pròpies de l'església catòlica.

Emilia.bea@uv.es

Grup de treball:

EXPERIÈNCIES SOLIDÀRIES ENFRONT DE LA CRISI

Amparo Moreno

1. OBJETO DEL TALLER

Reflexionar entre TODOS sobre el tema de la SOLIDARIDAD

- Desde lo PERSONAL
- Para COMUNICARNOS, lo que conlleva: ESCUCHAR, PENSAR, HABLAR
- NO quedarnos en una mera DESCRIPCION.

Un teólogo de la liberación decía *que cuando ante un problema que te preocupa no sepas que hacer, júntate con otras personas a las que también les preocupe esa cuestión y seguro que algo cambia en ti y en los demás.*

2. SOLIDARIDAD

2.1) ¿Qué entendemos por Solidaridad?

- Según el diccionario solidaridad es "*actitud de adhesión circunstancial a la causa o empresa de otros*". En cuanto a solidario "*dicen de la persona ligada a otras por una comunidad de intereses y responsabilidades*".
- Otra definición encontrada en internet dice "*sentimiento o valor a través del cual las personas se unen para acometer una empresa en común*".

- La palabra solidaridad es muy utilizada últimamente, sobre todo como adjetivo, obra solidaria, jornadas de solidaridad, concierto solidario... A veces de tanto usar la palabra pierde su sentido, nos habitúa a oírla y ya casi nos pasa desapercibida.
- La SOLIDARIDAD adquiere su verdadero valor desde lo personal, cuando nos sale del corazón y nos implica en una acción.

2.2) ¿Qué nos mueve a la Solidaridad?

- Interés por *los demás*.
- Interés por *lo que nos rodea*.
- Interés por *la marcha del mundo*.
- Sentirnos *miembros de una comunidad* y corresponsables de de la misma.

2.3) ¿Qué nos provoca? ¿a qué nos lleva?

- *A salir de uno mismo*.
- *A sentir con el otro*, diferenciándonos del otro, respetándolo, no viéndolo como yo quiero, sino como es.
- Sintiéndome yo mismo *prójimo del otro* tanto como el otro es prójimo mío.

2.4) ¿Qué actitudes nos despierta?

- Actitud de *servicio*.
- *Respeto* a la dignidad del otro.
- *Gratuidad*: hacer las cosas sin esperar nada, poniéndonos simplemente a disposición del otro.

- Búsqueda de la *justicia*.
- Deseo de transformar la realidad.

2.5) ¿Cómo lo hacemos? El TERCER SECTOR

- Desde esa interiorización de la responsabilidad de uno mismo con el mundo que le rodea y su decisión de implicarse en su desarrollo, los caminos son variados, desde la acción individual hasta la acción compartida en grupo, sin que sean excluyentes, sino complementarias. Aquí vamos a referirnos a la acción grupal, organizada en entidades de acción social. En lo que se llama el TERCER SECTOR.
- Se llama TERCER SECTOR, para diferenciarlo del sector público (gobierno) y del privado (empresas mercantiles).
- El TERCER SECTOR nace de ese deseo de justicia por parte de personas sensibles a los problemas de nuestra sociedad e implicadas en acciones que lleven a su transformación.
- Es la forma organizada de ejercer la solidaridad. Está formado por asociaciones y fundaciones sin ánimo de lucro.
- El TERCER SECTOR presta servicios y realiza actividades en diferentes ámbitos: educación, cultura, sanidad, servicios sociales, medio ambiente, defensa de los derechos humanos, etc.
- Se financia con fondos propios, subvenciones de la administración y de empresas privadas (obras sociales de bancos, etc.).
- Comparte espacio con la administración y con las empresas con ánimo de lucro.

- No suplanta a la administración, que es quien tiene la responsabilidad de atender los problemas de los ciudadanos, sino que la complementa.
- Tiene valores añadidos que lo diferencia de la administración y de las empresas privadas:
 - VOLUNTARIADO
 - ACOMPAÑAMIENTO
 - CERCANIA A LAS PERSONAS Y SUS NECESIDADES
 - GRATUIDAD
 - RAPIDEZ DE RESPUESTA
- Exige un trabajo en red con otras entidades y con la propia administración a fin de coordinar acciones y compartir experiencias.
- Exige también dar cuenta unos a otros de las acciones que se realizan, tanto a la administración como a las otras entidades.

3. LA EXPERIENCIA DE CARITAS

3.1) *¿Qué es Cáritas?*

- Cáritas es la organización de la Iglesia para llevar a cabo su acción caritativa y social.
- Es autónoma en su funcionamiento y su ámbito va desde el parroquial y más cercano a las personas, hasta el internacional, pasando por el diocesano y el nacional.

3.2) *¿De dónde parte?. Sus características principales, que no son exclusivas sino comunes a otras entidades son:*

- Opción por los pobres, los últimos, los excluidos.
- La persona como centro de su actuación, partiendo de sus potencialidades y no solo de sus problemas.
- Perspectiva integral de la persona, en todos sus aspectos y necesidades.
- Flexibilidad en la respuesta, adaptando sus actuaciones a las circunstancias de cada uno.
- Acogida y acompañamiento a la persona en su problemática y en la búsqueda de soluciones, como objetivo fundamental.

3.3) *¿Qué persigue? Su acción va dirigida a:*

- Que las personas vivan con más calidad y de forma digna.
- Adecuar los recursos a las necesidades, que sean suficientes y de derecho.
- Conseguir el compromiso de la comunidad.

3.4) *¿Cómo se organiza?*

- Territorialmente, desde las Cáritas parroquiales, con servicio de acogida, acompañamiento, economatos, programas específicos de atención a familia, inmigrantes, mayores...
- Por programas de ámbito diocesano: cursos y pisos para inmigrantes, atención enfermos de sida, personas sin hogar, programas de familia, formación para el empleo, atención mujeres que ejercen la prostitución en la calle, pisos para enfermos mentales.

De un grafiti en una pared de cualquier parte del mundo:

COMO NO SABIAN QUE ERA IMPOSIBLE, FUERON Y LO HICIERON

Grup de treball

COM PARTICIPAR EN LA TRANSFORMACIÓ EVANGÈLICA DE L'ESGLÈSIA

M. Pau Trayner

Per transformar qualsevol cosa cal conèixer-la. Per això en el nostre taller vàrem seguir una metodologia que ens semblava que podia ser eficaç i generadora de canvi estructural.

Per això:

- 1.- Analitzàrem quina estructura té l'Església-Institució, perquè voldríem que fos evangèlica.
- 2.- Reflexionàrem sobre la nostra fe en pel que fa a sentir-nos filles i fills de Déu.
- 3.- Partírem de la Bíblia Ga 3,28 "*Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist*" i férem la lectura utilitzant l'Heremènèutica Feminista.
- 4.- Plantejàrem la possibilitat de buscar nous referents i nous símbols per expressar la nostra espiritualitat actual.

Aquests símbols ens semblava que havien d'expressar :

- Pluralitat
- Paritat
- Proximitat
- Acció
- Llibertat
- Joia

1.- Analitzarem quina estructura té l'Església-Institució, perquè voldríem que fos evangèlica.

Es va obrir la reflexió sobre la necessitat de distingir sempre el que entenem i sentim nosaltres entre: Església, i Església Institució, i davant la diapositiva

va començar entre les persones que eren al taller, un diàleg molt enriquidor.

Des del lloc que ocupem cada u de nosaltres, i com que la majoria eren laics i laiques, s'expressaren els conceptes que segur farien una església més evangèlica.

Les coses que s'explicitaren foren:

- Que tothom estigués al mateix nivell en les responsabilitats i feines.
- Que fos participativa en l'entorn, dialogant i amb responsabilitat.
- La voldríem acollidora i senzilla.
- També compassiva i que no margini ningú, ni per raó de sexe (home/dona), riquesa (rics i pobres siguin d'on siguin), opció sexual (gais, lesbianes, transsexuals..)

El fet Parròquia quedava molt mediatitzat segons com era i/o es comportava el rector.

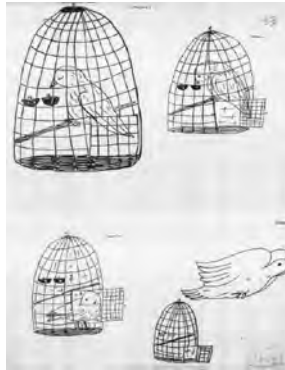
La gent deia que no podia opinar amb llibertat i que vivia interiorment com un fre, impossibilitant el que s'expressessin amb senzillesa.

El diàleg ens va portar a la segona diapositiva i aprofundiment en el sentit personal i la possibilitat o no de poder exercir la nostra llibertat sentint-nos fills i filles de Déu.

Les persones, deien, tenim la possibilitat d'exercir la nostra llibertat, quan agafem consciència de les nostres actituds i accions.

Podem restar tota la vida tancades en la gàbia que la societat i l'Església ens ha volgut fer entendre que és aquest lloc, el millor per a nosaltres.

**CAL
APROFUNDIR
EN EL QUE
SIGNIFICA
SER FILLES I
FILLS
DE DÉU**

**TENIM POR
DE VIURE LA
LLIBERTAT
DE SER
SEMBLANTS
A DÉU ?**

El Fòrum ens obre cada any una porta per on podem accedir a una vida més lliure. Ens preguntàvem per què moltes vegades no érem prou valentes/ents per llençar-nos a volar.

Va sortir una gran llista de pors, i a la pregunta: Por de què? Es va dir:

- Sentiment de culpa
- Covardia

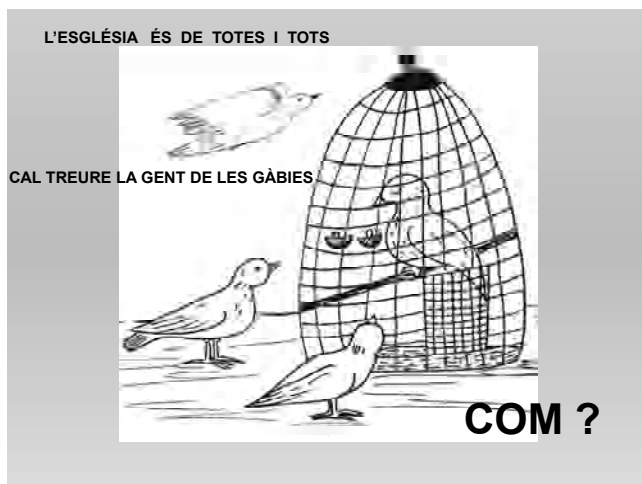
- El què diran.
- Pensem que tot està perdut
- La por com a fruit de la ignorància.
- Cal creure, per sortir d'aquesta por, en nosaltres mateixes/os.

Una riuada de paraules va omplir la classe i la participació al taller quasi va ser total. Era com una mascletà dels dies de falles. Haig de confessar que aquells moments em feren viure com una nova Pentecosta, tots i totes profetitzaven, les expressions de les cares eren com un sol espill on es reflectia tot allò que el cor portava i volia expressar. Els caps afirmaven i les mirades eren de complicitat.

Tota aquella vida calia expressar-se en els ambients de les persones creients i per això donarem un nou pas.

Com buscar nous referents que demostrin aquest buf de l'Esperit?

Sorgiren diferents maneres de fer-ho.

1. Mai individualment, sinó en grup.
2. Repartir les feines amb paritat.
3. Crear expressions noves de participació.
4. Buscar un nou llenguatge.
5. Aprenent de tots i totes. Qui creu i viu la fe, té alguna cosa a dir.
6. Recordar les possibilitats que ens va portar el Vaticà II.
7. Plantejar-nos de nou l'estudi del marxisme i el cristianisme. La part social i la part espiritual de la vida.
8. Procurar que les comunitats siguin paritàries, en l'estructura i en les accions i responsabilitats.
9. Ampliar la nostra activitat a les AA. de VV. i grups de dones "menopàusiques".
10. Descobrir que la Parròquia és part de l'estructura jeràrquica eclesial i cal democratitzar-la.
11. Eixir de la gàbia, però hem de treballar plegats/des.

De tot plegat, amb força va sorgir una proposta:

Si aquí volem exercir la llibertat i trobar noves maneres d'expressar aquest sentiments, perquè demà a la Missa, va suggerir una noia jove, no fem un gest nou que ens impliqui més en la participació comunitària, per ex. : Al moment de dir les paraules que recorden el gest nou de Jesús per fer-se present entre nosaltres, no avancem plegat/des les mans com fa el sacerdot i junt amb ell pronunciem a una sola veu allò que recordem i fem? S'acordà fer arribar la petició a la coordinadora.

Per a mi va ser una vivència de pluralitat, paritat, proximitat, acció, llibertat i joia.

Tocant de peus a terra, potser podríem concloure, que tot aquest esclat festiu s'ha de concretar en les catequesis, l'acolliment de Càritas, i a les festes que celebrem al llarg de l'any.

Comunitàriament podem fer una Església més evangèlica treballant:

ALTERNATIVES QUE PODEM ANAR CREAT		
En front :		
Al sistema patriarcal	→ Un sistema paritari. Que no exclouí ningú.	COM?
D'una religió patriarcal	→ Una religió que ens permeti assolir el missatge de Jesús: Tothom és igual davant Déu.	COM?
D'una cultura patriarcal	→ Una que no posi obstacles per assolir paritàriament els llocs de decisió.	COM?
D'un imaginari principalment masculí	→ Crear un imaginari inclusiu.	COM?

Ningú ens pot frenar cap reflexió bíblica alliberadora. Podem entre nosaltres entrenar-nos vivint una organització horitzontal, i atrevir-nos a fer avaluacions del nostre avançar en la fe vers un Jesús que avui el podem gaudir ressuscitat.

Grup de treball

CONSTRUCCIÓ D'UNA SOCIETAT CIVIL: ALIANCES, ACCIÓ CONJUNTA, XARXES LOCALS I INTERNACIONALS

Ximo García Roca

I.- VEURE

- La crisi global
- La tragèdia d'Haiti
- La corrupció política
- El naixement de les xarxes socials

II.- JUTJAR

- la transformació dels problemes
- el canvi de les necessitats
- la producció dels béns socials
- el valor de la cooperació

III.- ACTUAR

- la societat-xarxa i les aliances
- intercanvis i interaccions humanes
- recreació del poder i de les responsabilitats
- l'estratègia de xarxa
- Cap a una Església policèntrica i sinodal

IV. PROPOSTES

La construcció de la societat civil viu moments de baixa intensitat. Tanmateix, qualsevol projecte alliberador passa per enfortir-la.

VER

La crisis global

La crisis actual envía señales sobre la importancia de la sociedad civil organizada, y también sobre sus debilidades. Muchas demandas se orientan hacia organizaciones cívicas como se visibiliza a diario en los comedores sociales, en los bancos de alimentos y en los centros sociales. Viven la sensación de desbordamiento.

Las organizaciones cívicas se han convertido en la última red de apoyo de muchas situaciones de emergencia, hasta invertirse las prácticas sociales: son las Administraciones quienes remiten a las personas en necesidad a las iniciativas sociales.

La crisis global se ha producido sin tener una sociedad civil mundial, cuando empezaban a consolidarse los movimientos anti-globalización: La ausencia de sociedad civil mundial ha desplazado a las otras crisis: la energética, la ambiental, la alimentaria, la ecológica; la crisis del norte ha desplazado a las crisis del sur

La tragedia de Haití

Toda situación límite muestra y desvela el estado de salud de una sociedad local y mundial; su capacidad de respuesta, sus resistencias colectivas. La desorganización de lo local es parte del problema en un terremoto. Pero se constata que donde no hay sociedad vertebrada y organizada se multiplican los factores de vulnerabilidad.

Se ha constatado en la catástrofe el nivel de desconcierto y descoordinación de la sociedad civil mundial: las cuentas corrientes en los bancos solicitando ayuda, la presencia desordenada de voluntariados, la fragmentación de las respuestas.

La corrupción política

Vivimos una situación de bajo civismo, con poca capacidad de reacción ante los atropellos al interés común. Lo que demuestra que la sociedad civil carece de una ética común compartida. No tiene unos valores que le hagan inmune a las patologías sociales.

Carecemos de inteligencia colectiva moral para reaccionar y defendernos de comportamientos inmorales. Carecemos de resistencias morales, lo que nos hace muy vulnerables.

JUZGAR

Nadie por sí sólo está en condiciones de cumplir la tarea que se propone: ni la salida de la crisis, ni la ayuda internacional ni la superación de la corrupción política. Los hechos presentados eliminarán a aquellas entidades que pretendan seguir actuando de forma aislada. No podemos afrontar los problemas desde la descoordinación; en ningún caso podemos responder adecuadamente a las necesidades emergentes. Quedan emplazados todos los agentes sociales, económicos, políticos, culturales y religiosos. Ya no sirve la funesta mentalidad de suma cero, en la que si alguien crece, otros decrecen, que nos llevaron al divorcio entre los actores estatales y sociales, entre la responsabilidad pública y la iniciativa social, entre lo local y lo global.

Los problemas hoy abren muchas ventanas hacia la sociedad civil y requieren capacidad de creatividad e iniciativa, auto-organización ciudadana, apoyos mutuos, formas de autoayuda, voluntariados de toda índole, organizaciones vecinales.

Las necesidades sociales viven un cambio radical, ya no hay nada físico que no sea social, no hay nada psíquico que no sea físico. La frase más llamativa en las entrevistas a jóvenes es "no quiero ayuda, ni limosna, ni pensión... quiero trabajo". Piden ser reconocidos como protagonistas, las potencialidades de las personas, la responsabilidad y la autoorganización de colectivos sociales: basada en la implicación de sus usuarios, en las capacidades de los voluntarios y en la autoorganización.

Hay bienes de justicia que tienen que ser garantizados por las Administraciones, hay bienes de la libertad que deben dejarse a la concurrencia y a los intercambios. Y hay bienes de felicidad que deben proponerse como una vida buena y feliz. Unos se pueden legislar, otros se pueden ofrecer. La confianza, la esperanza, la amistad, la cordialidad, el civismo no se puede ni legislar ni comprar.

En la actualidad, la cooperación pasa a ser el valor más importante para la supervivencia y la vida común, Es la hora de las alianzas; lo cual significa reconocer la pluralidad de actores: políticos y económicos, sociales y culturales, religiosos y eclesiales. Y la diversidad de capacidades: asistenciales y preventivas, acompañamiento y protesta, inserción y defensa. La diversidad de **espacios**: la casa y el taller, la vecindad y la escuela, la empresa y la universidad. La diversidad de recursos; formales e informales, materiales e inmateriales. Necesitamos asociarnos entre aquellos que prestamos servicios parecidos, crear consorcios con otras entidades que nos permitan innovar.

ACTUAR.

Una serie de cambios en el espacio y en el tiempo llevaron a la muerte del mundo medieval, nuevos cambios en el espacio y en el tiempo están llevando actualmente a un debilitamiento de los mercados nacionales y de los Estados-nación, y a la emergencia de la sociedad-red local y mundial con redes comerciales globales y espacios políticos transnacionales. Nada existe de forma aislada, y todo existe en relación con “lo otro”. Todo está inter-afectado y nada existe aisladamente; todo está vinculado y nada existe sin relación. La categoría fundamental de la vida es la interacción, la reciprocidad y la implicación mutua y permanente.

Ha nacido un nuevo modelo de acción para articular la diversidad de actores, de necesidades, de iniciativas que es el paradigma de la red. El paradigma de red expresa, en primer lugar, la interdependencia de todos los actores cuando nadie por sí sólo es capaz de gestionar el *flujo de intercambios e interacciones humanas*. La nueva época se sostiene sobre la constante y continua interacción; lo que antes se representaba aislado está ahora en contacto, se cruza y se inter-afecta. De este modo, la Red nos permite entrar en un espacio global y en un tiempo simultáneo, acercar lo lejano y superar la distancia.

En segundo lugar, la Red constata la quiebra y destitución de los actores únicos, que se domiciliaron en la autosuficiencia, con la consiguiente *recreación del poder y de las responsabilidades*. El que se creía autor principal pasa a ser un actor entre muchos otros

y pierde su poder como responsable exclusivo y único. La conexión genera un "plus" de valor. Ninguna tarea se podrá realizar a futuro sin plantearse con quién se colabora y con quiénes está dispuesto a compartir la andadura. El trabajo en red significa que es posible articular la presencia de todos ellos sin entorpecerse ni solaparse sino completándose y enriqueciéndose mutuamente.¹

En tercer lugar, la Red incorpora la categoría de proceso para interpretar los asuntos humanos, que están en permanente flujo con el entorno y expuestos continuamente al influjo de otros y a riesgos que le sobrepasan. Se propone un nuevo modelo de pensamiento basado en la *lógica de la complejidad*, que no tolera más las simplificaciones morales, ni la construcción maniquea de la realidad, ni la lógica binaria ("o" "o"). La etapa de lo simple quedó atrás y la complejidad ha llegado para quedarse.

Pero la suma o la yuxtaposición de todos los actores no crea nada positivo sin crear sinergias entre ellos. Las redes sociales nos invitan a recuperar una intuición antropológica básica, que ha expresado poéticamente Manuel RIVAS: "Todos soltamos un hilo, como los gusanos de seda. Roemos y nos disputamos las hojas de morera pero ese hilo, si se entrecruza con otros, si se entrelaza, puede hacer un hermoso tapiz, una tela inolvidable".

La estrategia de red alude a tres cualidades: a) tiene una existencia capilar: centenares de batallas tienen lugar en centenares de sitios, simultáneamente b) se produce desde abajo ampliando el control democrático y la democracia participativa : poseen la escala humana y en él todo lo grande empieza en lo pequeño: por la red sabemos que no hay pequeñas victorias. c) buscan convergencias entre los movimientos sociales y las fuerzas sociales entre parte del Norte y del Sur: no es necesario estar de acuerdo en todo para trabajar conjuntamente.

Para esta cultura de las redes internacionales de solidaridad, necesitamos de todas las tradiciones culturales que nos enseñaron a caminar juntos y a resistir. Necesitamos de la tradición bíblica que

¹ GARCIA ROCA, J. (2000) *Acción colectiva, relaciones sinérgicas y redes solidarias*, Madrid: Caritas

nos enseñó a caminar entre oscuridades, porque Dios camina en la nube. Cuando se une una cantidad suficiente de personas en torno a una causa, muchos ideales comienzan a parecer alcanzables.

Finalmente, la red es una alternativa al modelo burocrático, jerárquico y centralizado, en el que las partes se subordinan al centro. La estructura de una red no es jerárquica porque ningún nivel es más importante que el otro, las partes están sobre un mismo plano con un mismo poder y con idéntica autonomía.

Retos y oportunidades para la Iglesia

Los efectos de esta “gran transformación” se dejan sentir en todas las esferas de la realidad, y en consecuencia sobre la Iglesia.

Hacia una Iglesia policéntrica. Vivir la catolicidad:

Esta revolución del espacio y del tiempo, basada en la conectividad, facilita la realización de la universalidad de la Iglesia y a la vez su arraigo en lo local. En contacto con tantos pueblos, tantas culturas, tantas religiones tantas historias, las Iglesias locales han de colocarse en el horizonte global que es el signo propio de este siglo. Enredados en asuntos domésticos, no se presta suficiente atención a acontecimientos globales como es el inmenso sufrimiento de los pobres, el hambre, la guerra, la esclavitud, la degradación del planeta, las injustas relaciones entre Norte-Sur, la explotación de los trabajadores... Las parroquias, comunidades, instituciones eclesíásticas, que no tengan como horizonte el mundo en su globalidad ante sus ojos y en su corazón, acabarán siendo un clubs de amigos que “desfilan hacia el gueto”

La Iglesia sólo podrá ser realmente iglesia mundial si es capaz de realizarse de manera cultural y socialmente policéntrica. Se trataría de articular íntimamente la opción por los pobres y la opción por los otros en cuanto otros.

Hacia una Iglesia multiétnica. Vivir la identidad múltiple

La interdependencia mundial posibilita que la Iglesia sea un espacio de intersección entre distintas tradiciones culturales, civilizaciones y tradiciones. Su identidad más propia se construye

inevitable y gozosamente de identidades múltiples. Sólo una identidad muerta es una identidad fija. Los creyentes viven el constante encuentro con lo que no somos y están sujetos a la prueba del otro. Las otras fes, las otras historias, los otros sueños son también los de la Iglesia.. La unanimidad ni es posible ni es deseable ni es indicativa de vitalidad.²

La Iglesia ha de vivir en el interior de una sociedad que ha dejado de ser monolítica para convertirse en multiétnica, multicultural, mutireligiosa. Se trata de un proceso cultural, ético y político, que puede y debe ser asumido y acompañado por la Iglesia. Las culturas se mezclan inexorablemente. Ninguna cultura puede negar hoy su mestizaje y sus influencias. La grandeza del cristianismo es ser polifónico y la cacofonía es su negación. Cuando excluimos, nos empobrecemos y cuando incluimos, nos enriquecemos. Ciertamente que las culturas deben ser purificadas pero representan una riqueza para la fe.

Hacia una Iglesia sinodal. Vivir la colegialidad

Sólo una Iglesia sinodal, abierta y dinámica, que sea capaz de valorar todos los carismas puede afrontar las tareas actuales. Realizarse sinodalmente significa apreciar la pluralidad y la diversidad como don: la diversidad de género, la diversidad social, la diversidad cultural, la diversidad política. La sinodalidad es vivida cuando se reconoce a los laicos su misión específica en la construcción del Reino.

La sinodalidad se realiza también en la creación de alianzas, en orden a colaborar en la construcción del patrimonio ético y religioso de la humanidad y fecundar así el camino de los pueblos hacia algo universalizable, frente al dominio de los poderes, que crean nuevas esclavitudes. No parece que sea ésta la ruta emprendida actualmente, ya que se constata una estúpida alianza de una parte considerable de la iglesia española con la parte más retrógrada y egoísta del país.

² GARCIA ROCA. J. Multiculturalidad e inmigraciones, en AA.VV. *El discurso intercultural*. Biblioteca nueva, Madrid 2.002

Grup de treball

COM ENS SITUEM DAVANT DE LA CORRUPCIÓ EN LA VIDA POLÍTICA I EN LA VIDA QUOTIDIANA

Olímpia Aznar

VEURE

“Una de las más completas definiciones de corrupción, es la que propone Saltos Galarza (1999) que la presenta como un sistema de comportamiento la corrupción- como un sistema de comportamiento de una red en la que participan un agente (individual o social) **con intereses particulares** y con poder de influencia para garantizar **condiciones de impunidad**, a fin de lograr que un grupo investido de capacidad de decisión... , realicen **actos ilegítimos** que violan los valores éticos de honradez, probidad y justicia y que pueden también ser **actos ilícitos** que violan normas legales, **para obtener beneficios** económicos o de posición política o social, **en perjuicio del bien común.**” (Cf. Rodolf Arland, *Ética o Corrupción. El dilema del nuevo milenio*).

La influencia política y corruptora de la banca en las “soluciones” a la crisis.

La excesiva influencia corrosiva que los poderes económicos y financieros en el poder político como causa de la crisis y como causa de la aplicación de soluciones a la misma continuistas y no transformadoras

“La causa de la crisis económica es política: la enorme influencia que el poder financiero tiene en nuestras democracias: la fi-

nanciación de las campañas electorales, el hecho de que la mayoría de lobistas de la banca han trabajado antes en aquellos comités que supervisan a la banca, la puerta rotatoria de cargos políticos que proceden de la banca y de cargos bancarios que proceden del mundo político,... están corrompiendo el sistema político” (Vicenc Navarro, *catedrático de Políticas Públicas Universidad Pompeu Fabra. Director Observatorio Social España*).

“Se tiende a situar a los amigos políticos *más allá de la justicia*. Esta última derivación es, para Gramsci, lo que caracteriza a las **sectas** y a las **mafias**, en las cuales lo particular (la amistad y la fraternidad propias del ámbito privado) se eleva a universal y no se distingue ya entre el plano de la moral individual y el plano del quehacer político, ...juntan el atávico moralismo, que **niega jurisdicción a la justicia de los hombres cuando se trata de “los nuestros”**, y el moderno sectarismo mafioso, que retrotrae el juicio sobre los delitos públicos de los políticos a la comparación interesada sobre la moralidad privada de los individuos (“la moralidad de los nuestros está fuera de toda duda y por encima de lo que decidan los tribunales”, se suele decir en tales casos).

... en la mafia la asociación es un fin en sí mismo y la ética y la política se confunden en ella (porque el interés particular es elevado a universal).” (Francisco Fernández Buey, *Política como ética de lo colectivo*).

El **clientelismo político** es un sistema extraoficial de intercambio de favores, en el cual los titulares de cargos políticos regulan la concesión de prestaciones, obtenidas a través de su función pública o de contactos relacionados con ella, a cambio de apoyo electoral.... La relación puede fortalecerse mediante **la amenaza de utilizar** que el intercambio clientelar se da dentro de parámetros legales y legitimados como práctica aceptada socialmente en el desarrollo de la actividad pública. ...**La relación puede fortalecerse mediante la amenaza de utilizar esa misma capacidad de decisión para perjudicar a quienes no colaboren con el sistema.**

JUTJAR

“Hoy la clase política es sospecha de corrupta, no porque todos roben sino porque muestran una imagen de autores, cómplices, encubridores o, lo que es peor aún, indiferentes. Así la corrupción navega sobre el inconsciente colectivo y, **si el modelo deseable estimula el éxito económico a cualquier costo, la corrupción se convierte en un subproducto casi inevitable** que refleja, en palabras de Saltos Galarza (1999), la epidemia de fin de siglo”. (Rodolf Arland).

El creciente ligamen entre el poder económico y el poder político, que se ha acentuado en la época liberal, .. ha estado disminuyendo la calidad de nuestras democracias, ha viciado y corrompido el proceso democrático, imposibilitando el completo desarrollo de la voluntad popular, es causa de la desafección democrática” (Vicenç Navarro).

“Però aquesta degradació potser no és casual. La democràcia iguala el valor del vot de tots, pobres i rics, febles i poderosos. Això no és fàcil d’assumir pels qui pretenen que els seus interessos prevalguin sempre sobre els de la majoria dels ciutadans. Ho van acceptar durant molts anys perquè era un mal menor enfront del risc de revolució comunista. Però, desapareguda aquesta amenaça, busquen desactivar la democràcia per garantir que els governants adoptin “decisiones sensates”. I ho aconsegueixen quan redueixen la política a un simple espectacle mediàtic. Llavors els ciutadans es desinteressen del veritable contingut de la política i la deixen en mans dels interessos dels econòmicament poderosos.” (Cristianisme i Justicia: *Dignificar la Política*. 2003).

“La “crisis de fin de siglo” es una crisis política y económica pero, por sobre todas las demás, es una crisis moral que se traduce en la pérdida de sentido de la política como instrumento de cambio social” (Rodolf Arland)

Mc 7 8-13 »Vosaltres abandoneu els manaments de Déu i observeu la tradició dels homes. I els deia encara:

–Com en sabeu, d’anul·lar els manaments de Déu per conservar la vostra tradició! En efecte, Moisès ha dit: *Honra el pare i la mare*. I també: *Qui maleeixi el pare o la mare serà condemnat a mort*. Però vosaltres, si algú diu al pare o a la mare: “Declaro *corban*, és a dir, consagrats a Déu, els béns amb què us hauria d’ajudar”, ja li permeteu que no faci res a favor del pare o de la mare. Així, amb la tradició que us aneu transmetent, invalideu la paraula de Déu. I de coses com aquesta, en feu moltes.

Lc4,23-30 Ell els digué: -Ben segur que m’aplicareu aquella dita: “Metge, cura’t a tu mateix!” Tot el que hem sentit a dir que feies a Cafarnaüm, fes-ho també aquí al teu poble.

I afegí:

–Us asseguro que cap profeta no és ben rebut al seu poble. Més encara, us asseguro que en temps d’Elies, quan el cel es va tancar durant tres anys i sis mesos i una gran fam s’estengué per tot el país, hi havia moltes viudes a Israel, però Elies no va ser enviat a cap d’elles, sinó a una dona viuda de Sarepta de Sidó. I en temps del profeta Eliseu, també hi havia molts leprosos a Israel, però cap d’ells no fou purificat, sinó Naaman, de Síria.

En sentir això, tots els qui eren a la sinagoga es van omplir d’indignació; es van aixecar, el van empènyer fora del poble i el duqueren fins a un espadat de la muntanya sobre la qual era edificat el poble, amb la intenció d’estimbar-lo.

Però Jesús va passar entremig d’ells i se’n va anar.

“si el Fill us fa lliures, sereu lliures de debò.”

Jn.8 36

ACTUAR

Una possible escletxa per on avançar; Desconfiança democràtica i transparència.

“Podríamos decir, con Pierre Rosanvallon, que baja puntos la participación política centrada en el solo camino electoral, mientras aumenta el grosor de la participación centrada en la expresión

(hacerse oír), la implicación (vincularse a otros para conseguir objetivos comunes), o la intervención (hacer, más que escuchar y asistir).

Existe la conciencia difusa que cada vez es menos factible que la ciudadanía pueda ejercer el poder o influir de manera muy directa en su ejercicio, y la atención se dirige a cómo controlarlo, vigilarlo y evitar sus excesos y chapuzas. **A falta de una idea de interés general que pueda compartirse de manera plena, surge la transparencia como valor** que permite, al menos, que todos podamos saber qué sucede y, por tanto, actuar en un sentido o en otro. La transparencia es pues un valor básico y relativamente despolitizado. Desde la transparencia es posible vigilar un poder que tiende a ser autista y sesgado, y politizar así la desconfianza que ello genera.

No se trata de una desconfianza liberal, en el sentido de controlar los excesos de un poder irremediablemente perverso, sino de una desconfianza democrática en el sentido de habilitar la acción y la capacidad transformadora de quienes, desde la ciudadanía, no quieren delegar toda responsabilidad sobre lo común a las instituciones.

En España no disponemos aún de una ley de acceso a la información comparable a la que ya existe en más de 80 países del mundo El presidente Zapatero ha anunciado que antes de final de año contaremos con un proyecto de ley al respecto

Sólo la movilización social y la desconfianza activa pueden ir modificando una situación que se adivina estructural. (Joan Subirats, *director del Instituto de Gobierno y Políticas Públicas de la UAB*).

Vuit propostes per a fer front a la corrupció en la vida política

“Se deriva de esta situación que la solución a la crisis de la democracia es romper este maridaje entre poder económico y poder político, que está corrompiendo nuestra democracia. De ahí la gran urgencia de que:

1. Se eliminen las políticas liberales que han facilitado la enorme concentración de las rentas y de las riquezas.
2. Se prohíban las aportaciones económicas a los políticos y a instituciones relacionadas con los partidos políticos
3. Se prohíba la puerta circulante entre políticos y empresas, imposibilitando que personas que trabajan en la administración pública puedan (antes de cinco años después de dejar el cargo) trabajar en el sector afectado por su trabajo y decisiones.
4. Se regulen los medios, tanto públicos como privados, exigiendo una pluralidad en sus programas.
5. Se promuevan medios públicos de información.
6. Se promuevan medidas democratizadoras de los partidos.
7. Se favorezcan formas de democracia directa, tales como referéndums a todos los niveles de gobierno, sin cortapisas en las temáticas puestas a consulta popular.
8. Se exija que los representantes vivan como los representados, utilizando los mismos servicios públicos (sin ningún privilegio) que los demás ciudadanos.”

(Vicenç Navarro)

Grup de treball

LAICIDAD, INMIGRACIÓN Y RESPUESTA CRISTIANA

Paco Solans Puyuelo

Abordaremos en esta intervención un concepto de laicidad contemplado no desde la perspectiva de los ataques que pueda sufrir la laicidad desde entidades externas a la misma (léase las resistencias de poderes fácticos eclesiales por mantener una influencia política) sino desde la perspectiva de lo que consideramos como una crisis interna de la misma laicidad que está sufriendo fundamentalmente Europa, junto con el resto de los llamados países desarrollados.

Identificaremos el concepto de laicidad como el nacido de la Revolución Francesa en íntima unión con la definición que se hace de los ideales republicanos en la tríada “Libertad, Igualdad, Fraternidad”. Desde ese punto de vista, la laicidad consistiría en la conclusión ilustrada de que para alcanzar esos tres ideales sociales e individuales no es necesario acudir o recurrir a un determinado Dios o una determinada religión, ni tan siquiera a un Dios ni a una religión. La laicidad por tanto representa la posibilidad de que todos los seres humanos sin distinción de origen o creencias puedan concurrir en ese mismo ideal. De ahí que en nuestra intervención, consideramos el concepto de laicidad no como una definición negativa (como no religión, o no confesionalidad) sino con el contenido positivo de esos tres principios o ideales. Esa laicidad, por tanto, nació desde una idea integradora, de no excluir a nadie por sus creencias más íntimas de ese objetivo común, por lo que ya una primera crisis de ese concepto se aprecia cuando se excluye a muchos por algo tan circunstancial – en el

sentido de que no depende de la conducta u opciones de uno mismo –como su origen o nacionalidad.

El siguiente paso de esta intervención, que no pretende ser más que una introducción al debate, es señalar cómo los ideales de libertad, igualdad y fraternidad han entrado en una profunda crisis –según la teoría postmoderna, ésta sería una crisis de credibilidad consecuencia de los constantes enfrentamientos violentos que marcaron el siglo XX entre grandes discursos que se afirmaban de una u otra manera defensores de esos principios–, de la cual creemos que la principal manifestación o la punta de lanza va ser precisamente la mala acogida en términos de profunda relativización de esos principios cuando se trata de aplicarlos a las masas de inmigrantes que huyendo del empobrecimiento de sus países acuden hacia esos supuestos paraísos de libertad, igualdad y fraternidad, que es como se presenta a sí mismo y hacia los demás el mundo occidental.

No podemos eludir –por un condicionamiento personal de quien esto escribe, pero también por una convicción lógica– que la configuración de esta crisis de los tres principios fundacionales de los estados democráticos tiene una estructuración jurídica formalmente coherente, pero materialmente asentada en el engaño y la mentira, algo que nos hace recordar el precedente del sistema de apartheid que rigió en Sudáfrica durante tantos años, o del contundente sistema legal con el que los nazis fueron construyendo su proyecto político. Aunque sin olvidar que esa estructuración jurídica tiene profundas raíces sociológicas.

El concepto de libertad en el derecho de extranjería, o el condicionamiento constante:

Pese a que la jurisprudencia del tribunal constitucional, un tanto errática no obstante, ha moderado sensiblemente las concepciones que marcaron la redacción de la primera ley de extranjería, lo cierto es que el concepto que subyace en la práctica cotidiana de las mal llamadas políticas de inmigración, es que el extranjero no se define como aquella persona que por causas cir-

cunstanciales no ostenta la adscripción convencional al estado en cuyo territorio reside, sino simplemente como el "no nacional". Si nacional es el que tiene plenitud de derechos en un estado, el no nacional es aquel que se define precisamente por la privación de esos derechos. La expresión más radical de esta ideología fue la tesis, sólo teóricamente superada, de que los extranjeros no eran titulares de los derechos fundamentales constitucionales.

En ese marco, el sacrosanto derecho a la libertad de los nacionales aparece respecto a los extranjeros como un derecho fuertemente relativizado y, sobre todo, condicionado al capricho de supuestas necesidades nacionales. Se justifica por tanto con facilidad la privación de libertad en el marco de expedientes administrativos (detención e internamiento de extranjeros por estancia irregular); se justifica que esa privación de libertad se de en condiciones casi infrahumanas pero siempre sometidas a un amplio concepto de seguridad; se justifica un derecho penal especial para los extranjeros –por supuesto, especialmente gravoso– en el que desaparecen principios básicos como el principio de intervención mínima o el de proporcionalidad de la pena; desaparece por completo el derecho a la orientación de las penas a la reinserción y reeducación del preso.

El extranjero sólo tiene derecho a la libertad desde el punto de vista del invitado en nuestra casa, cuya conducta debe ser escrupulosamente ejemplar. Lo que le consentimos a nuestro hijo en nuestra casa no es tolerable de ninguna manera a sus amigos, trasladando así una burda filosofía doméstica al ámbito de los derechos humanos.

La conclusión que aparece como lógica y hasta de sentido común desde esa filosofía es que lo único que cabe hacer con el extranjero que se aparte un punto de la conducta ejemplar es la expulsión del país, puesto que su libertad para estar aquí no es tal, sino una mera concesión generosa por nuestra parte, y siempre condicionada a nuestras inflexibles reglas.

El régimen jurídico de los extranjeros en nuestro país se convierte de esa manera en una especie de isla de dictadura en el tranquilo mar de nuestras democracias. Ni tienen derecho a voto, ni

derecho a exigir derechos, sino tan sólo obligación de mostrar su-
misión y no crear problemas. La libertad, sin un mínimo de se-
guridad jurídica, no es tal.

El veto al concepto de igualdad respecto a los extranjeros:

El concepto de igualdad ha sido quizá aquel de que se ha pre-
dicado más distintos contenidos. Desde la mera igualdad formal
de oportunidades de la derecha neoliberal hasta la igualdad mate-
rial de condiciones, garantizable o sólo perseguida, según en qué
posición se sitúe uno en el amplio arco de la izquierda. Ahora bien,
tanto en unos como en otros, lo que se discute es *en qué* debe
haber igualdad, no *si debe haber* igualdad, al menos tras la supe-
ración de posiciones aristocráticas teóricamente periclitadas.

Sin embargo, una vez más, la aparición del elemento extranjero
cortocircuita todas las posiciones, y qué pronto se olvida que el
concepto de igualdad aparece con el cristianismo precisamente
como la superación de la separación entre judíos y gentiles, bár-
baros y civiles, libres y esclavos, por ser definidos los seres huma-
nos como iguales hijos de Dios. O lo que es lo mismo, el concepto
de igualdad se traiciona a sí mismo desde el momento en que se
desvincula del concepto de humanidad, para vincularlo a perte-
nencias nacionales, desde las que se da por hecho que *no debe
haber* igualdad.

Ni tan siquiera la igualdad ante la ley se salva de semejante
desafuero, puesto que la definición legal de cada ser humano como
nacional o extranjero va a ser intrínseca de todo su estatus jurídico.
En ese sentido, la progresiva construcción de un derecho especial
de extranjería comenzó en el ámbito laboral y de residencia ad-
ministrativa para ir extendiéndose a un derecho penal especial, a
un derecho administrativo especial, a derechos civiles especiales,
y a una ruptura en suma, prácticamente total, de la igualdad jurí-
dica de las personas.

El derecho penal, consagrado como constitución negativa del
estado, y principal cabeza de puente de las conquistas ciudadanas
de la igualdad ante la ley se aplica sin embargo de forma radical-

mente distinta al nacional y al extranjero, condenado irremisiblemente por una vía u otra a esa sutil forma de pena capital que lo que persigue es la eliminación del reo, aunque en este caso no sea por el mecanismo del asesinato legal, sino del de la expulsión del país.

El derecho administrativo democrático –que evoluciona como la inversión del concepto del ciudadano como súbdito del estado, propio de las dictaduras, hacia un concepto del estado como servidor del ciudadano– desaparece por completo ante el extranjero. Éste queda sometido a todas las obligaciones, con apenas derechos, bajo el principio de desconfianza y mala fe presumida y con una exigua posibilidad de defensa ante un estado, que reaparece así como Leviatán burocrático.

Los derechos laborales, bastión fundamental de las socialdemocracias tras la segunda gran guerra, aparecen sometidos y condicionados a un permiso en el que se recuerda la supeditación a una preferencia del nacional, en el que el extranjero resulta en una especie de “subclase” trabajadora.

Los derechos civiles, finalmente, terminan perdiéndose en una kafkiana maraña de relaciones entre estados, convenios, tratados, etc. y una general falta de credibilidad atribuida a ese extranjero frente al nacional hermano.

La fraternidad sí, pero sólo entre nacionales.

Finalmente y tras este panorama, la fraternidad sólo puede salir muy mal parada. De los tres principios quizás sea el más desprestigiado, identificado fácilmente con ese estomagante exabrupto con el que la derecha más rancia desprecia lo que no es capaz de comprender: “buenismo”.

Es buenismo reconocer derechos humanos elementales a los seres humanos, aunque tengan que empadronarse para ello; es buenismo no colocar las cañoneras en el estrecho para hundir la avalancha de pateras; es buenismo e intolerable efecto llamada el decir que la única solución no es expulsar a todo el mundo, y que

finalmente habrá que darles papeles; es ingenuo buenismo hablar de derechos humanos frente a estos despreciables invasores bárbaros.

Esa fraternidad que nace de la misma raíz que la igualdad se desvincula del concepto de ser humano y se asocia regresivamente sólo al nacional, después al cercano, tras ello al familiar, y por último desaparece en un individualismo donde la fraternidad sólo se concibe con uno mismo. Quizá el elemento extranjero, que como hemos dicho, todo lo cortocircuita, nos está mostrando lo peor de nosotros mismos y está mostrando la punta del iceberg de lo que es una crisis más profunda de los valores fundacionales de nuestras sociedades democráticas y laicas, que sufren una degeneración de la que –sin necesidad de recordar a Bertol Brecht– todos acabaremos siendo víctimas.

Respuesta del cristiano

Pese a que lo dicho aparece como un discurso en torno a derechos y leyes, no podemos olvidar que esas leyes no son exclusiva responsabilidad de nuestros políticos, sino que éstos con ello sólo buscan un caladero sociológico de votos cada día mayor. La asunción de los valores ideológicos que hemos pretendido denunciar no es algo ni propio de las élites políticas –ni mucho menos, aunque no ignoremos cómo se producen procesos de retroalimentación entre esas élites y sus representados–, ni minoritario, ni propio de grupúsculos radicales. Es, tristemente, un discurso cada día más extendido y asumido desde las bases populares, algo cada vez más identificado con esa peligrosa tautología llamada “sentido común”, y cada día más extendido.

Cierto que hay mucho de manipulación y desinformación. Mucha falta de reflexión serena y de pensamiento profundo, mucha visceralidad y demagogia. Pero ello no es óbice de lo que es una realidad social creciente, y es que con evidentes diferencias semánticas esto es lo que cada día se oye más en las conversaciones de café, en las discusiones familiares, entre los alumnos de los institutos –tan pretendidamente rebeldes y que lo único que hacen

es decir en voz alta lo que sus padres sólo se atreven a decir en la intimidad—...

El cristiano que, además, cree que su posición en el mundo es la laicidad entendida en el doble sentido expresado al inicio – la no influencia pública de la Iglesia como poder y la construcción efectiva de los tres grandes principios citados – debe ser en este contexto levadura de la masa y semilla de mostaza, pero con una conciencia de responsabilidad y compromiso enormes, porque es mucho lo que nos jugamos y mucho lo que se avecina.

Tres ejes creo deben guiar su actuación:

–Frente a la manipulación demagógica y la desinformación interesada, serena pero firme concienciación y reivindicación del ser humano como eje central de todo programa y toda ideología. El ser humano ha dejado de ser algo obvio, y vuelve a ser un principio reivindicativo.

–Frente a la xenofobia dominante y al racismo rampante, testimonio de relación entre iguales, ahondar los espacios de relación y de trato, abrirlos y fomentarlos. Convivir en pie de igualdad, acoger, compartir con los más débiles son ideas que se reencarnan en nuestra sociedad con respecto a los extranjeros y le dan una nueva dimensión a la solidaridad.

–Frente a los abusos del poder en todas sus manifestaciones, resistir junto a ellos y ayudarles a resistir. La defensa, sobre todo la defensa legal. Y no puedo terminar sin recordar a tantos buenos amigos que desde la abogacía se están dejando la piel, profesionalmente hablando, en esta difícil tarea.

PREGÀRIES I CELEBRACIONS

Dissabte matí

(Presideix En Carlos Osoro, Arquebisbe de València)

1.- Monició

Quan tota l'Església va fent el camí de la Quaresma cap a la Pasqua alliberadora de Crist, també nosaltres ens hem aplegat de les diverses Comarques del País Valencià i d'altres llocs, tot manifestant el nostre caràcter pelegrí de Poble de Déu.

Ens reunim per restablir les forces de l'Esperit. Per això, en començar el Fòrum, el primer que fem és invocar el Senyor i fer-li present que Ell és el centre de la nostra vida i del nostre caminar. Amb la Creu de Crist, signe quaresmal per excel·lència, que sempre va davant de nosaltres, iniciem aquest Fòrum. Presideix aquesta pregària el nostre Arquebisbe, en Carles.

2.- Introducció

O-Obriu-me els llavis, Senyor.

A- I proclamaré la vostra lloança.

O-Sigueu amb nosaltres, Déu nostre.

A- Senyor, veniu a ajudar-nos.

O-Glòria al Pare i al Fill i a l'Esperit Sant

A- Com era al principi, ara i sempre,
i pels segles dels segles. Amén.

3.- Càntic

1- Amb himnes de lloança a Déu el poble aclame:
DONANT-VOS GRÀCIES CANTEM, SENYOR.

2- Al Pare que ens perdona
i ens crida al seu Reialme.

3- Al Fill que redimint-nos ens dóna vida nova.

4- A l'Esperit Paràclit que a tots ens agermana.

4. Salm de lloança

- 1- Canteu al Senyor un càntic nou;
canteu les seues lloances.
El Senyor és gran i bondadós.

R/ BENEÏU EL SENYOR, BENEÏU EL SENYOR.

- 2- El Senyor estima el seu poble,
corona de triomf les persones humils.
Que les fidels canten la seua glòria. **R/**

- 1- El Senyor es manté fidel per sempre.
Fa justícia al poble oprimit.
Dóna pa a qui té fam. **R/**

- 2- El Senyor dóna vista a les persones cegues.
El Senyor redreça les vençudes.
El Senyor estima les justes. **R/**

- 1- Criatures totes del Senyor,
sol, lluna, estrelles del cel,
dies, nit, llum i tenebres: **R/**

- 2- El Senyor és el nostre Déu.
Ell ens ha creat i som d'Ell.
Ens ha salvat de la mort. **R/**

- 1- Enaltiu el Senyor com és de bo.
Perdura eternament el seu amor.
És fidel pels segles dels segles. **R/**

- 2- Honor i glòria al Pare
amb el Fill i l'Esperit Sant. Amén. Amén. **R/**

5.-Lectura (Fl 2,5-8;4,5.8-9)

6.-Silenci meditatiu

7.-Audició d'un poema de Pere Casaldàliga

"Senyor Jesús". Aquest poema fou escrit en plena dictadura militar, en plena repressió. Presoners els nostres agents de pastoral, tot ignorant nosaltres el seu parador. En la foscor i en l'esperança.

Ma força i mon fracàs ets Tu.

Ma herència i ma pobresa, Tu, Jesús.

Ma guerra i ma pau ets Tu.

Ma mort i ma vida, Tu, Jesús.

TU MA JUSTÍCIA, MA LLIURE LLIBERTAT!

MA TERRA PROMESA ETS TU.

TU MA JUSTÍCIA, MA LLIURE LLIBERTAT!

MA TERRA PROMESA, TU, JESÚS.

Paraula dels meus crits ets Tu.

Silenci de ma espera, Tu, Jesús.

Testimoni dels meus somnis ets Tu.

Creu de ma creu!, Tu, Jesús.

TU MA JUSTÍCIA, MA LLIURE LLIBERTAT!...

Causa de ma amargura ets Tu.

Perdó de mon egoisme, Tu, Jesús.

Crim de mon procés ets Tu.

Jutge de mon pobre plor, Tu, Jesús.

TU MA JUSTÍCIA, RAÓ DE MA ESPERANÇA!

MA TERRA PROMESA ETS TU.

TU MA JUSTÍCIA, RAÓ DE MA ESPERANÇA!

MA TERRA PROMESA, TU, JESÚS.

La Pasqua de ma Pasqua ets Tu.

Nostra glòria per sempre, Senyor Jesús!

8.- Intercessions

O-Conscients que Vós camineu sempre al nostre costat i ens feu superar la nostra feblesa, vos presentem els nostres desigs en començar aquest Fòrum:

- 1- Que en aquests dies de trobada sapiem descobrir la vostra presència i que a la llum de la vostra Paraula busquem la

nostra renovació interior i els camins que hem de seguir per a la transformació de la nostra societat.

**R/ SENYOR, QUE SEMPRE US SERVIM
AMB AMOR I LLIBERTAT.**

2-Envieu-nos el vostre Esperit perquè renove les nostres par-ròquies, comunitats i moviments. Que siguem instruments de comunió i fraternitat enmig d'aquest món globalitzat i plural. **R/**

3-Senyor, que tota l'Església estiga atenta per a descobrir els signes dels temps i manifeste a tots els pobles el vostre amor alliberador. Que siga motiu d'esperança en les pors i els patiments de tantes germanes i germans nostres. **R/**

4-Vós voleu la plenitud i felicitat de tothom, i el vostre alè ompli la terra. Que en els avanços i progressos de la humanitat descobrim la vostra presència i que potenciem tot allò que és just, bo i autèntic. **R/**

5-Que sapiem comprometre'ns eficaçment amb les persones empobrides per tal que, tot preservant els seus drets i el desenvolupament dels seus pobles, caminem cap a una societat respectuosa i dialogant, en què tothom hi pugui viure dignament. **R/**

9.- Pare nostre

O-Plens de l'amor de Déu, que s'ha vessat als nostres cors tot fent-nos testimonis del seu Regne, diguem tots plegats, com germanes i germans:

A- Pare nostre...

10.- Oració comunitària conclusiva

Senyor: Vós ens oferiu l'estel del matí per a il·luminar-nos. Gràcies d'aquest nou dia i per cridar-nos a col·laborar amb el vostre Regne. Que la nostra fe siga com un roure ben arrelat

i que caminem al costat de les persones que construeixen la justícia i la pau perquè un altre món siga possible. Que prenguem la part que ens pertoca en la societat. Que siguem signe d'unitat. I que, pel vostre Esperit, ens posem sempre al servei de tots els nostres germans i germanes. Així vos donarem glòria i lloança a Vós pels segles dels segles. Amén.

11.-Benedicció

O-Que el Déu de l'amor ens òmpliga de tota joia i pau en la fe, perquè abundem en l'esperança per la força del Sant Esperit.

A- Amén.

O-I que la benedicció generosa de Déu, Pare, Fill i Esperit Sant, davalle sobre nosaltres.

A- Amén

12.- Càntic

L'ESPERIT DEL SENYOR VINDRÀ A NOSALTRES.
NO TINGUEM POR D'OBRIR DE BAT A BAT
EL NOSTRE COR AL SEU AMOR.

Ell transformarà les nostres vides,
ens donarà un cor per estimar,
serà foc que purifica, força en l'actuar.
Ell transformarà les nostres penes,
ens sabrem fills seus ben estimats;
nostre cor obrim joiosos a la llibertat.

Dissabte, 27-II-10

PREGÀRIA DEL VESPRE
SER LLUM D'ESPERANÇA
ENMIG DEL NOSTRE MÓN

1.- Monició introductòria

Crist ens crida a viure la nostra fe enmig del món com rent a la massa. Ell ens convida a descobrir la presència de l'Esperit i a secundar el seu treball en els esdeveniments de la societat multicultural, plural i laica en què vivim. Ell no vingué per a crear una nova religió sinó per a oferir a tothom la possibilitat de tornar a Déu mitjançant la fraternitat universal.

Crist ens demana viure l'experiència de la comunió i de la pau, i deixar que brillen al nostre voltant. El desig de Jesús per a totes les persones creients és que siguem testimonis de la seua vida i llum d'esperança.

2.- Càntic

Jesús és viu, és Senyor,
per sempre ha vençut a la mort,
la joia brolla dels cors. Hem d'anunciar-ho arreu.

Ja no hi fa estada la por,
segurs, perquè el Crist és present,
que el somni del Regne Nou avui es fa realitat.

SOM TESTIMONIS DE RESURRECCIÓ;
ELS ULLS, LA VEU,
ELS GESTOS HAN DE DIR: JESÚS ÉS VIU!
SOM TESTIMONIS DE RESURRECCIÓ;
QUE L'ESPERIT
ENS MOGA A SER MÉS LLIURES I MÉS FERMS.

3.- Llums i ombres de la nostra societat

P- A la nova societat multicultural i plurireligiosa hi ha llums i ombres. En aquesta pregària presentem al Senyor algunes d'aquestes realitats.

* **Democràcia i llibertat personal
vs. corrupció i crisi financera**

L- Per tot arreu creix la sensibilitat per una qualitat democràtica que garantisca la llibertat personal. Tanmateix, la corrupció traïx aquesta aspiració i la crisi financera va abocant moltes persones a la pobresa i agreuja la situació de les marginades tot deixant-los sense futur.

A- Nosaltres, malgrat tot i amb la força de l'Esperit, seguim apostant per aprofundir en la democràcia i la llibertat.

(En haver presentat cada parell de llum i ombra, ix una persona de l'Assemblea amb un llum encés i el posa al lloc reservat damunt la taula. L'Assemblea fa alhora el càntic corresponent).

Càntic

Junts escriurem amb lletres lluminoses
la història de la nostra llibertat,
i junts veurem brillar sobre la terra
la llum pels éssers oprimits.

* **Interculturalitat
vs. intolerància, racisme i xenofòbia**

L- La mundialització ha possibilitat la convivència de les diferents cultures que existeixen al nostre món i l'intercanvi de les seues cosmovisions en un enriquiment mutu. Però la por a perdre allò que és propi, fa sorgir també intolerància, racisme i xenofòbia, tot creant tensions i conflictes en aquesta convivència mundial.

A- Tamateix nosaltres, com filles i fills d'un mateix Déu que vol la fraternitat universal, proclamem que el respecte i la cura mútua entre totes les persones i cultures és el camí per a fer-la realitat.

Càntic

Amb germanor anirem caminant
sota un cel ben blau.

Joiosos himnes ressonaran d'amor i de pau.

* **Dignificació i promoció de les dones vs. violència de gènere**

L- Cada dia s'assolen amb més força quotes de dignificació de les dones, de reconeixement dels seus drets com iguals als del baró i de participació en igualtat en tots els àmbits. Tanmateix la freqüència amb què sorgeix la violència de gènere fa palès l'arrelament que continua tenint el masclisme al nostre voltant.

A- Però nosaltres, que creiem en un Déu que és Mare i Pare de totes les persones, defensem la plena dignitat de les dones i la igualtat real entre dones i homes.

R/ Viu, canta amb esperança
i somniant un món més just
farem que sempre la gent visca amb alegria.

* **Respecte i cura de la natura vs. consumisme**

L- Cada dia ens adonem més que som part de la natura i que és necessari preservar la biodiversitat per a no destruir la vida en el planeta. Tanmateix el consumisme descontrolat continua contaminant l'aire, els rius i mars, els boscos i la terra fins a un extrem alarmant.

A- Nosaltres, que admirem l'obra de la creació i en sintonia amb el manament diví de cultivar i perfeccionar la terra, ens comprometem a la seua defensa i a un gaudi responsable i sostenible.

R/ Vos donem, Senyor, les gràcies
per la vida, la terra i el sol.
Hui, Senyor, volem junts cantar
el poder del vostre amor.

* **Sensibilitat vers el “tercer món”
vs. particularisme, individualisme
i corporativisme**

L- La preocupació per la situació dels pobles del “tercer món” és palesa. Creix la solidaritat davant les grans mancances que pateixen i es reivindica l’acompliment dels objectius del mil·lenari. Tanmateix l’individualisme egoista i el corporativisme ens tanquem en nosaltres mateixos impeding que les persones pobres participen del nostre nivell de vida i tancant les portes a les immigrants.

A- Proclamem que som ciutadanes i ciutadans del món i que caminem com a pelegrins cap a la terra nova. Per això optem per estar prop de les persones més empobrides de la terra, tot manifestant-los sempre la nostra solidaritat.

R/ Unint les mans ben fort
veurem quins prodigis pot fer l’amor.
Unint les mans ben fort
veurem en la pau abraçar-se el món.

* **Ecumenisme i diàleg interreligiós
vs. fonamentalisme**

L- La mundialització de la societat i la interculturalitat en què vivim han fet necessari el diàleg ecumènic i interreligiós. Aquest camí ens ha enriquit a tothom. Més encara: ha ampliat la nostra imatge del Déu vertader, el qual és sempre més gran que les nostres idees i representacions. Tanmateix el fonamentalisme religiós i ideològic sorgeix sovint i crea intransigències, dogmatismes i el que és encara més greu: violències.

A- Nosaltres, creients en el “Déu sense rostre” que se’ns manifesta en la història i ens convoca a un futur de plenitud per a tothom, treballarem sempre perquè les Esglésies i les religions unisquen els seus esforços en la defensa de la dignitat humana, l’ecologisme i la justícia per tal que el nom de Déu siga lloat i glorificat.

R/ Que n'és de bo quan viu tothom ben unit,
 formant només un poble, marcat per l'Esperit.
 JUNTS MIREM D'OBRIR PAS A LA VERITAT.
 JUNTS MIREM D'IMPLANTAR AMB L'AMOR LA PAU.
 No tenim barreres de raça o de nació;
 som només un poble: poble del Senyor.
 JUNTS MIREM...

4.- Lectura bíblica: Mt 5, 14-16

(En haver escoltat la Lectura, cada persona escriurà en un paperet el seu compromís per a ser llum als seus ambients i suprimir les ombres que hi trobe).

5.- Invocació a l'Esperit de Déu

L- Veniu, Esperit de Déu. Queden encara moltes ombres per dissipar, moltes injustícies per suprimir.

- 1- Amb un desig intens cridem: Esperit de Déu, veniu amb la vostra força, irrompeu en el nostre món i ompliu la terra de germanor solidària.
- 2- Uniu els pobles amb els vostres llaços entranyables i forts, perquè es vulguen fraternalment i tinguen la pau per bandera.
- 1- Veniu, Esperit Sant, i protegiu, amb les vostres ales immenses, segures, maternals i tendres, els vostres fills i filles predilectes, els milions que viuen en misèria, sense justícia ni defensa.
- 2- Veniu, Mare-Pare i Protector de les persones excloses; quedeu-vos a les entranyes de la terra encoratjant el seu progrés perquè verdege una terra nova de pau, llibertat i justícia.

6.- Signe de la llum

(Cada participant anirà a una de les taules en què hi ha un ciri encès i hi deixarà el seu compromís per a suprimir les foscos. Una vegada fet això, encendrà una espelma i, duent-la a les seues mans, tornarà al seu lloc. L'Assemblea va cantant alhora:)

Senyor Jesús, oh foc que abrasa:
que les tenebres en mi no tinguen veu.
Senyor Jesús, dissipa les ombres
i que en mi només parle l'amor.

7.- Oració comunitària

L- Germanes i germans: amb la llum que hem pres de la taula anem a fer l'oració de sant Francesc com a signe del nostre compromís de ser llum enmig del nostre món:

A- Feu de nosaltres, Senyor,
instruments de la vostra pau!
Que on hi haja odi, hi posem amor.
On hi haja ofensa, hi posem perdó.
On hi haja discòrdia, hi posem veritat.
On hi haja dubte, hi posem fe.
On hi haja tenebres, hi posem llum.
On hi haja tristesa, hi posem joia.
Oh Mestre, feu que busquem més
consolar que ser consolats,
comprendre que ser compresos,
estimar que ser estimats.
Perquè és donant-nos que obtenim,
és oblidant-nos que ens trobem,
és perdonant que som perdonats,
és morint que ressuscitem a la vida eterna.

L- Dins de poc eixirà el Sol de justícia i serà el dia nou per a tota la humanitat, el Dia del Senyor: tot ens semblarà nou, perquè ho serà. Crist ens acompanya i ens dóna la seua Llum.

8.- Pare nostre

9.- Càntic

1- Tot el món unit, tot el món unit,
tot el món unit demà.

OH, DINS DEL MEU COR CREC FERMAMENT
QUE TOTS VENCEREM DEMÀ.

2- Déu ens acompanya acompanyarà.

3- Donem-nos les mans ben fort.

Diumenge, 28-II-10

PREGÀRIA DEL MATÍ

1.- Monició introductòria

En aquest diumenge de Fòrum ens reunim per lloar el Pare-Mare de la Vida. Ell té cura del món i és present en els quefers ciutadans vers la trobada amb la plenitud del Crist. Parem atenció per sentir la crida de la seua Paraula, que ens ajudarà a concretar la nostra fe i el nostre compromís cívic i eclesial, mitjançant l'amor i l'esperança. Dempeus i plens de goig, aclamem el Senyor amb càntics de lloança.

2.- Càntic

- 1- Glòria a Vós, oh Crist, Senyor,
que ens heu donat la vida.
Que la Paraula vostra
reste sempre en el nostre cor.
- 2- Tots hem viscut amb joia
les vostres meravelles.
Feu que la nostra història
trobe en Vós l'acabament.
- 3- Glòria a Vós, oh Pare etern
i al vostre Fill, Senyor del món,
i a l'Esperit que ens fa cantar
la lloança de glòria.

3.- Oració salmòdica

- L- *"Estimeu-vos com Jo us he estimat"*, és el manament primordial de Jesús. *"Mireu-los com s'estimen"*, deien dels primers cristians. Preguem a cor actualitzant aquelles paraules.

- 1- Us done un senyal inconfusible que us servisca de carnet d'identitat; que es veja de seguida la veritat de tants pensaments invisibles. No és un dogma o llei reconeixible.
- 2- Hi és al cor i a la ment; el meu signe és l'amor; amor sencer, estimar-se sense mesura, mútuament, estimar-se tal com Jo us vaig estimar primer; i que us renteu els peus els uns als altres tal com Jo us els rentí abans a vosaltres.
- 1- Només us demane que us estimeu. No calen altres lleis ni ritus. Que us estimeu els uns als altres, que multipliqueu els encontres, les tendreses, les abraçades i petons.
- 2- Vull, amics meus, que us serviu; qui vulga ser el primer siga el darrer; que us acompanyeu i us ajudeu a caminar; que us guarieu les ferides mútuament; que us perdoneu i no deixeu ningú a soles.
- A- Ara només val l'amor. Però amb una condició: que el vostre amor siga igual que el meu, que us serviu i us estimeu tal com Jo ho vaig fer amb vosaltres. I res més.

4.- Lectura bíblica:

Monició 1ª lectura: La confiança en el Senyor, font d'esperança, no es pot imposar. És la nostra proposta feta vida. (1Pere 3,15-16)

Monició a la 2ª lectura: L'esperança del sembrador simbolitza l'actitud que cal mantenir en els quefers ciutadans. (Marc 4,2-4.7-9)

5.- Silenci meditatiu

6.- Càntic

Volem ser signes de l'amor de Déu.

7.- Acció de gràcies

L- A la llum estan tots els colors i nosaltres diem que Crist és la llum del món. Dins de nosaltres, homes i dones, com a part del cos de Crist, també estan tots els colors, colors de treball, de lluites, d'esperança... tots valuosos i tots necessaris.

Donem gràcies al Pare-Mare per les persones i grups que donen color a la vida...

(En introduir cadascuna de les realitats que van a presentar-se per a la pregària de l'Assemblea, s'encendrà un ciri de color i s'estendrà cap al poble una cinta del mateix color)

1. NO-VIOLÈNCIA, PAU:

L- Fem presents Gandhi, Luther King, Hélder Càmara, Gervasio Sánchez, els moviments que opten per la no violència i denuncien les guerres i els negocis armamentístics.

A- Nosaltres creiem que en eixa lluita per la pau esteu Vós present. Per això us donem gràcies.

2. DRETS HUMANS:

L- Recordem Bartolomé de las Casas, Bonhöfer, Desmon Tutú, Aminetu Haidar i totes les persones que defensen amb fermesa els drets humans trepitjats.

A- Quan sols defensem la justícia per a les persones i pobles, sabem que Vós esteu prop de nosaltres. Per això us donem gràcies.

3. NATURA:

L- Sabem de la missió de Greenpeace, Acció Ecologista Agró, Salvem l'Horta i de totes les organitzacions que en el món defensen la Natura.

A- Quan som sensibles a la dignitat i la bellesa de la Terra, quan la cuidem i treballem perquè no es degrade, sabem que Vós ens recolzeu. Per això us donem gràcies.

4. DONA:

L- Ens felicitem pel reconeixement de la dona en la societat, les convencions mundials, les lluites arreu del món per la no discriminació, les dones teòlogues marcant el paper de la dona en l'Església

A- En aquest despertar de les dones creiem que Vós esteu actuant. Per això us donem gràcies.

5. SOLIDARITAT, VÍCTIMES DEL NEOLIBERALISME

L- Coneixem la tasca d'Intermon Oxfam, Metges Sense Fronteres, Sant Joan de Déu, Vicent Ferrer a l'Índia, i totes les persones que es dediquen a les més empobrides i indefenses de la Terra.

A- Creiem que en la força d'aquestes persones i moviments esteu Vós. Per això us donem gràcies.

6. CONSCIÈNCIA CRÍTICA:

L- Ens anima el desenvolupament dels fòrums socials i les manifestacions massives amb consciència que un altre món és possible.

A- Pensem que Vós feu brollar l'esperança de cada dia. Per això us donem gràcies.

7. PROFETES, VIDA EVANGÈLICA:

L- Fem presents els dotze apòstols, Francesc d'Asís, Joan XXIII, Teresa de Calcuta, Pere Casaldàliga... i totes i tots els profetes que al llarg de la història han actualitzat l'anunci del vostre Regne a les persones marginades.

A- Per mitjà d'elles i ells hem rebut el do de la fe i la solidaritat. Per això us donem gràcies.

8.- Parenostre

En el seu tractat de Teologia de l'Esperança, Moltmann conclou que *"el cristianisme només aconsegueix vertaderament la seua missió si encomana esperança als homes"*. Els profetes, qualsevol profeta de veritat, els d'ahir i els d'avui, tot mirant el passat anuncien el Regne. L'esperança en aquest Regne futur i la confiança en el Déu *Abbà*, Pare de Jesús, impregna la vida del poble, que parla d'ell com a fortalesa, roca, castell, refugi, empara "als braços de la mare"...", esperança: "Tu ets la meua esperança" (Sal 71,5), confiança incondicional enfront del mal, sabent que "ni un sol cabell del vostre cap..." (Lc 21, 18) i que "si el vostre Pare té cura dels lliris del camp..." (Mt 6,25-34). Sabedors que ens trobem al moll de l'os del sagrat, en les nostres desesperances només podem tenir present allò de "quan pregueu, digueu: Pare nostre... vinga a nosaltres el teu Regne". Així nosaltres també, ara i ací preguem: PARE NOSTRE...

9.- Pregària final

Pare-Mare, sabem que sou una comunitat d'amor i que voleu desenvolupar el conjunt dels pobles.

Nosaltres desitgem participar en la vostra obra,
sent instruments a les vostres mans. Per camins
de responsabilitat i solidaritat reforçarem la militància,
resistirem les imposicions neoliberals, i
enfortirem el procés alternatiu de progressió dels
pobles. Creiem que altra Història de la Creació és
possible quan us sentim prop. Feu-nos conscients
de l'amor immens que ens regaleu, perquè
puguem potenciar l'autonomia de les persones i
les comunitats, la convivència fraternal i la cooperació
gratuïta. Així podrem sentir-vos com autèntic
goig i festa. Amén.

10.- Càntic final

- 1- Obrim camins a l'esperança,
obrim camins sense tardança,
obrim camins que el món avança,
obrim camins ara mateix.
- 2- Obrim camins a cops de vida,
obrim camins és nostra crida,
obrim camins de joia i vida,
obrim camins ara mateix.

Diumenge, 28-II-10

CELEBRACIÓ DE L'EUCARISTIA

I. COMENÇAMENT

0.-Monició introductòria

¡Quina meravella sentir-nos convidats pel nostre germà major, Jesús, i reunir-nos en comunitat al voltant de la Paraula i de la Taula del Senyor. Una vegada més participarem del seu amor infinit que transforma la nostra vida.

Visquem intensament i joiosament aquesta Eucaristia, amb la qual culminem el nostre vint-i-dosè Fòrum. Donem gràcies a Déu per tants dons que ens ha fet i ens fa permanentment.

Plens de l'Esperit de Jesús, que ens envia a viure la fraternitat universal enmig d'aquest món, cantem tots plegats la presència alliberadora de Déu, que sempre ens acompanya en el nostre caminar.

1.-Càntic

- 1- Déu té nom: Ell és sempre amb el seu Poble, solidari dels pobres i oprimits, consciència i clam en els profetes fent memòria contra tants obllits.
- 2- Quaranta anys pel desert, l'Egipte enrere, fent camí, l'horitzó verge al davant: llibertat que és tot festa en l'Assemblea, terra nova que el Poble va creant.

- 3- Som temptats de tornar al vell esclavatge:
els vells ídols són dolços d'enyorar...
Car seguir l'Esperit vol dir tothora
inventar, de bell nou recomençar.

2.- Salutació en el nom del Senyor

P-(+) En el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit
Sant.

A- Amén.

P- Sigueu benvingudes i benvinguts a aquesta
Eucaristia final del Fòrum. Que la pau de Crist
siga amb tots vosaltres.

3.- Aclamació del perdó de Déu

P- Abans de començar l'Eucaristia volem reconèixer
la bondat i la misericòrdia del bon Pare-Mare
Déu. Malgrat els nostres pecats i les nostres
faltes, les seues entranyes maternals sempre
ens perdonen. Amb aquesta confiança demanem
perdó en un moment de silenci.

(Breu silenci)

P-I ara reconeguem, tots plegats, la nostra complicitat
amb el mal.

A- Reconeixem, Senyor, que som insolidaris i que
la febre del consumisme ens va fent perdre la
sensibilitat humana i ens va introduint en el regne
de la banalitat.

Kyrie eleison.

A-Reconeixem, Senyor, que de vegades el nostre
tracte és discriminatori i racista, i moltes vegades
estem més al costat de les persones instal·lades
que de les pobres i marginades.

Kyrie eleison.

A- Reconeixem, Senyor, que no som una instància crítica per al món, per haver estimat més la seua dinàmica de poder que el servei a què ens crida l'Evangeli.

Kyrie eleison.

P- Que Déu, que és bo i misericordiós, ens manifeste el seu perdó i la seua misericòrdia i ens ajude a construir el seu Regne, per Crist, l'únic Senyor nostre. Amén.

4.- Oració inicial

P- Senyor: Vós ens crideu permanentment a la renovació interior i a escoltar el vostre Fill estimat.

A- Que la vostra gràcia ens acompanye sempre. Engrandiu en nosaltres la fe en el vostre amor perquè visquem sempre l'esperit de filiació i siguem transparència de l'amor que hem contemplat en Jesús, el vostre Fill, que viu i regna pels segles dels segles. Amén.

II. LITÚRGIA DE LA PARAULA**1.- Primera Lectura: Gn.15,5-12.17-18****- Cant interleccional:**

1- Bo és el Senyor; les coses totes Ell ha creat:
els mars, els astres, les muntanyes
i els éssers vius.

VÓS HO SOU TOT PER A NOSALTRES,
A VÓS VENIM.

VÓS TENIU CURA DE NOSALTRES
I ENS FEU MÉS FORTS.

- 2- Cal que morim a l'ésser vell que érem fins avui per revestir-nos amb la vida del Salvador.
- 3- Hem d'estimar com Ell estima i servir tothom, que el nostre amor serà la prova que som del Crist.

2.-Evangeli: Lluc 9,28b-36

3.-Homilia

Aquesta quaresma ens proposa de manera destacada recórrer la història de la salvació a través de l'experiència del poble d'Israel. L'aliança amb Abraham, que tantes vegades hem escoltat pot ser per a nosaltres hui un referent per a continuar dibuixant la revelació que la humanitat ha copsat al llarg de la història i que nosaltres ara continuem discernint i escrivint. Per a parlar-li al cor, Déu fa eixir Abraham fora de la tenda. Déu es proposa a la humanitat i a cadascú de nosaltres en un encontre íntim i profund que s'origina en allò que està amagat i que transforma i reorienta la pròpia existència. L'encontre amb Déu sempre és personal però no s'esgota en la presència personal. Quan Abraham s'obri a la presència de Déu, és dut en primer lloc a eixir d'Ur de Caldea, a trencar els ancoratges de les antigues creences, a deixar les seguretats que fins eixe moment han donat resposta a totes les necessitats de la seua existència.

En segon lloc, en l'encontre amb Abraham, Déu el convoca a fundar un poble singular, amb noves maneres d'estar en el món, amb noves lleis, distintes de les dels pobles del seu voltant i en aquesta missió Déu inclou Sara en eixe encontre personal. Sara també segellarà l'aliança amb el poble d'Israel infantant la descendència promesa. Sara esdevé, en la proposta de Déu, el lloc de la revelació.

En tercer lloc, Déu mou Abraham a posar-se en camí, a actuar, a camianr de manera cocreadora, a posar en valor la creació.

I en quart lloc, en l'encontre amb Abraham Déu l'espenta a buscar la terra promesa, el lloc de la plenitud. Creure en la terra

promesa significa haver discernit el sentit de l'existència. Saber, o si més no intuir, que el final del camí és la plenitud, la vida, el regne i els seus valors de justícia, fraternitat i joia.

Per això nosaltres, igual que Abraham, eixim, caminem i construïm, si hem estat oberts que la revelació siga també en nosaltres i des de nosaltres. Només d'aquesta manera l'encontre íntim i personal amb Déu esdevé encontre de salvació. Perquè ix fora de nosaltres, perquè funda, perquè crea. Així és com Déu escriu la història de la salvació. Així és com Déu es revela a la humanitat: desencadenant des d'allò personal, el que és comunitari i històric.

Hui el nostre encontre amb el Déu de Jesús serà revelació si transcendeix la nostra experiència i fa mística de la nostra existència. Com se'ns va recordar ahir, la revelació és per a tothom i té lloc en la societat i en la història, no en l'església de manera exclouent.

Si l'experiència que es dona en nosaltres ha de transcendir-nos, haurà de ser instaurant els valors del regne en els llocs, en les relacions i en les estructures que el nostre temps ens proporcione.

I diu la lectura que Abraham va creure i que Déu li ho tingué en compte. Tot encontre necessita de la nostra sensibilitat i de la nostra capacitat d'acollir d'una banda i de l'alé constant i subtil de Déu per l'altra. I surt l'aliança i es segella el pacte. El pacte amb Déu és com ell mateix: res que es pugui tocar però que es pot sentir i viure. Promesa a canvi d'adhesió. Per part de Déu la promesa és la terra i la descendència, una descendència que s'ha de parir i una terra que cal buscar, perquè Déu no actua al marge de l'ésser humà sinó des de l'ésser humà. Per part d'Abraham la certesa que la descendència serà la terra sencera i la terra promesa, la plenitud i la dignitat.

Malgrat que aquesta aliança amb Abraham i Sara és significativa en la nostra tradició, la història de la salvació no comença ací. Si fóra així hauríem de suposar que Déu ha planificat una revelació a un sol poble obviant la resta de la humanitat. Calculada amb allò que cal o no mostrar o amagar com si d'un joc d'endevinalles es tractara i si més no, un poc massa tard, dos milions d'anys després de l'aparició de la vida humana sobre la terra.

És evident que Déu no ha fet aquests càlculs: des del principi, des de la mateixa creació, Déu ha volgut per a l'home i la dona, les seues estimades criatures, la joia i la grandesa de la salvació. És a dir, que visquérem a la seua imatge, en plenitud. Molt abans que la mateixa humanitat fora capaç de percebre la presència amorosa de Déu, la seua força i la seua presència planaven sobre la seua creació. La història de la salvació comença a escriure's des del primer alé de vida sobre la terra. Déu no pot existir i no revelar-se, perquè l'amor infinit a la criatura de les seues entranyes l'empeny a oferir-li la seua proposta de felicitat des de sempre i per a sempre.

És clar que l'ésser humà no sempre ha estat sensible ni ha sigut capaç de percebre aquesta proposta. Per això Déu s'ha revelat des de sempre a la mida de l'ésser humà i ha sigut percebut i viscut en la diversitat de matisos que la humanitat, al llarg de la història i de la seua geografia ha sabut dibuixar.

Totes les tradicions religioses, tots els intents de la humanitat al llarg del temps i de la història de girar-se cap a Déu són essencials i valuosos per a la manifestació de Déu, per a la nostra fe personal i comunitària. Tota relació concreta té la vocació de servir a tots, no només a qui la viu. I per a nosaltres els cristians, culmina en Crist: en ell la revelació es fa universal i definitiva.

Aquesta paciència salvadora de Déu vol dir que ha esperat i respectat profundament la nostra capacitat de percebre la seua presència, de trobar-nos amb la seua mirada i caminar de la seua mà transformant el món.

I ha sigut així i no podia ser d'una altra manera perquè Déu tracta de manifestar-se a tothom en la màxima mesura possible. El procés, lent en el temps, divers en la cultura i mai lineal, ve donat únicament per la limitació de la condició humana. Però a Déu li paga la pena, perquè sap que l'única manera d'entrar al nostre cor, de fer-nos sentir fills i filles, és esperar que l'escoltem, que experimentem efectivament en la nostra vida que ens estima.

I en eixe continuum que va des de la creació fins a nosaltres, trobem Jesús. Com Abraham, Jesús es capaç d'experimentar eixe

Déu que es revela. Com Abraham, Jesús fa girar la seua existència al voltant d'eixa certesa. Jesús s'ha trobat de ple amb el Pare. Ha tingut una experiència d'absoluta intimitat amb Déu. Ha viscut segons eixa experiència i ha transparentat de tal manera el Pare que ha esdevingut Fill.

Jesús, eixe intent definitiu de Déu de proposar-se a la humanitat, eixa història de la salvació, viu de manera autèntica i radical segons la seua profunda experiència de Déu. La seua vida i la seua paraula el fan paràbola vivent de l'amor, un amor que es funda en Déu com a Pare, com Abbà, que estima sense límits i perdona sense condicions.

Per això, i només per això, Jesús és capaç de tornar la vista als cecs, de redreçar les dones encorvades, de fer caminar els coixos, d'alliberar les dones de l'estigma de les impureses. Jesús sap que això és un camí sense retorn. L'experiència del Pare no pot deixar d'empentar-lo cap a la guarició del proïsme que pateix. No hi ha més que acceptar fins a les últimes conseqüències la força transformadora de l'encontre amb el Pare. Jesús, com Abraham, deixa la terra, deixa sa casa i es posa en camí i construeix la terra promesa. Aquesta dinàmica: deixar la terra, posar-se en camí i construir, és constant en la revelació i per tant ho ha de ser també en nosaltres.

Quan es produeix eixe encontre transformador entre el Déu que es revela i cadascú de nosaltres, també som mguts a deixar la casa, a no tindre por, a posar-nos en camí per tal d'assumir la responsabilitat de la co-creació i continuar donant forma a l'obra de Déu i a construir la terra promesa, que des de Jesús nosaltres ja sabem que és el Regne de Déu.

Cada vegada que aquesta dinàmica de l'encontre i la transformació es donen en nosaltres, Déu s'està revelant a través nostre i recordem: d'un per a tots. Des d'Abraham per al poble d'Israel, des de Jesús per a la humanitat i des de cadascun de nosaltres per a la realitat que ens envolta i el moment històric que ens ha tocat viure.

Quan diem que la creu de Jesús ens salva no estem dient que en el sofriment, el dolor i la mort, un paga per tots sinó que estem

dient que la seua coherència i acceptació glorificades en la resurrecció són per a nosaltres certesa de vida. Per Jesús nosaltres ja sabem on ens porta la dinàmica de l'encontre i la revelació: allò que Déu ha obrat en Jesús ho farà realitat en nosaltres.

Quan Jesús s'acosta a Jerusalem, a penes uns versets abans de l'evangeli que acabem d'escoltar, comença a acceptar amb lucidesa les conseqüències de la seua fidelitat. Uns versets abans de l'evangeli, just abans de la narració de la transfiguració, Jesús acaba de compartir amb els seus amics i amigues la certesa que haurà de patir i morir. Ho sap, n'està segur. Prendre consciència d'aquesta certesa és humanament paralitzant, dur i difícil d'acceptar i més encara de viure-ho amb sentit. Jesús sap què li espera en Jerusalem però la seua fidelitat, la seua profunda experiència de Déu el fan continuar el camí. Si difícil és per a Jesús, cal que ens posem en el lloc de Pere quan diu: no, senyor, això a tu no t'ha de passar. Ho diu Pere i ho diem nosaltres quan no hem estat completament oberts a l'acció de Déu en nosaltres i no hem estat capaços d'entrar en l'estranya dinàmica del guany a través de la pèrdua.

Només inundats per la gràcia del Pare podem creure i viure que si guardem la vida la perdrem i si la donem en el seu nom l'alliberarem. Aquest *impasse* vital implica tindre consciència del que suposa viure des de Déu la transfiguració. És a dir, la visió glorificada de Jesús, que està a punt de patir i morir és imprescindible per a acceptar les inevitables conseqüències del compromís pel regne. Veure la glòria de Déu en el rostre de qui ha de ser crucificat ens aporta la certesa del triomf de la vida sobre la mort.

Per això Jesús s'emporta Pere, Joan i Jaume a la muntanya perquè, moguts per la visió de Jesús crucificat, puguen acompanyarlo en la pujada a Jerusalem. Cal que pugem a la muntanya. Si no transfigurem la creu. És a dir, si no som capaços de veure la vida per damunt de la mort o la resurrecció per damunt del crucificat, direm igual que Pere: no, Senyor, això a tu no et passarà". I continuarem paralitzats per la por, fins que Déu i el seu regne penetren en nosaltres. Mantenir-nos dalt de la muntanya tant de temps com calga fins que la prioritat del Senyor i del seu regne polaritzen la nostra existència.

I cal també baixar de la muntanya, que superem la temptació de Pere de fer les tres cabanes perquè la transformació de Jesús en llum no és possible si s'evita la fidelitat, si es renuncia a l'anunci per difícil que es presente. Només des de l'acceptació de la creu. És a dir, de les conseqüències, es pot fer realitat la llum. En la muntanya, un núvol els envolta. En el llenguatge bíblic el núvol representa la presència "efectiva" de Déu. Dins del núvol no s'hi pot veure amb claredat. L'experiència d'estar en presència de Déu no es dona des del saber o des del comprendre, sinó des de la decisió de fiar-se. Des d'aquesta confiança podem escoltar, això sí, la presència de Déu que ressona en el nostre interior i sentir com Déu em diu: "Aquest és el meu Fill; escolteu-lo".

Per a nosaltres, fiar-se, escoltar-lo, baixar de la muntanya i seguir-lo, configura el nostre itinerari espiritual i salvífic.

Restem oberts i obertes al Déu que ens ha tret de les seues entranyes, que amb infinit amor ens estima, ens respecta i ens busca. Confiem de deveres que som el lloc de la revelació i esdevindrem salvats per l'experiència de fills i filles estimats.

4.- Professió de fe

P- ¿Creieu en Déu, que és el nostre Pare i Mare, creador del cel i de la terra?

A- Sí, creiem en Déu, el nostre Pare-Mare, que ens ha fet a la seua imatge i ens dona la força d'estimar tothom; ens donà aquest món perquè amb el nostre treball desenvolupàrem l'obra de les seues mans.

P- ¿Creieu en Jesucrist, Fill de Déu, que nasqué de Maria i es féu home com nosaltres?

A- Sí, hi creiem. Ell vingué a anunciar la Bona Nova a les persones pobres, a donar a les captives la llibertat, a obrir els ulls a les cegues i a cridar tothom a viure.

P- ¿Creieu que Jesucrist patí i morí, i que el tercer dia Déu el glorificà ressuscitant-lo d'entre els morts i ara està a la seua dreta?

A- Sí; amb la seua mort ha destruït la mort. I proclamem que ara té la vida en plenitud per sempre més.

P- ¿Creieu en l'Esperit Sant, Senyor i dador de vida, força de Déu que ens acompanya sempre?

A- Sí; creiem en la força de l'Esperit vessada sobre tota criatura. Ella ens fa deixebles fidels de Jesús i membres actius de l'Església.

P- ¿Creieu en l'Església, el nou Poble de Déu aplegat enmig del món, Una, Santa, Catòlica i Apostòlica?

A- Sí; ella és guiada de dia i de nit per l'Esperit enmig de totes les nacions perquè hi siga llum i visca com el poble de les Benaurances.

P- ¿Espereu la resurrecció dels morts i la vida perdurable?

A- Sí; creiem que un dia Déu acabarà amb el mal i tothom viurà en Déu per sempre més.

5.- Pregària dels fidels

P- Déu bo i misericordiós: Vós sou la font de la vida i la unitat. Caminem en la vostra presència amb el desig de formar una comunitat humana reconciliada entre pobles, cultures i religions. Vos presentem les nostres intercessions:

L- Davant la violència i l'odi que envileix les persones, vos demanem que vinga el vostre Regne de justícia i pau.

A- Esteneu el vostre amor i la vostra justícia a les persones rectes de cor perquè treballen per la pau en tot el món.

R/ VINGA A NOSALTRES EL REGNE, SENYOR.

L- Les Esglésies s'han transformat treballant per la unitat. Revifeu aquest desig ardent en tots els cristians i cristianes.

A- Enfortiu en nosaltres l'esperit de discerniment, de concòrdia i de confiança, necessària per aconseguir la plena comunió i la fraternitat universal. **R/**

L- Davant les barreres que hem alçat entre pobles i cultures, envieu-nos la força de reconèixer els altres com a germanes i germans.

A- Envieu la vostra llum per treballar per una societat que accepti veritablement el pluralisme i a la qual hi puguem conviure totes les persones i cultures amb respecte. **R/**

L- Davant la globalització econòmica que exclou molts pobles de la terra de la participació dels béns, susciteu la solidaritat entre les nacions.

A- Doneu el vostre Esperit de saviesa als representants dels pobles, perquè treballen per l'equitat entre les nacions tot afavorint l'esperit de col·laboració i solidaritat amb les persones més empobrides. **R/**

(Ara els membres de l'Assemblea poden expressar lliurement algunes pregàries d'intercessió)

P- Junts a totes les persones que ens han precedit en la fe i amb tots els homes i dones de bona voluntat, preguem:

A- Doneu la pau i la llibertat al nostre món. Que, en aquesta societat laica i plural, puguem viure

reconciliats i en mútua col·laboració. Que, amb el nostre testimoniatge, el món pugui creure i reconèixer que Vós sou el Déu de totes les persones i que voleu l'amor i la solidaritat per a tothom. Amén.

III. LITÚRGIA EUCARÍSTICA

1.- Col·lecta

Al Fòrum la col·lecta ha estat sempre un signe del nostre compromís de compartir la vida i els béns amb les germanes i germans més empobrits. La celebració de l'Eucaristia ens mena sempre a la construcció de la fraternitat universal.

Enguany la col·lecta expressarà la nostra solidaritat amb tres projectes:

- *La construcció d'una biblioteca escolar a Moçambic.*
- *L'ajuda a les persones damnificades pel terratrèmol a Haití*
- *I la col·laboració amb les tasques que desenvolupen els germans de Sant Joan de Déu a les persones més necessitades d'entre nosaltres.*

- Càntic:

Volem ser signes de l'amor de Déu. (4 vegades)
Déu ha optat pels pobres
i camina al teu costat. (bis)

2.- Ofertori

- *Col·lecta*

Vós, oh Déu, el nostre Pare-Mare susciteu sempre sentiments compassius i solidaris amb les persones més necessitades. En presentar-vos aquesta col·lecta volem manifestar el nostre compromís de treballar sempre per un món més just i fraternal.

- Pa:

Senyor: la terra i el treball humà poden proporcionar béns per a totes les persones.

Vós voleu que el món siga un lloc de fraternitat en què tots els homes i dones es troben com a germans i germanes. Que aquest pa, convertit en aliment de vida, ens faça gestors i gestores d'unitat en la pluralitat i de pau en la discòrdia.

- Vi:

El vi, Senyor, és, en la nostra cultura, signe de festa i alegria, de compartir l'encontre joiós entre les persones.

Que la festa de l'encontre que estem celebrant ens òmpliga del vostre Esperit i que busquem sempre tot el que és autèntic, respectable, just, net, amable, de bona reputació i virtuós, vinga d'on vinga.

- Càntic

LES MANS OBERTES DAVANT VÓS, SENYOR:
EL PA DE CADA DIA;
LES MANS OBERTES DAVANT VÓS, SENYOR:
I EL VI DE L'ALEGRIA!

- 1- Deu-nos un cor obert a la Paraula,
som una terra on heu sembrat.
Deu-nos un cor obert a tots els pobles
per compartir el pa i l'amistat.
- 2- Deu-nos un cor obert a l'esperança,
que el vostre Regne arribarà.
Deu-nos un cor obert a tots els pobles;
deu-nos un cor per a estimar.

3.- Pregària Eucarística (Reconciliació II)

P- El Senyor siga amb vosaltres.

R/ I amb el vostre esperit.

P- Amunt els cors.

R/ Els elevem al Senyor.

P- Donem gràcies al Senyor, Déu nostre.

R/ És just i necessari.

P- Vos donem gràcies i vos lloem, Déu i Pare bo,
per nostre Senyor Jesucrist, perquè per Ell heu
acomplit la vostra obra d'amor sobre el món.
Sabem i proclamem que en aquesta humanitat,
dividida per les dissensions i les discòrdies,
Vós inclineu les voluntats a la reconciliació.

Aclamació de l'Assemblea:

El vostre Esperit mou els cors dels homes i dones
perquè els enemics tornen al diàleg, els adversaris
es donen la mà i els pobles s'esforcen a
fer camí els uns cap als altres.

P- És també obra del vostre poder que, amb voluntat
de pau, les lluites es calmen fraternalment,
que l'odi siga vençut per l'amor i que la venjança
deixe pas al perdó. Per això, cal que sempre
vos donem gràcies i que vos lloem amb els estols
celestials que eternament aclamen la vostra
majestat:

A- SANT...

P- A Vós, doncs, Senyor de l'univers, us beneïm per
Jesucrist, el vostre Fill, que va venir en nom vostre.
Ell és la Paraula que ens salva, la mà que
esteneu als pecadors, el camí pel qual ens arriba
la vostra pau.

Aclamació de l'Assemblea:

Oh Déu, Pare-Mare de tots nosaltres, quan nosaltres
ens havíem apartat de Vós, ens féreu retornar
per mitjà del Fill, que oferí la seua vida perquè

ens convertírem a Vós i ens estimàrem els uns als altres.

P- Així, doncs, celebrant la reconciliació que Crist ens ha obtingut, vos preguem que santifiqueu aquestes ofrenes, fent que hi davalle el vostre Esperit com la rosada, ara que complim el manament del vostre Fill.

Ell, en efecte, poc abans de donar la vida per alliberar-nos, estant a taula amb els deixebles, va prendre el pa amb les seues mans i, donant-vos gràcies i beneint-vos, el partí i els el donà tot dient...

(NARRACIÓ DE LA INSTITUCIÓ I CONSAGRACIÓ)

P- Proclameu el misteri de la fe.

Cant de l'Assemblea:

ANUNCIEM LA VOSTRA MORT,
CONFESSEM LA VOSTRA RESURRECCIÓ,
ESPEREM EL VOSTRE RETORN, SENYOR JESÚS.

P- Senyor, Déu nostre, el vostre Fill ens deixà aquesta penyora del seu amor; fent ara el memorial de la seua mort i resurrecció, vos oferim aquesta ofrena que Vós ens heu donat: el sacrifici de la reconciliació perfecta.

Petició de l'Assemblea:

Pare Sant, accepteu-nos amb el vostre Fill i, en aquest convit fraternal, concediu-nos el seu Esperit que faça desaparèixer tot allò que ens divideix. Feu, Senyor, que la vostra Església siga signe d'unitat i promoga la vostra pau.

P- Que aquest Esperit, vincle d'amor, ens conserve en comunió amb el Papa, els nostres Bisbes i els altres Bisbes, i amb tot el vostre Poble.

Petició de l'Assemblea:

Acolliu en el vostre Regne les persones que s'han adormit en el Senyor, especialment les

que ens han deixat enguany i han compartit l'experiència del Fòrum, com Enric Aparicio. I totes les difuntes, la fe de les quals només Vós heu conegut.

P- Que de la mateixa manera que ens heu congregat entorn de la taula del vostre Fill, units a la Verge Maria i a tots els sants i santes, aplegueu també les persones de qualsevol llengua o país, raça o cultura, al convit del vostre Regne en el món nou, on resplendeix la plenitud de la pau; allà, podrem celebrar la unitat perfecta i la reconciliació sense fi. Per Crist, Senyor nostre.

PER ELL, AMB ELL I EN ELL,
VÓS, DÉU PARE OMNIPOTENT,
EN LA UNITAT DE L'ESPERIT SANT,
REBEU TOT HONOR I TOTA GLÒRIA
PELS SEGLES DELS SEGLES. AMÉN.

4.- Parenostre

P- Déu ens ha fet les seues filles i fills. Cantem ara tots plegats, i donant-nos les mans, l'oració de la fraternitat.

A- Pare nostre que esteu en el cel,
siga santificat el vostre nom;
vinga a nosaltres el vostre Regne;
faça's la vostra voluntat
així a la terra com es fa en el cel.
El nostre pa de cada dia
doneu-nos, Senyor, el dia d'avui.
I perdoneu les nostres culpes, així com nosaltres
perdonem els nostres deutors.
I no permeteu que nosaltres
caiguem a la temptació.
Ans allibereu-nos de qualsevol mal. Amén.

P- Que la pau del Senyor siga sempre amb tots vosaltres.

R/ I amb el vostre esperit.

P- Com germanes i germans, donem-nos la pau.

5.- Pau. Càntic

- 1- Pau a nosaltres per sempre. (bis)
Pau a qui escampa somriures
dins la tristor dels qui ploren.
Pau a qui empelta coratge
quan es mustien les forces.
Pau a nosaltres per sempre. (bis)
- 2- Pau a nosaltres per sempre. (bis)
Pau a qui sempre defensa
la veritat dels qui callen.
Pau a qui dins la derrota
planta xiprers d'esperança.
Pau a nosaltres per sempre. (bis)

6.- Comunió.

Aclamació després de l'oració "Senyor, no sóc..."

Com diu Casaldàliga, participar en l'Eucaristia és aprendre a ser aliment per als altres, tot sentint-nos provocats per la sang de les persones pobres i convocats pel pa que elles no tenen. En rebre Jesús volem ser, amb Ell, el pa de cada dia.

El vi de ses venes ens provoca,
el pa que ells no tenen ens convoca
a ser amb Tu el pa de cada dia. (Bis)
Cridats per la llum de ta memòria,
marxem cap al Regne fent història,
fraterna i subversiva
fraterna i subversiva Eucaristia. (Bis)

- Càntics:

- 1- És l'amor una paraula neta que fa sentir
l'alegria i el goig, però a voltes fa patir.
És donar-se les mans uns als altres per avançar
No perdes la vida, que és temps d'estimar!

NOSTRE AMOR ÉS CANT DE FESTA
A LA VIDA, QUE ÉS UN DO
I ÉS PROMESA QUE VINDRÀ UN TEMPS MES BO.

- 2- És l'amor el regal més autèntic que Déu ens fa,
és poder obrir el cor sense odi i perdonar.
És la fe i és l'esperança certa d'un més enllà.
No perdes la vida, que és temps d'estimar!

≈≈≈≈≈≈

- 1- Vós sou, Senyor, ma fortalesa,
ma roca viva sou, Senyor.
En Vós s'empara ma feblesa,
que sou el Crist, mon Salvador.
Retut d'angoixa us he cridat,
i Vós, clement, m'heu escoltat.
- 2- Sou nostre ajut en la quimera,
refugi nostre en la dissort.
El qui us coneix en Vós espera
i el conduïu sempre a bon port.
Mai no s'ha vist abandonat
el qui de cor us ha cercat.
- 3- Vós sou, Senyor, la llum que em guia;
l'estel que em mena sou, Senyor.
Vós sou el far que m'il·lumina
de la tempesta en la fragor.
Si mai perdia el bon camí
Vós sou claror en la meua nit.

7.- Silenci meditatiu

IV. COMIAT

1.- Pregària final

P- Que el Senyor siga amb vosaltres.

R/ I amb el vostre esperit.

P- Aquesta celebració ens ha unit en la fe i l'esperança. Per això vos donem gràcies, Senyor, i reconeixem que Jesús és la llum del món que il·lumina els nostres cors.

A- Que l'Eucaristia amb què finalitzem aquest Fòrum, siga la força de la nostra vida cristiana, l'ànim renovat i el compromís d'anar al vostre encontre. Que, tot escoltant Jesús, siguem persones acollidores i dialogants enmig de la nostra societat. I que, tot deixant les nostres comoditats, ens posem al servei de les persones més necessitades.

P- Que puguem pensar sempre segons la vostra voluntat i estimar-nos els uns als altres com Jesús ens digué. Ell, que viu i regna pels segles dels segles. Amén.

2.- Benedicció

P- Que el Senyor siga amb vosaltres.

R/ I amb el vostre esperit.

P- Que els nostres pensaments i accions siguin guiats per la llum i la força de l'Esperit Sant. Que visquem des de l'amor del Déu Pare-Mare vessat sobre totes les persones.

I que la benedició de Déu, Pare, Fill i Esperit
Sant, davalle sobre tots nosaltres.

A- Amén.

P- Germanes i germans, aneu-vos-en en la pau
de Crist.

A- Donem gràcies a Déu.

3.- Càntic final:

JUNTS ESCRIUREM AMB LLETRES LLUMINOSES
LA HISTÒRIA DE LA NOSTRA LLIBERTAT;
I JUNTS VEUREM BRILLAR SOBRE LA TERRA
LA LLUM PELS ÉSSERS OPRIMITS.

- 1- La solidaritat ritma la nostra marxa.
La solidaritat guia els nostres cors.
- 2- No deixes caure el braç car el dia s'alça.
No deixes el combat per un món millor.

N.B.

*La pregària del matí del diumenge ha estat composta
i dirigida pel Grup Cristià de Sant Marcel·lí.*

*La resta de pregàries han estat compostes i dirigides
per Juli Ciges i Mar Seguí.*

ANNEX

MUIXERANGA DE VALENCIA I DANSES POPULARS

Donat l'èxit de les "dances del món" que vam poder gaudir amb ocasió del XVIIIé Fòrum, Àngel Roca i la colla de la Muixeranga de València ens conviden enguany a fer un recorregut per les danses populars de diferents països i, especialment, del nostre. Tot de melodies plenes de màgia i simplicitat.

Per tal que la festa siga plena i completa, cal la participació de tots i totes. Per això, arribat el diumenge a migdia, eixim al pati i entrem de ple en la dinàmica festiva: la música, les danses i les figures dels muixeranguers ens deixen un bon regust de festa i tradició.

LAÏCITAT I CRISTIANISME

Promover y fomentar, como las actitudes más básicas y más fundamentales en la vida, el *respeto* y la *tolerancia*. Respeto y tolerancia con todos, sean del origen que sean, de color que sea, y tengan la mentalidad, la nacionalidad, las creencias, las costumbres o la forma de vida que tengan. *Respeto* es dejar vivir. Dejar que cada uno sea el que es, y que sea como es. Sin echar nunca nada en cara. Sin pasar facturas por los servicios prestados. Teniendo sólo el orgullo de que los demás sean como son. Y luchando, en todo caso *contra el fanatismo*, cuya esencia consiste, como se ha dicho muy bien, “en el deseo de obligar a los demás a cambiar” (de la ponencia de J.M. Castillo)

ISSN 16957164

9 771695 716002